

HUMANISTI

1/2025

Vapaa Ajattelija

Ainoa syy, miksi useimmat eivät tiedä paljonkaan, on se, että he eivät välitä tietää. He ovat välinpitämättömiä. Välinpitämättömyys tiedosta on oudoin ja typerryttävin ihmisen ominaisuus.

- Stephen Fry

**KORONA, PUTIN JA MAALLISTUMINEN
ATEISTI LÄHELLÄ KUOLEMAA
USKONNOTTOMIA SYRJITÄÄN KOULUISSA**

10

Aivotutkija Jukka Häkkinen: "Todistetta ylikuonnollisesta ei ole löytynyt."

22

Eläinoikeusvaikuttaja Benjamin Pitkänen: "Yhteiskunnassamme eläinoikeudet ovat musta piste."

Tässä lehdessä on sekulaareja meemejä sisäsivuilla 13, 23, 31, 33 ja 35.

KANSIKUVA

Pyysimme viime lehdessä lukijoiltamme maallisia meemejä. Tähän lehteen niitä on nyt ripoteltu, jopa kanteen. Kiitoksia! Toteutus: Yki Räikkälä.

Pavel Tahkavuori

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

4 Tällaisia me olemme
Irma Peiponen

5 Maaksi pitää sinun jälleen tulla
Jori Mäntysalo

LIITTO TOIMII

6 Kuntavaalikone: tuhkan sirottelupaikalle vahva kannatus
Jori Mäntysalo

7 Miten vaikutamme puolueiden eduskuntavaali- ja hallitustavoitteisiin?
Esa Ylikoski

9 Norjalainen humanistiliike menestyy erinomaisesti. Miksi?
Henrik Sawela

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

10 Aivotutkija Jukka Häkkinen: "Todistetta ylikuonnollisesta ei ole löytynyt"
Risto K. Järvinen

LIITTO TOIMII

12 Elämäkatsomustiedon avaamista esitetään lukioon, mutta ei perusopetukseen
Esa Ylikoski

13 Yleltä vaaditaan tietojen ja mielipiteiden monipuolistamista

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

14 Korona, Putin ja maallistuminen – kirkon nelivuotiskertomuksesta
Jori Mäntysalo

LIITTO TOIMII

15 Neutraaleja hautajaistiloja elämäntilannelähtöisesti

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

16 Mitä kuuluu evankelikaaleille?
Eero Suorsa

19 Ateisti lähellä kuolemaa – muuttuiko mikään?
Pertti Laine

20 Opinnäytetyö paljastaa uskonnottomien syrjinnän kouluissa
Esa Ylikoski

22 Eläinoikeusvaikuttaja Benjamin Pitkänen: "Yhteiskunnassamme eläinoikeudet ovat musta piste"
Venla Parantaja

24 Arjen magiaa
Yki Räikkälä

JUMALHARHAT

26 Ja sukupuolten oikea lukumäärä on...
Robert Brotherus

LIITTO TOIMII

27 Miten "uskonnollisesti sitouttavat elementit" poistetaan?

27 Selkeytetään koulujen ja kirkon suhdetta

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

28 Enkeleitä tiellesi
Yki Räikkälä

KESKUSTELUA

30 Kevään palkalliset vapaapäivät vuosittaiseen vakiaikaan
Esa Ylikoski

31 Säilyttämisen ja konservatismien aika
Arja Strid

ARVOSTELUT

32 USA matkalla kohti teokratiaa
Yki Räikkälä

33 Saatananpalvonnasta rennolla otteella
Yki Räikkälä

34 Itsevaltiuden ja rahan vallan kavalkadi
Irma Peiponen

36 Spiritualistinen ateismi?
Jari Papunen

37 Henkiolennoille mahdollomat tehtävät
Kari Ranta

PALSTA

38 Sananen toimitussihteeriltä: Mitä jäbä duunaa?
Risto K. Järvinen

KIRKOLLISESTA HEGEMONIASTA KULTTUURIHUMANISMIN VALTAVIRTAISTUMISEEN

ARJA STRID JA ESA YLIKOSKI

Uskontojen rooli politiikassa näyttää kasvaneen, eikä se näytä hyvältä. Kansainvälisesti herätyskristillisyydellä, ortodoksisuudella ja katolisuudella on nyt suuri rooli monissa maissa, samoin islamilla ja juutalaisuudella. Missä kiista ja sota, siellä uskonto.

Pyhinä pidettyihin oppeihin sitoutuminen ei edistä kykyä kompromisseihin. Kaikki ja ei mitään. Parempi laiha sopu kuin lihava riita -ajattelu ei ole muodissa.

Myös Suomessa uskonnon asema poliittisella kentällä on vahvistunut, kun valtiokirkollisuudesta pidetään kiinni yhteiskuntarauhan ja jopa turvallisuuspolitiikan verukkeella. *Yleisradio, Helsingin Sanomat* ja muut maakuntalehdet ovat viime vuosina asemoituneet uskonnon, pappien ja kirkon markkinointialustaksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä esittää nuorison ongelmien ratkaisijaksi yhteistyön tiivistämistä seurakuntien ja peruskoulujen kesken. Näin, vaikka uskonnollinen kasvihuoneilmio on sakeimmillaan juuri

kouluissa, kun päiväkoteja ja kouluja käytetään ev.-lut. kirkon uskonnollisten tilaisuuksien lapsilähetystyön alustana.

Politiikassa koulujumalanpalveluksia puolustetaan ”sammutetuin lyhdyin” vetoamalla kristillisiin perinteisiin ja *Suvivirren* suosioon. Kristilisdemokraattien, perussuomalaisten ja keskustan vaaliulostuloissa ennen kuntavaaleja ei vaadittu lisää koulujumalanpalveluksia, koska kansalaisten enemmistö ei enää kannata niitä eikä seurakuntien päivänavauksiakaan kouluissa.

Koulun tulee olla sitoutumaton ja opetuksen sitouttamaton. Lain ja opetussuunnitelman mukaan näin onkin, mutta se ei toteudu käytännössä. Uskonnollinen hegemonia perustuukin monin paikoin perinteiseen epäviralliseen valankäyttöön, jossa yhdenvertaisuus eli syrjimättömyys uskonnosta tai vakauksesta riippumatta on vain sana.

Uskonnottomien vanhempien nousu toimimaan oikeuksiensa puolesta on viime vuosien tärkeä muutos. Väärin menettelyjen sitkeys, rehtorien ja opettajakunnan vastarinta ja tahallinen piittaamattomuus, joskus tietämättömyyskin, vaikuttaa välillä loputtomalta suolta. Lukuisten kantelujen pohjalta tullessiin oikeudenvälvojen hyviin päätöksiin suhtaudutaan vastahankaisesti.

Kaiken kukkuraksi media järjestää valheellisia klikkiotsikoita paheksuen äidin kantelua muka siitä, että lapsi on vahingossa kuullut Jeesuksesta. Hämeenlinnan tapaus mediassa oli erityisesti Ylen pohjanoteeraus. Miksi media ei vanhempien syyllistämisen sijaan ota tarkasteluun virkavastuulla toimivien rehtorien ja johtajien rikkomuksia?

Uskonnon tulisi olla yksityisasiä, mutta uskonnon ottaminen politiikan käyttöön ei ole enää yksityisasiä. Uskonto on yhä hyvä väline vallan väärinkäyttöön. Kuinka kauan yhdenvertaisuuslain valossa ilmisevä syrjintä hyväksytään?

Nyt ministereistä miltei kaikki valitsevat *Raamatun* lakikirjan sijaan virkaanastumisseremoniassa. Eikö etuoikeuksien säätäminen omalle uskonnolliselle yhdyskunnalle aiheuta vähintäänkin jääviyttä? Eikö systeemin syrjintä ole sukua korruptiolle? Eikö kirkon epäreiluista etuoikeuksista kiinnipitäminen hävetä?

Humanismi on uskontoa parempi eettinen perusta ihmisten säälliseen yhteiseloön ja keskinäiseen yhteistyöhön, tiedepohjaiseen ja järkipäraseen tiedontuotantoon, perustelevaan keskusteluun ja demokraattiseen päätöksentekoon.

Koska suomalaisten enemmistö huomaa olevansa kulttuurihumanisteja eikä mitään ”kulttuurikristittyjä” tai ”tapauskovaisia”? Koska enemmistö huomaa, että eihän ketään saa syrjiä myöskään uskonnon tai uskonnottomuuden vuoksi – kaikkein vähiten lapsia?

Vapaa-ajattelijain liitto ja *Humanistiliitto* ovat *Humanists Internationalin* eli *Kansainvälisen humanistiliiton* jäsenjärjestöjä. Siltä pohjalta teemme myös Suomessa yhteistyötä. Poliittisesti kirkon ja valtion suhteen uudistaminen on keskeinen yhteinen projektimme, johon toivomme laajoja kansalaispiirejä sekä nuorisoa mukaan.

TÄLLAISIA ME OLEMME

IRMA PEIPONEN

Humanismi on eettinen maailmankatsomus, josta monet uskonnottomat ihmiset etsivät vastauksia perimmäisiin kysymyksiin. Selaista lopullista ratkaisua, jota esimerkiksi uskonnot tarjoavat, humanismi ei anna. Ihmisten on itse etsittävä totuutta ja oikeaa elämäntapaa.

Olemme sekulaarihumanisteja. Molemmat termit voidaan ymmärtää monella tavalla. Sekulaari tässä tarkoittaa maallista, millä erotumme vaikkapa kristillisestä humanismista tai humanistisista tieteistä. Meille humanismi on maailman-/elämäntieteen katsomus.

Valistuksesta alkanutta empiriseen tieteeseen liittyntä nousua voidaan pitää sekulaarihumanismin alkuna. Silloinen käsite ”kaikki ihmiset” on orjayhteiskunnasta laajentunut; nyt tavoitellaan kaikkien ihmisten tasa-arvoa intersektionaalisesti. Monet ihmiset ovat sekulaarihumanisteja, vaikka eivät sitä varsinaisesti tiedosta. Meille aktiiville ajatus on osa identiteettiämme.

Humanistiset ja yhteiskunnalliset tieteet ovat meille ajattelun pohjana, sillä ihmisoikeudet, rauha ja kestävä kehitys ovat tärkeitä. Siksi näistä tieteenaloista on eniten puhetta seminaareissamme. Luonnontieteet ovat myös kiinnostavia, sillä ymmärrämme ihmisen osaksi luontoa ja maailmankaikkeutta.

Ilmastonmuutos ja lajien katoaminen ovat tuoneet luonnontieteet osaksi ihmisoikeuksia. Luontoa on autettava selviytymään. Resurssien tasaisempi jakautuminen ihmisten kesken on rauhaa rakentava tekijä. Näin ongelmat ja mahdollisuudet liittyvät toisiinsa. Tietoa on käytettävä rakentavasti.

Emme ole tieteellinen järjestö, mutta olemme uteliaita ja seuraamme uutta tieteellistä tietoa. Siihen pohjaava vapaa ja avoin keskustelu on yhteiskunnan kehittämisen perusta. Kansalaisyhteiskunta on demokratian toiminnan kannalta keskeinen. Vapaassa toiminnassa kasvaa kansalaisuus sellaiseksi, että se ei ole vain juridista, vaan myös

sosiaalista ja kulttuurillista. Siksi seminaarit, missä tapaamme toisiamme, ovat toimintamme kannalta keskeisiä.

Oikea tieto oikeaan aikaan vaikuttaa keskeisesti ihmisen mahdollisuuteen ottaa kantaa asioihin. Joudumme monessa asiassa luottamaan asiantuntijoihin. Tosiasiat eivät ole mielipidekysymyksiä, viime vuosina on tullut ”kilpailevia totuuksia” huolestuttavasti. Sosiaalinen media on hyvä palvelija, mutta se antaa myös mahdollisuuden haastaa yhteisten asioiden agenda ja muokata käytettyä kieltä. Siksi medialukutaitoa ei voi liikaa painottaa.

Humanistien etiikka ei perustu mihinkään uskontoon. Kulttuurirevoluution kuluessa ovat ihmiset oppineet ymmärtämään, miten pitäisi elää, että tulisimme toimeen tällä pallolla. Moraalikoodit ovat kehittyneet yksilön ja yhteisön vuorovaikutuksessa. Jokainen yksilö on vastuussa paitsi itselleen, myös muille.

Hyve-etiikka on usein korostunut humanistisessa ajattelussa. Etiikan kultainen sääntö yhdistää meitä myös uskontojen käytännön etiikan parhaisiin puoliin. Tämä antaa mahdollisuuden yhteistyöhön ”maallisissa” asioissa.

Meille negatiivinen uskonnonvapaus on tärkeä. Suomessa on perustuslain mukaan oikeus olla kuulumatta mihinkään uskonnolliseen järjestöön. Kun ajattelee koko maailmaa, olemme etuoikeutettuja. Olemme Kansainvälisen humanistiliiton jäsenjärjestö ja sen kautta olemme joutuneet suruksemme seuraamaan, miten monessa maailman maassa uskonnottomia vainotaan. Ihmiset joutuvat vankilaan, maanpakoon tai pelkäämään henkensä puolesta. Tämä ei sulje pois sitä, että diktatuureissa ja autoritaarisesti hallituissa maissa ihmisiä vainotaan myös monesta muusta syystä.

Sekularismi tarkoittaa myös sitä, että erilaiset katsomukset ja uskonnot voivat elää rinnan yhteiskunnassa. Emme kiistä positiivisen uskonnonvapauden oikeutusta, mutta Humanistiliitto pitää tärkeänä julkisen vallan instituutioiden katsomuksellista sitoutumattomuutta. Siksi vaadimme valtion ja kirkon eroa, sillä olemme tasavertaisia kansalaisia. Suhteet ovat

vähitellen etääntyneet, mutta edelleen voidaan katsoa Suomessa olevan valtionkirkko sen erityisaseman vuoksi.

Uskonottomien ja muiden uskontojen harjoittajien pitäisi kansalaisina olla tasavertaisia virallisten kirkkojen jäsenten kanssa. Tätä tasavertaisuutta ajatellen tuntuu todella oudolta, että luterilaiseen ja ortodoksiseen kirkkoon kuuluvat eivät saa opiskella elämäntietoa. Tiukassa on Suomessa eriarvoisuuden suojelu.

Valtion kirkkoon kuuluu nyt 62,2 % väestöstä, ja kolmannes ihmisistä ei kuulu mihinkään uskonnolliseen yhteisöön. Yhteiskunnassa olisi hyvä huomata tämä kehitys. Haluamme olla yhdenvertaisia kansalaisina myös, kun valtio ja kunnat järjestävät tilaisuuksia.

Vain 40 % ihmisistä usko kirkon opettamaan tai johonkin muunlaiseen jumalaan. Kun tätä peilaa kirkon jäsenmäärään, huomaa, että moni kuuluu kirkkoon, vaikka ei usko; on siis jonkinlainen kulttuurikristitty. Valitettavasti tällaista kulttuuria ei ole syntynyt uskonnottomien keskuudessa. Ilmapiiressä on kuitenkin sen verran kulttuuritaistelun luonnetta, että uskonnottomien oikeuksia on puolustettava.

Liity siis Suomen Humanistiliittoon. Meistä löydät tietoa netistä: humanistiliitto.fi, Facebookista ja Instagramista nimellä, ja nyt myös Mastodonissa. Netin kautta on helppoa ilmoittautua jäseneksi. Jäsenmaksukin on pieni, 40 € vuodessa, vähävaraisille 20.

Kirjoittaja on Suomen Humanistiliiton puheenjohtaja.

MAAKSI PITÄÄ SINUN JÄLLEEN TULLA

JORI MÄNTYSALO

Marraskuun lopussa laskin isäni arkun satakuntalaiseen maahan.

Seuraan tilastoja elämänkaaren riiteistä, siitä miten kasteet vaihtuvat nimiäisiin, ruumiin siunaukset uskonnottomiin saattoihin ja siinä välissä protuleirit ja siviilivihkimiset lisäävät suosiotaan. On kovin erilaista olla itse mukana kuin katsoa lukuja. Tilastojen takana on ainutkertaisia ihmisiä, jokainen promille vuoden aikana kuolleista suomalaisista tarkoittaa reilua puolta tuhatta erilaista sukulaista tai ystävää.

Isäni kuului kirkkoon, ja niin istui Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtaja kirkossa pappia kuunnellen. Outo tilanne, mutta ei tietysti muutakaan voi. Kun poika on perustanut eroakirkosta. fi-palvelun, ei isä varmasti kirkon jäsen ole ainakaan siksi, ettei tietäisi keneltä kysyä miten erota.

Isä eli maalla, hiihti nevalle ja seurasi lintujen muuttoa. Isä eli maasta, kirjaimellisesti ruista ja perunaa viljellen ja puolukoita ja suppilovahveroita keräten, kuvaannollisemmin kuudesta ja männystä, pölleistä ja tukeista. Siksi oli oikein sopivaa se siunauskaavan osa, johon minäkin uskon: ”Maasta sinä olet tullut, maaksi sinun pitää jälleen tulla.”

Kirkolla on toimiva järjestelmä hautauksiin, sitä en lainkaan kiistä. Sitäpaitsi melkein kaikki kuolleet ovat ainakin joskus kuuluneet kirkkoon, jolloin perunkirjoitukseen tilataan virka-

todistus seurakunnalta. Hautapaikka tunnetusti on lähes kirkon monopoli, vapaa-ajattelijoiden hautausmaita on vain kymmenkunta.

En ihmettele omaisia, jotka tyytyvät kirkon palveluun. Lain mukaan tulee kunnioittaa vainajan katsomusta ja toivomuksia, ja kuollut on ehkä joskus sanonut, ettei kaipaa pappia haudalle, mutta kuinka tärkeänä omainen sitä pitää? Samaan aikaan voi olla menossa surua kuolemasta, aivan käytännön järjestelyä pesän laskujen maksamisesta ja vainajan kodin tyhjentämisestä ja mielessä jo perunkirjoitus ja perinnönjako. On varmasti helppoa, kun yksi osa tapahtuu tutulla kaavalla, jonkun ohjaamana ja ilman suurempaa ajattelun vaivaa.

Suuri osa kirkkoon kuulumattomista ei edes ole kertonut mitään toivetta hautajaisistaan. Vielä elämme maassa, jossa luterilaisuus on oletusarvo. Niisanottujen uskonnottomien hautajaisten – käytännössä neutraalien, koska eihän niissä ateismiakaan julisteta – pitäisi tietenkin olla oletusarvo. Siitä poikettaisiin jos esimerkiksi uskontokunnan jäsenyyden vuoksi on syytä olettaa vainajan tahtoneen toisin.

Pro-Seremonioilta löytyy tunnetusti puhujia ja muusikoita, mutta ehkä enemmän pitää nostaa esille neuvontapalvelua. Siltä saa tiedon siitä, miten saa tuhkan sirotella, missä saatto- tai muistotilaisuuden voi pitää ja niin edelleen. Myös yhdistykset voivat edistää asiaa hyvin konkreettisin toimin, kuten tiedottamalla ei-kirkollisista hautajaistoista sekä alueiltaan löytyvistä sopivista paikoista tuhkan sirotteluun luontoon.

Hieno esimerkki on Turun yhdistyksen www-sivu, jossa on konkreettiset ohjeet omaisille ja läheisille.

***

Tällainen kirjoitus pitäisi kai lopettaa johonkin isän ohjeeseen. Olin vajaa parikymppinen, kun tehtiin metsähommia eräänä talvena. Ulos mentiin, oli sää mikä vain. Paitsi kerran pakkasta oli liki 30 astetta ja isä sanoi, että nyt pidetään pirttipäivä. Ehdin ajatella että hän säälii minua, mutta virke jatkui: menee rauta niin haperaksi, että pian rikkoo vehkeensä. Terästä voi vähän sääliä, mies kestää ilman muuta.

Ei tuosta ehkä vakavaa elämänohjetta nykypäivään kannata ottaa, mutta joskus on hyvä mennä ulos vaikka sää ei suosikaan. Sopii ohjeeksi kuvaannollisemminkin elämässä.

Kirjoittaja on Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtaja

ProSeremoniat

KAUNEIMMAT PERHEJUHLAT USKONNOTTOMASTI

neuvonta | puhujapalvelu | musiikki

Puh. (09) 850 20 460
050 590 4390
(myös Whatsapp)

www.pro-seremoniat.fi
posti@pro-seremoniat.fi
proseremoniat@gmail.com

Pro-Seremoniat on suomalaisten siviilijärjestöjen yhteisesti perustama, voittoa tavoittelematon palvelukeskus

Lehtikuva

KUNTAVAALIKONE: TUHKAN SIROTTELUPAIKALLE VAHVA KANNATUS

Uskonnonvapaus-sivul-la on jälleen vaalikone. Kuntavaaleissa tämä on toinen kerta, eduskuntavaaleissa koneita on ollut jo viisi kertaa. Puolueiden kanta tavoitteisiime nähden on ollut melko vakaa, eikä tämäkään kerta tuota poikkeusta.

Kokoomuksen ja varsinkin Keskustan ehdokkaista pääosa haluaa lapset vuosittain koululaisjumalanpalvelukseen, Vasemmistoliiton ja Vihreiden ehdokkaat eivät. Kristillisdemokraattien kantaa ei tarvitsisi erikseen edes kysyä. Perussuomalaiset on tämän osalta varsin kirkollinen, kun taas SDP ja RKP jakautuvat. Sama peruslinja näkyi muissakin kysymyksissä.

Hautaustoimeen liittyi tällä kertaa kaksi kysymystä: ”Tuleeko kuntasi omistamalla maalla olla vainajan tuhkan sirottelupaikka?” ja ”Tulisiko kunnan järjestää tunnustukseton tai monikäyttöinen seremoniatila uskonnottomien ja ei-kristillisten uskontojen hautajaisille?” Kaikissa puolueissa vähintään 70 % ehdokkaista kannatti sirottelualueita. Kunnaltahan se vaatii lähes pelkästään hyvää tahtoa: osoitetaan

sopiva palanen vaikkapa järvenrantaa sirotteluun, ja muutamalla kivellä ja opastaululla saadaan toimiva paikka.

Saattotilaa vastaan eniten olivat perussuomalaiset, puolet ei halua sellaista kunnan hoidettavaksi. Vihreät ja Vasemmisto suurelta osin haluavat saattotilan joka tapauksessa, muut puolueet ovat myötämielisiä jos paikallinen luterilainen seurakunta ei anna tilaa muiden kuin jäsentensä käyttöön.

Saako Seta vieraila?

Aito Avioliitto ry on vaatinut vanhemmille mahdollisuuden jättää lapsensa pois oppitunnilta, jos Setan vieras tulee kertomaan esimerkiksi seksuaalisista suuntautumisista. KD ja Perussuomalaiset vastustavat näitä vierailuja kaikkiaankin. SDP:n ehdokkaista lähes kaikille nämä oppitunnit sopivat, puolen mielestä kaikille pakollisena kun toinen puoli antaisi vapautuksen vanhempien halutessa.

Kysymys oli tarkoituksellisen vaikea. Jumalanpalveluksista, jos niitä järjestetään, saa olla poissa eikä kunta voi

toisin päättää. Sentyypisissä asioissa kuin muslimioppilas ja elävän olennon piirtäminen kuvaamataidon tunnilla ei valtakunnallisia linjauksia ole.

Oli myös kysymys katsomusaineiden osittain yhteisestä opetuksesta. Se paitsi kartoittaa mielipiteitä, myös nostaa esille uudenlaisen vaihtoehdon: voisivatko kaikki uskonnot olla yksi yhteinen aine, elämäntutkimustieto oma oppiaineensa. Julkisessa keskustelussahan on puhuttu vain joko nyky-mallista tai yhdestä kaikille yhteisestä katsomusaineesta.

Eroja tuli sekä puolueiden välille että saman puolueen ehdokkaiden välille. Ainakin siltä osin kysymykset siis onnistuivat. Kone on osoitteessa: uskonnonvapaus.fi/vaalit/kunta25.

Kunnan toimialaan liittymättä kysyttiin tulisiko elämäntutkimustiedon opiskelu sallia myös evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluville. Vastaajista 80-100 prosenttia kannatti avaamista. Poikkeuksena oli Kristillisdemokraatit, mutta senkin ehdokkaista hiukan yli puolet kannatti ET:n avaamista kaikille.

Jori Mäntyselä

MITEN VAIKUTAMME PUOLUEIDEN EDUSKUNTAVAALI- JA HALLITUSTAVOITTEISIIN?

ESA YLIKOSKI

Alue- ja kuntavaalien jälkeen huomio tietysti suuntautuu siihen, miten uudet toimielimet alkavat tehtäväänsä hoitaa. Vai kuinka? Kyllä, kyllä, mutta...

On selvää, että jo keväällä puoluepolitiikassa huomio siirtyy kahden vuoden päästä edessä oleviin eduskuntavaaleihin – sekä niiden jälkeiseen hallitukseen ja hallitusohjelmaan.

Miten me humanistit ja vapaa-ajattelijat, rationalistit, skeptikot, ateistit, agnostikot ja muut vaan maallistuneet uskonnottomat ja ei-uskonnolliset onnistumme vaikuttamaan puolueisiin niin, että maallistumiskehitys välittyy myös lakipykäliin?

Miten vahvistetaan ihmisten yhdenvertaisuutta niin, että syrjintä uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta loppuu? Miten puolueet, kansanedustajat ja kannattajat saadaan mieltämään, että valtiokirkolliset etuoikeudet tarkoittavat rakenteellista, systeemistä syrjintää, että Suomi on sijoittunut kansainvälisessä Ajatuksen vapaus -raportissa heikosti niiden takia.

Humanistiliitto ja Vapaa-ajattelijain liitto ovat useiden vaalikausien edellä nostaneet esille yhteisiä uudistusvaatimuksia, mutta niin kävi, että ne eivät nousseet puolueiden vaaliohjelmiin ja hallitusohjelmaneuvoitelujen asialistalle.

Miten päästään tästä eteenpäin vuoden 2027 eduskuntavaaleissa ja sen jälkeisellä hallituskaudella? (Eivätkä ennenaikaiset eduskuntavaalit ole poissuljettu mahdollisuus.) Miten rohkaistaan poliitikkoja?

Ota kantaa! Seuraavassa esittelem-

me humanistien ja vapaa-ajattelijain ehdotuksia vuoden 2019 ja 2023 vaaleihin. Ovatko ne edelleen ajankohtaisia? Pidetäänkö niistä kiinni? Tarvitaanko jotain uutta lainsäädäntöön ja tavoitteisiin? Miten edetään?

Liittojen yhteisiä kärkitavoitteita hallitusohjelmaneuvoiteluihin 2019

Elämäkatsomustiedon avaaminen
Nykytilanne, jossa ev.-lut. ja ort. kirkkoon kuuluvat oppilaat eivät saa opiskella elämäkatsomustietoa, on syrjivä ja lapsen oikeuksien sopimuksen vastainen. Muutos voidaan tehdä nopeasti peruskoulu- ja lukiolakien muutoksilla, jotka eivät edellytä ope-
tussuunnitelmien ja oppimateriaalien uusimistarvetta.

Jumalanpilkan kriminalisoinnin lopettaminen rikoslaissa

Jumalanpilkan kriminalisointi on lopetettu muissa pohjoismaissa. Myös Irlanti päätti lopettaa sen kansanäänestyksen jälkeen. Noin kymmenessä maassa jumalanpilkasta on säädetty kuolemantuomio, ja ne vastaavat kritiikkiin, että ”onhan se teilläkin rikos”. Lakipykälät julkisrauhasta, vihapuheesta ja kiihottamisesta kansanryhmää kohtaan riittävät turvaamaan myös uskonnon ja katsomuksen vapautta.

Siirrytään katsomusneutraaleihin vakuutuksiin

Valtion seremonioissa uskonnollinen vannominen ”kaikkietävän ja kaikkivaltiaan” nimeen lopetetaan samaan tapaan kuin tehtiin oikeuslaitoksessa todistajan ja tuomarin valoille. Siirrytään kaikille yhteiseen virkamiesvakuutukseen, ministerin vakuutukseen sekä sotilasvakuutukseen. Nythän myös tasavallan presidentti ja edus-

kunnan puhemies antavat vakuutuksen.

Eduskunnan seremonioissa yhdenvertaisuutta lisätään

Mikäli ennen valtiopäivien avajaisia ja eduskuntakauden päättäjäisiä on jumalanpalvelus, sille rinnakkaiselle, uskonnollisesti tunnustuksettomalle tilaisuudelle myönnetään yhdenvertainen asema uskonnollisen tilaisuuden rinnalla.

Hautausvoimilaki uudistettava

Hautausvoimi on säädetty kirkon seurakuntien hautausmaiden tehtäväksi. Niiden toiminnassa ilmenee erityisesti uskonnottomiin kohdistuvaa syrjintää, vaikka hautausmaat saavat julkista rahoitusta kuntien koko asukasluvun mukaan. Samalla kirkon hautausmaiden ulkopuoliset hautausmaat ovat vailla julkista rahoitusta. Kuolemantapauksen sattuessa vainajan omaisilla tulee olla mahdollisuus saada käyttöön tunnustuksettomia, monikäyttöisiä hautajaistiloja.

Julkinen tuki

Uskonnottomien edunvalvonta-, ihmisoikeus- ja kulttuurijärjestöinä toivomme voivamme saada tasapuolisuuden vuoksi valtion yleisavustusta toimintaamme.

Muita perustavoitteita puolueille 2018, 2019 ja 2022

Ennen näitä viime vaiheen vetoomuksia puolueille oli lähetetty esityksiä perustavaa laatua olevista muutoksista - kohti tunnustuksetonta, sekulaaria valtiota, jossa kansalaisten uskonnollinen ja eettinen vakaumus on yksityisasia.

Niissä tuotiin esille, että Suomen evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen

kirkon julkisoikeudelliseen erityisasemaan ei ole perusteita. Erityisaseman purkaminen ja ainakin sen valmistelu on perusteltua aloittaa seuraavalla vaalikaudella perustamalla laajapohjainen komitea, jossa on myös uskonnottomien järjestöjen edustus. Ajankohtaisuutta lisää yhteiskunnan maallistumiskehityksen jatkuminen.

Lasten rekisteröimisestä uskonnon mukaan luovutaan väestörekisterissä; lapsikasteet uskontokuntien omaksi asiaksi
Valtion väestörekisterissä ei pidä rekisteröidä lapsia uskonnollisen yhdyskunnan rituaalin ja mahdollisen jäsenyyden perusteella. Uskonnollinen tai muu katsomus olkoon yksilöiden ja perheiden yksityisasiasia. Samalla puretaan kaikkien uskonnollinen rekisteröinti.

Julkisoikeudellisen aseman purkamisen valmistelu
Kirkkollislakia ei ole syytä enää säätää vain kirkolliskokouksen ehdotusten pohjalta. Uskontunnustusten määrittely on kirkon eikä lainsäädännön asia. Perustuslain 76 §:n uudistus pitää säätää määräenemmistöllä, mutta sen vaatima aika ei estä muiden uudistusten etenemistä.

Varhaiskasvatus ja perusopetus sitouttamattomaksi
Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa sekä II asteen oppilaitoksissa luovutaan tunnustuksellisen uskonnonharjoituksen (jumalanpalvelukset, aamuhartaudet) järjestämisestä. Mahdolliset uskonnonharjoitukset ovat perheen asia, ei julkisen palvelun henkilökunnan työtehtäviä. Varhaiskasvatuksen ja opetussuunnitelmien perusteissa jo oleva linjaus uskonnollisesta ja katsomuksellisesta sitouttamattomuudesta viedään käytäntöön.

Uskonnonvapautteen kuuluu myös oikeus olla tuomatta julki omaa uskonnollista tai uskonnotonta katsomustaan. Tämä arkaluontoisen tiedon yksityisyyden suojan tulisi koskea myös lapsia ja nuoria varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Lasten sukupuolielinten silpominen kielletään lailla
Suomeen tulee säätää laki, joka kieltää lasten sukupuolielinten silpomisen eli niin sanotun ympärileikkauksen uskonnollisista rituaalisista syistä, ilman lääketieteellisiä perusteita. Tämän tulee antaa suojaa sekä pojille että tytöille.

Uskonnonvapautta vahvistetaan puolustusvoimissa
Yhdistetään uskonnollinen sotilasvala ja uskontoneutraali sotilasvakuutus kaikille yhteiseksi, katsomuksellisesti neutraaliksi sotilasvalaksi tai sotilasvakuutukseksi. Uskonnonharjoitukset siirretään varsinaisen palvelusajan ulkopuolelle. Sodan ja rauhan etiikan tuntien opettajaksi määrätään muitakin kuin sotilaspappeja. Sotilaspappien rinnalla joukko-osastoissa tulee olla muita henkisen tuen ammattilaisia.

Avioliiton vihkimiskäytännöt yhdenvertaiseksi
Mikäli uskonnollisten yhdyskuntien nykyistä oikeutta omiin vihkiäisiin jatketaan, samanlainen vihkiäis oikeus myönnetään sekulaaria kulttuuria edustaville järjestöille. Tarvitaan myös tunnustuksettomia seremoniatiloja.

Selkein käytäntö kuitenkin on, että viranomaiset hoitaisivat avioliiton solmimisen virallisen puolen. Maistraatit voisivat kuitenkin nimetä virkapaikan ja -ajan ulkopuolisiin vihkimisiin viran- ja toimenhaltijoiden lisäksi muitakin vihkiäisiä. Hääjuhlia kaikki voivat viettää omalla tavallaan vihkimisen jälkeen.

Eduskunta / Sonja Behm

Liittojen tavoitteena on ollut, että eduskunnan seremonioissa lisätään yhdenvertaisuutta. Kuvassa professori Anu Koivunen valtiopäivien tunnuksettomassa avajaisjuhlassa 2024.

Kirkollisverojärjestelmästä luopuminen

Yhdenvertaisuuden vuoksi verottaja keskittyy valtion ja kuntien veroihin. Evankelis-luterilainen ja ortodoksinen kirkko pystyvät hoitamaan jäsenmaksujensa keruun samalla lailla kuin muutkin uskonnolliset yhdyskunnat Suomessa ja eri maissa. Mallia tarjonnee myös ammattiyhdistysliikkeen perintäsovimuskäytäntö.

Lopuksi

Vuoden 2019 ja 2022 aloitteissa toimme esitystemme perusteluja tukemaan maallistumiskehityksen tunnuslukuja. Vaikka ne eivät tehonneet, ratkaisu varmaankin oli oikea. Nyt vuonna 2025 maallistumiskehityksen tunnusluvut ovat entistäkin painavampia perusteita kirkon ja valtion erottamiseen ja kansainvälistäkin huomiota herättävän systeemin syrjinnän lopettamiseen.

Hyvä lukija, keskustellaan eri foorumeilla yhdessä ja erikseen, miten näiden tavoitteiden kanssa päästään eteenpäin. Puheenvuorot ovat tervetulleita myös Humanistiin ja Vapaa Ajattelijaan.

*Lähde: Freedom of Thought Report 2024.
Humanists International*

NORJALAINEN HUMANISTILIIKE MENESTYY ERINOMAISESTI. MIKSI?

HENRIK SAWELA

Pohjoismaat luetaan maailman maallistuneimpiin maihin. Kirkkoon kuulumisen vaihtelee kuitenkin melkoisesti: Ruotsi 51,5 %, Islanti 55,3 %, Norja 62,6 % (1.1.2024), Suomi 62,2 % + ortodoksit 1,0 %, yht. 63,2 %, Tanska 70 %.

Historialliset tapahtumat ovat tietenkin näitten erilaisten kehityskulkujen takana. Kirkkoon kuulumisuus on siis Norjassa ja Suomessa samalla tasolla, mutta siellä vapaa-ajattelijoiden ja humanistien etujärjestö *Human-Etisk Forbund* (HEF) on ihan omassa luokassa, maailmanlaajuisestikin.

Järjestö perustettiin 1956 ja perustamiskokouksessa oli läsnä 400 henkilöä. Sitä ennen maassa oli jo viitisen vuotta järjestetty aikuistumisleirejä, siviilikonfirmaatioita. Järjestö suuntautui niille, jotka halusivat perustaa moraalisia uskonnoista vapaina. Sen tavoitteena oli tiedottaa humanistisista ajatustavoista ja vakaumuksesta sekä kehittää käytännön toimintaa joka suuntautui humanististen ihmisten tarpeitten tyydyttämiseen. Seremoniatoiminta oli alusta alkaen toiminnan selkäranka.

Järjestön toiminta pysyi kuitenkin pitkään aika vaatimattomana, ja kahdenkymmenen vuoden jälkeen jäseniä oli vain vajaat 1600. Seuraava vuosikymmen kuitenkin muutti kaiken: 30-vuotisjuhlaa viettäessään järjestöllä oli jo 30 000 jäsentä. Selitys oli vuonna 1981 säädetty laki maailmankatsomusjärjestöjen rahoituksesta. Sen kautta järjestö sai tunnettuutta ja taloudellista tukea valtiolta ja kunnilta.

Suuri merkitys oli myös HEF:in uudella puheenjohtajalla **Levi Fragel-**

lilla, joka toimi liitossa 1976–1990. Järjestö suuntautui hänen aikana selvästi enemmän ulospäin, ja Fragellin taustasta mainos- ja tiedotusosalta oli tietenkin paljon hyötyä. Hänen taustastaan löytyy yllättävä yksityiskohta: hän oli aikaisemmin toiminut myös helluntailaisena saarnaajana.

Aikaisempi, pääosin akateeminen ja ehkä enemmän keskusteluun perustuva toiminta, vaihtui nopeasti hyvin toiminnalliseen ja näkyvään. Järjestettiin useita kampanjoita, jotka saivat näkyvyyttä lehdistössä.

Mainittu lakimuutos tarkoitti mm. sitä, että uskonnolliset ja katsomukselliset järjestöt saivat yhtä paljon tukea per jäsen, kuin Norjan kirkko sai. Tämä motivoi ihmisiä liittymään järjestöön ennennäkemättömässä määrin.

Paljon apua jäsenhankinnassaan HEF sai myös kirkolta, jonka piispat vuonna 1978 julkaisivat paimenkirjeen, jossa ottivat hyvin jyrkän kannan aborttia vastaan. Elettiin radikaalia 70-lukua ja moni sai hyvän syyn erota kirkosta ja liittyä HEF:iin. Noihin aikoihin myös joukko pappeja oli osallistunut henkien manaamiseen eräästä opiskelevasta naisesta. Ja olihan HEF:llä myös kirkosteroamiskampanjoita. Elettiin aikaa, jolloin naisten vapautusliike oli voimakas ja todella moni sai tarpeekseen hyvin vanhoillisesta valtiokirkosta.

Kun julkinen tuki vuonna 1976 oli 73 000, vuonna 1982 sen oli 1 400 000 ja seuraavana vuonna jo peräti 2 600 000 kruunua. HEF:in edellytykset toimia paranivat siis lyhyessä ajassa merkittävästi. Järjestön kasvu on kuitenkin jatkunut hyvin voimakkaana, ja jäsenmäärä ylitti juuri 165 000. Julkistaloudellinen tuki on jo 18 miljoonan euron tasolla.

Mutta, eiväthän ihmiset liity järjestöön vain kasvattaakseen sen saamaa rahallista tukea. Yllä mainitut

seremoniapalvelut ovat hyvin monipuolisia. Alussa mainittujen aikuistumisleirien lisäksi on jo pitkään tarjottu myös uskonnotonta puhujapalvelua nimenanto- ja hääjuhliin sekä hautajaisiin. HEF:n puhujilla on myös vihkimisoikeus.

Kun HEF:llä vuonna 2020 oli 20 paikallista toimitilaa ja yli sata palkattua toimihenkilöä ja puhujaa ympäri maata, on paikallinen toiminta hyvin monipuolista ja aktiivista. Esimerkiksi uskonnottomien vanhempien saama tuki haastavissa koulutilanteissa on ammattitaitoista ja tuloksekasta.

Vaikka humanistien esiinmarssi on ollut voimakas, löytyy Norjasta edelleen paljon vanhakantaista uskonnollisuutta. Siksi onkin niin tärkeää, että vilkasta paikallista toimintaa löytyy helposti. Se mahdollistaa samanhenkisten tapaamisen matalalla kynnyksellä, mikä antaa vertaistukea ja yhteisöllisyyttä.

Norjassahan ei ole varsinaista valtiokirkkoa, mutta kirkko saa silti koko rahoituksensa valtiolta. Mielenkiintoinen piirre rahoituksessa on, että kirkon saama tuki kasvaa joka vuosi, vaikka kirkon jäsenmäärä laskee. Vuoden 2024 tuki oli euroissa suuruusluokkaa 140 € per jäsen. Avokätisen tuen avulla kirkko kasvatti palkattujen määrän vuodesta 2013 vuoteen 2023 6000:sta 8000:een, vaikka jäsenmäärä laski 345 000:lla. Nyt siellä kuitenkin jo keskustellaan tuen järkeistämisestä.

Onko jo lähitulevaisuudessa löytyvässä joku saturaatiopiste humanistien jäsenmäärän kasvulle? Tuskin, sillä jatkuuhan maallistuminen Norjassa edelleen niin kuin kutakuinkin kaikissa kehittyneissä maissa. Äskeisen kyselyn mukaan kuvitteli jopa yli 300 000 norjalaista jo kuuluvansa HEF:iin, joten kasvu jatkunee hyvinkin voimakkaana.

Aivotutkija Jukka Häkkinen:

**"TODISTETTA YLILUONNOLLISESTA
EI OLE LÖYTÄNYT"**

Eräs Vapaa Ajattelijan lukija toivoi lehteen juttua siitä, miksi myös uskonnottomilla ihmisillä saattaa olla yliluonnollisia kokemuksia. Me kysyimme asiaa aivotutkija ja havaintopsykologi Jukka Häkkiseltä. Onko tosiaan niin, että yliluonnollisia kokemuksia voi esiintyä kenellä tahansa, jopa paatuneellakin ateistilla? Ja jos, niin miksi?

RISTO K. JÄRVINEN

Jukka Häkkinen, millaisia yliluonnollisia kokemuksia ihmisillä on?

Yliluonnollisiksi tulkittujen kokemusten kirjo on todella laaja, esimerkiksi telepatia, kehostapoistuminen, enneuret, unihalvaukset, kummitukset, poltergeist, kuolemanrajakokemus jne. Olisi tärkeää erottaa tässä ilmiön neurotieteellinen ja psykologinen puoli ja toisaalta tulkinnallinen puoli. Toisin sanoen, eri kulttuureissa sama aivotoiminnan lievä häiriö tai kognitiivinen vinouma tulkitaan eri tavalla.

Yksi yleisimmistä kokemuksista on unihalvaus, joka tulkitaan eri kulttuureissa eri tavalla. Se, mikä on Newfoundlandissa *old hag* eli yöllä rinnan päälle istumaan tuleva noita, on Yhdysvalloissa suurisilmäinen avaruusolento, joka vie nukkujan ufoon testattavaksi.

Myös kokemukset kuolleen puolison läsnäolosta ovat todella yleisiä, yli puolet leskistä kokee tällaisia kokemuksia.

Mistä tällaiset kokemukset tieteen mukaan johtuvat?

Tätä on tutkittu viime vuosina todella paljon ja monien kokemusten syyt voidaan johtaa aivotoimintaan ja psykologiaan. Syyt ovat todella moninaisia, mutta yhteistä niille on se, että kokemukset ovat todella yleisiä. Ihmiset eivät välttämättä viitsi aina kertoa niistä, ainakaan jos kokemukset ovat epätavallisia.

Voiko yliluonnollisia kokemuksia tuottaa tarkoituksella?

Huumeilla voi tuottaa esimerkiksi kehostapoistumiskokemuksia ja kuolemanrajakokemusta muistuttavia kokemuksia, joissa tapaa outoja olentoja tai singahtaa pilvien läpi jumalaa tapaamaan. *Persingerin jumalkypärä* ei todellisuudessa toiminut, koska sen tuottamat magneettikentät olivat hyvin heikkoja, suunnilleen jääkaappimagneetin luokkaa. Laboratorio-olosuhteissa on voitu tuottaa kehostapoistumiskokemuksia aivojen suoralla sähköisellä stimulaatiolla.

Onko selittämätöntä, ns. oikeaa yliluonnollista olemassa?

Olen seurannut alan tieteellistä kirjallisuutta 30 vuotta. Useaan otteeseen olen nähnyt käynnistettävän kunnianhimoisia hankkeita, joissa pyritään todella suurilla resursseilla löytämään ilmiöiden taustalta jotakin yliluonnollista. Esimerkiksi kuolemanrajakokemusta on tutkittu laajoilla tutkimuksilla, joissa sairaalassa hetkeksi kuolleita ihmisiä on käyty haastattelemassa. Kehostapoistumisesta yritettiin saada todisteita laittamalla elvytyshuoneen kaappien päälle julisteita, jossa ne näkyvät ainoastaan kehosta poistuneelle sielulle. Olen saanut sen vaikutelman, että näillä lääkäreillä oli mukana henkilökohtainen, kenties omaan uskoon liittyvä motiivi löytää yliluonnollinen ilmiö. Laajoista kokeista huolimatta yhtään minkäänlaisia todisteita ei ole löytynyt. Itse asiassa tutkimuksissa on huomattu, että suurin osa ihmisistä ei kuoleman hetkellä koe mitään, tajunta vain katkeaa pimeyteen.

Miten ihmiset itse selittävät tällaiset kokemukset? Selittääkö ateisti eri lailla kuin uskova?

Kuten aikaisemmin vastasin, henkilön kulttuuri ja maailmankatsomus vaikuttavat voimakkaasti kokemuksen tulkintaan. Olin vuosia sitten uskonnollisen radiokanavan yliluonnollista käsittelevässä keskusteluillussa, jonne soitti hyvin ahdistunut henkilö, joka kertoi, että öisin hänen huoneeseensa ilmestyy palavasilmäinen tumma olento. Hän hoki, että minä en sitten ole hullu! Hänelle tulkintavaihtoehto tuli uskonnollisen tulkinnan kautta eli hän tietenkin ajatteli, että saatana on ilmestynyt häntä piinaamaan. Yritin parhaani mukaan selittää, että on olemassa kolmaskin vaihtoehto eli lievä aivotoiminnan häiriö unihalvauksen muodossa.

Miten kokemukset vaikuttavat ihmiseen?

Riippuu todella paljon kokemuksesta ja ihmisestä! Esimerkiksi kannabiksen polttelun tuottama voimakas kehostapoistumiskokemus ajoi **Susan Blackmoren** vuosiksi tutkimaan parapsykologiaa. Tällaisia tarinoita on paljon, voimakkaat kokemukset voivat ajaa

ihmistä hakemaan selitystä uskonnosta, parapsykologiasta tai muusta opista.

Voiko yliluonnollisia kokenut lakata pelkäämästä kuolemaa?

Ihmiset, joilla on ollut voimakas positiivinen kuolemanrajakokemus pelkäävät tutkimusten mukaan vähemmän kuolemaa.

Oletko itse kokenut koskaan mitään yliluonnollista? Mitä ja mikä oli selitys?

Minulla on ollut yksi dramaattinen unihalvauskokemus. Ensimmäistä kirjaa kirjoittaessani uhosin muistaakseni *Skepsiksen* luentotilaisuudessa, että olen sellainen putkiaivo, että en koe koskaan mitään mielenkiintoista, tulisi nyt edes unihalvaus. Ja sehän tuli! Olin ajatellut, että unihalvauksessa pystyisin tarkastelemaan tilannetta analyttisen tieteentekijän asenteella, että katsotaan mitä aivot minulle haluavat näyttää. Tämä ei tietenkään onnistunut. Unihalvauksessani kuulin portaiden nari-sevan makuuhuoneemme ulkopuolella, minkä jälkeen sängyn päätyyn ilmestyi jokin. En nähnyt mitään, mutta koin, että siinä on joku paha olento ja jouduin paniikkiin. Yritin sanoa jotakin ja sitten yhtäkkiä heräsin.

Unihalvaukseni keskeinen komponentti oli läsnäolon hallusinaatio, *sensed presence*, joka voidaan tuottaa aivojen sähköisellä stimulaatiolla. Tämä on sama, joka esiintyy usein leskillä. Unen-tokkurassa tuollainen kokemus synnyttää luonnollisesti kielteisen tunnetilan ja olento vaikuttaa pahalta. Koska unihalvauksessa tunteiden otsalohkokontrolli on alentunut, kielteinen tunne voi velloa mielin määrin, eikä sitä pysty hillitsemään. Kokonaisuudessaan pelottava ja mielenkiintoinen kokemus, jonka aivoni tuona yönä päättivät tarjoilla minulle.

Jukka Häkkinen on julkaissut kaksi yliluonnollisiin kokemuksiin liittyvää kirjaa: ”Outojen kokemusten psykologia” (*Docendo*, 2018) ja ”Mielen oudot maisemat – Hallusinaatioiden psykologia” (*Docendo*, 2019). Kirjat on arvioitu *Vapaa Ajattelija* -lehdessä 1/2023 (vapaa-ajattelijat.fi/blog/lehti/aivoavaruutemme-ihmeita/).

ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON AVAAMISTA ESITETÄÄN LUKIOON MUTTA EI PERUSOPETUKSEEN

ESA YLIKOSKI

Katsomusaineiden kehittämisryhmän (2023-24) loppuraportti on vihdoin julkaistu. Raportti sisältää eri tahoille pettymyksiä, hyviä uutisia sekä mielenkiintoisia aloitteita.

Vapaa-ajattelijan kannalta selvä iso plussa on esitys, että ”epäyhdenvertaisuuden korjaamiseksi lainsäädäntöä muutettaisiin siten, että katsomusaineiden valinta avattaisiin opiskelijoille lukiokoulutuksessa”. Osa työryhmän jäsenistä jätti siitä eriävän mielipiteensä.

Tätä plussaa isompi miinus kuitenkin on, että katsomusaineiden valintaa ei avata perusopetuksessa, vaikka tarve epäyhdenvertaisuuden korjaamiseksi on suurempi kuin lukiossa. Siihen puolestaan jätti eriävän mielipiteen Vapaa-ajattelijain edustajana työryhmässä ollut **Esa Ylikoski**.

Myönteistä tähän liittyen on kuitenkin tuen ilmaisu sille, että ”katsomusaineiden valinnanvapauden epäyhdenvertaisuus ratkaistaan lyhyen aikavälin tavoitteena”.

Niin ikään erittäin hyvä ajatus on lisätä keinoja, joilla voidaan vahvistaa katsomusaineiden opetuksen järjestämiseen liittyvää laillisuusvalvontaa. Samoin on hyvin tarpeellista, että katsomusaineiden opettajien täydennyskoulutustarve huomioidaan riippumatta katsomusaineiden opetuksen järjestämismallista.

Ns. hybridimallia kokeillaan

Erityistä huomiota ansaitsee esitys siitä, että toteutetaan tutkimukseen perustuva opetuskokeilu osittain integroidusta katsomusaineiden opetuksesta perusopetuksessa. Virallisen opetuskokei-

lun ei tarvitsisi perustua vain nykyisiin opetussuunnitelmiin. Esimerkiksi etiikan osuutta voisi lisätä. Mikä olisi yhteisen opetuksen ja mikä eriytetyn opetuksen osuus, voisi luultavasti myös vaihdella kokeilussa.

Esitetään myös työryhmää, joka hahmottelee katsomusaineiden opettamisen kehittämiseksi esimerkiksi pedagogisia ja didaktisia ratkaisuja sekä mahdollisia katsomusaineiden opettamisen yhteisiä malleja, muotoja ja sisältöjä.

Edellä esitetyt tarkoittavat sitä, että elämänkatsomustieto oppilaineena säilyy ja että sen kasvu ja vahvistuminen uskonnottomien näkökulmasta korostuu. Samalla loppuraportti ei esitä julkisissa keskusteluissa esillä ollutta kaikille yhteistä katsomusainetta (tai uskontotietoa, elämänkatsomustietoa).

Lisätään lyhyen aikavälin ratkaisuna ylioppilastutkintoon islamin uskonnon koe. Tämä edellyttää, että islamin uskonto mainitaan valtioneuvoston asetuksessa ylioppilastutkinnosta.

Varsinkin pääkaupunkiseudulla varsin merkittävää olisi, että oppilas tai opiskelija ei jatkossa voisi olla osallistumatta koulun katsomusaineiden opetukseen. Nykylainsäädännön mukaan se on mahdollista osalle oppilaita ja opiskelijoita. Oppilaan ja opiskelijan oikeus osallistua oman uskonnollisen yhdyskuntansa antamaan opetukseen poistettaisiin katsomusaineiden opetusta korvaavan opetuksen tai muun toiminnan sijaan.

Myönteistä olisi aikuisten perusopetusta koskevaa muutos siten, että vastaavasti kuin lukiokoulutuksessa, aikuisten perusopetuksessa opiskelevien alle 18-vuotiaiden katsomusaineisiin liittyvistä valinnoista päättää huoltajan sijaan opiskelija itse.

Työryhmän selvä enemmistö ei kannattanut Ylikosken esittämää vähennystä katsomusaineisiin käytettä-

viin oppitunteihin eikä uskontojen ja katsomusten käsittelyä useiden eri oppiaineiden kautta.

Vapaa-ajattelijain edustajan eriävä mielipide

Julkaisemme Esa Ylikosken eriävät mielipiteet siitä, että perusopetus jätettiin pois elämänkatsomustiedon avaamisesta, ja siitä, että oppituntimääräkysymys ohitettiin.

Raporttiluonnoksessa todettu vakava yhdenvertaisuusongelma koskee perusopetusta laadullisesti yhtä lailla kuin lukiota ja määrällisesti moninkertaisesti, koska peruskoulun kesto on 9 vuotta, siinä on koko ikäluokka ja sen suorittaminen on käytännössä pakollista. Lasten syrjintä jatkuu, eikä sitä muuta se, että valintojen tekeminen tai sen mahdollisuuden puuttuminen on lapsen huoltajien vastuulla.

Nykytilanne ja sen jatkuminen aiheuttavat eriskummallisen varjon elämänkatsomustiedon päälle oppiaineena, koska jotain epäilyttävää siinä ilmeisesti on, kun se on niin monilta kielletty, vaikka asiallisesti aineessa ei ole mitään vikaa, päinvastoin. Oikeasti tässä vakavassa yhdenvertaisuusongelmassa on kysymys lasten ja nuorten uskonnollisesta valtiokirkollisesta holhouksesta, johon koululaitos on alistettu ja johon ilmeisesti edelleen halutaan suostua, mikä on Suomelle häpeällistä.

Elämänkatsomustieto on tämän periaatteellisen syrjinnän ja siihen nojaavan käytännön tason syrjinnän vuoksi edelleen vajaakäytössä, vaikka elämänkatsomustiedon oppilasosuus nouseekin vuosi vuodelta; uusimmat tiedot lukuvuodesta 2024-2025 kertovat, että elämänkatsomustiedon vuosikasvu on 1-2 prosenttiyksikköä lukuvuoteen 2023-2024 verrattuna, ja samaa luokkaa oli viime lukuvuoden

kasvu lukuvuoteen 2022- 2023 verrattuna.

Toivon, että ministeriössä ja eduskunnassa tämä vakava yhdenvertaisuusongelma puretaan nopeasti. Esimerkiksi katsomusaineiden osittaisen yhteisöpetuksen kokeilun kannalta olisi tarpeen, että elämäkatsomustieto ei olisi syrjityssä asemassa minkään kokoisissa kunnissa ja kouluissa.

Tämän lisäksi Ylikoski nosti esiin opituntimäärän ja uskonnonopetuksen tarpeen:

Mielestäni perusopetuksessa katsomusaineiden tuntimäärää, joka on nyt 10 vuosiviikkotuntia tuntien kattaen kaikki vuosiluokat 1-9, tulisi tarkastella kriittisesti katsomusopetuksen kehittämisen yhteydessä. Uskonnonopetusta on peruskoulussa tarpeettoman paljon. Sen aloittaminen jo 1. luokalla antaa lapsille ylikorostuneen kuvan uskontojen ja kirkkojen merkityksestä eettisen ja moraalisen käyttäytymisen ja lainsäädännön lähteenä.

Vähintään alkuopetukseen luokille 1-2 ei tarvita katsomusopetusta, koska hyvät tavat ja yhteistyö voidaan opettaa ihmisoikeusperustaisesti ja järkipäisesti ilman viittauksia uskontoihin ja katsomuksiin. Ylempillä luokalla yksi viikkotunti riittää. Näin katsomusaineiden vuosiviikkotuntimääräksi tulisi seitsemän, vähennystä kolme. Tämä ei vähentäisi aineenopettajien opetuksen tuntimääriä, koska yläkoulussa tuntimäärä pysyisi samana.

Edellisen lisäksi toin mieluusti esille Vapaa-ajattelijain liiton periaatekannan, jonka mukaan uskonnoista ja katsomuksista opettaminen voidaan Suomenkin koulussa hoitaa erityisten katsomusaineiden sijaan muiden oppiaineiden kautta asianomaisissa kohdissa. Uskonnoista ja katsomuksista voidaan opettaa ainakin historiassa, maantiedossa, yhteiskuntaopissa, kuvaamataiteessa, musiikissa, äidinkiellissä ja osin myös oppilaille vieraisissa kielissä. Näiden lisäksi etiikan opetus voitaisiin aloittaa jo perusopetuksessa, kun se on nyt lukiossa kaikille pakollisena aineena.

Raportti julkaistiin 5.3. pari päivää sen jälkeen, kun numeron 1/2025 pääsisältö oli mennyt taittoon. Näin emme ehtineen hankkia eri tahoilta kommentteja raporttiin. Vapaa Ajattelijan seuraava numero palaa asiaan.

YLELTÄ VAADITAAN TIETOJEN JA MIELIPITEIDEN MONIPUOLISTAMISTA

Vapaa-ajattelijain liitto nosti antamassaan lausunnossa esiin kriittisiä havaintoja Yleisradion ohjelmistosta, vaikka Yle-lain muutosesitys ei suoraan koskekaan 7 § säättämiä tehtäviä. Ylellä on suuri merkitys kansallisesti omistettuna julkisen palvelun mediana.

Liitto katsoo, että Yleisradiolain 7 § säättämät julkisen palvelun erityiset tehtävät eivät toteudu uskonnotoman ja ei-uskonollisen väestönsosan kannalta – olipa uskonollisen yhdyskunnan jäsen tai niihin kuulumaton – seuraavissa kohdissa

- ”tarjoamalla monipuolisia tietoja, mielipiteitä ja keskusteluja sekä vuorovaikutusmahdollisuuksia;”
- ”tukea suomalaisen kulttuuriperinnön vaalimista, suvaitsevaisuutta, yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja kulttuurista moninaisuutta sekä huolehtia ohjelmatarjonnasta myös vähemmistö- ja erityisryhmille;”

Samalla kun ohjelmistossa lainveloitteen mukaan tarjotaan uskonnollisia hartausohjelmia, laajenevan uskonnotoman väestönsosan erityiskysymyksiin ei ole kiinnitetty huomiota, vaan uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä asioita käsitellään yleensä vain evankelis-luterilaisen kirkon näkökulmasta.

Esimerkiksi

- uskonnotonta tapakulttuuria käsitellään ohjelmistossa niukasti, vaikka uskonnotomat viettävät lapsen nimiäisiä eli nimenantopuhlia, vaikka siviilivihkimä on suurin osa avioliittoon vihkimisiistä ja vaikka uskonnotomien siviilihautajaisten järjestämiseen liittyy monia journalistisesti mielenkiintoisia kysymyksiä, syrjintää ja inhimillisiä ongelmia;

- elämäkatsomustietoa, sen opettajia ja oppilaita käsitellään harvoin ohjelmissa, vaikka elämäkatsomustiedon oppilasmäärät ja oppilasosuus on viime vuosina kasvanut voimakkaasti, vaikka sen järjestämiseen pienillä paikkakunnilla liittyy ongelmia ja vaikka elämäkatsomustiedon opiskelun kieltäminen Suomen ev.-lut. ja ort. kirkkojen jäseniltä on vakava yhdenvertaisuusongelma;
- kirkosta eroamista tarkastellaan yleensä vain kirkon näkökulmasta eikä kirkosta eronneiden ihmisten näkökulmasta siitä, miten he elävät ja alkavat elää sekulaaristi;
- uskonnotonta etiikkaa, elämänfilosofiaa ja eksistentiaalisia kysymyksiä käsitteleviä ohjelmia harvoin tehdään nimenomaan uskonnottomien näkökulmasta;
- uskontojen oppien ja käytäntöjen kriittistä tarkastelua selvästi vältellään, vaikka aiheita olisi;
- Suomen ev.-lut. kirkon ja valtion suhteen uudistamistarpeesta keskustellaan hyvin vähän, vaikka kirkon julkisoikeudellisen erityisaseman epäreilut etuoikeudet ovat yhä kyseenalaisempia. Perustuslakivaliokuntakin totesi kirkkolain viimeisen uudistamisen yhteydessä, että perustuslain 76 § ei ole ongelmaton.

Arroganssi on sitä, että pyytää Jumalalta, joka ei pystynyt estämään holokaustia, apua löytääkseen autonsa avaimet.

RICKY GERVAIS

KORONA, PUTIN JA MAALLISTUMINEN – KIRKON NELIVUOTISKERTOMUKSESTA

JORI MÄNTYSALO

Vuosia sitten kirkon nelivuotiskertomuksen alaotsikko oli ”haastettu kirkko”. Tuoloin joku ehdotti seuraavaan ”lannistettu kirkko”. Sitä ei ole nähty, vaan vuodet 2020-2023 tiivistyvät muotoon ”kirkko epävarmuuksien ajassa”, osuvasti kyllä.

Tärkein uutinen onkin epäuutinen: Kirkosta eroaminen jatkui, jäsenten osuus laski neljässä vuodessa viisi prosenttiyksikköä. Pandemia pysäytti maailman, maallistuminen jatkui. Venäjä hyökkäsi Ukrainaan, maallistuminen jatkui.

Julkaisussa on laajat tilastot, joista näkee tilanteen hiipakunnittain jaoteltuna. Suunta on kaikissa alaspäin, vauhtikin suunnilleen sama. Mitään taitepistettä, jossa jäsenten osuus vakiintuisi, ei ole. Mikään alue ei säily maallistumiselta, vaan joku maakunta on vain kehityksessä vähän jäljessä.

Kertomukseen kysytään mm. kirkon jäsenten ajatuksia eroamisesta. 15 % kertoi nyt, ettei voisi koskaan erota, neljä vuotta sitten osuus oli 16 %. Tämä tarkoittaa, että lukumääräisesti kirkon ydinjoukko, joka ei edes mieti eroamista, supistuu. Yhden erotessa toinen alkaa harkita sitä vakavasti, kolmas alkaa pohtia samaa kevyesti ja siirtymä tapahtuu koko jäseneksi sitoutumisen janalla.

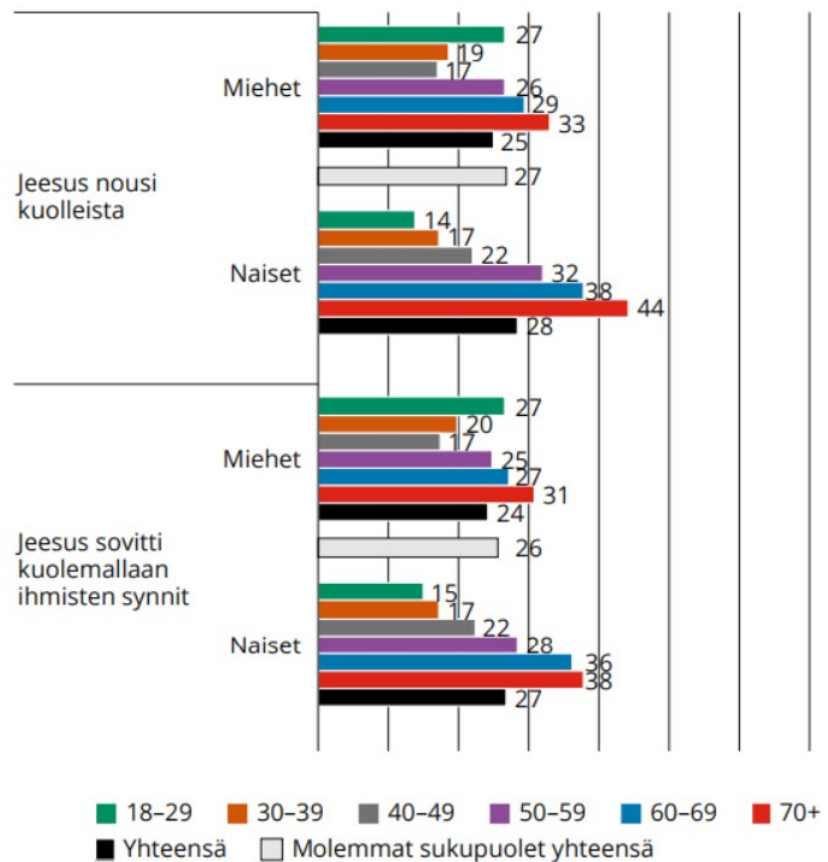
Koulujen uskonnollisiin päivänvauksiin suhtautuu edelleen myönteisesti 45 prosenttia. Vuonna 2015 osuus oli liki 60 %, joten alaspäin on menty tässäkin. Sen sijaan koulujumalanpalveluksista ei kysytty. Pappien läsnäolo sairaaloissa, vankiloissa ja puolustusvoimissa on edelleen selvän enemmistön hyväksymää, ja

vaikka suunta on oikea, laskua on ollut melko vähän.

Uskonnolliset rituaalitkin jatkavat aiempaa kehitystä. Viikimissä kirkollisten osuus on romahtanut jo aiemmin alle puoleen, kun taas hautajaisissa kirkon asema säilyy vielä. Tähän väliin jää tärkein eli kastettujen osuus vauvoista. Korona-aika näkyi tilastossa, mutta vain väliaikaisesti. Viime vuonna kastettiin alle 60 % vauvoista ensimmäisen ikävuoden aikana.

Vastaajilta on kysytty myös, mihin he poliittisesti ajattelevat kuuluvansa. Esimerkiksi myönteisesti sotilaspappien olemassaoloon suhtautui 39 % vasemmalle itseään sanovista, 67 % keskustaan asemoituvista ja 78 % oikeistolaisena itseään pitävistä. Samanlainen suuntahan nähdään myös omisa vaalikoneissamme.

Pudotusta näkyy myös siinä, miten monelle on lapsena opetettu iltarukous. On tietysti luontevaa, että kehityksen suunta on kaikilla mittareilla sama.

Suomalaisten usko Jeesusta koskeviin opetuksiin iän ja sukupuolen mukaan (usko vakaasti tai pitää todennäköisenä) (%). N = 4 146-4 157.

NEUTRAALEJA HAUTAJAISTILOJA ELÄMÄNTILANNELÄHTÖISESTI

Vapaa-ajattelijain liitto on antanut alla olevan lausunnon Hyvinvointialueiden tehtäviä koskevista valtakunnallisista tavoitteista vuosille 2025-2029.

Jotain kirkolle myönteistäkin

Harvoista kirkolle myönteisistä kohdista voi ottaa kysymyksen siitä, onko opettanut tai aikooko opettaa lapsilleen iltarukouksen. Osuus laskee tasaisesti vanhimmissa ikäluokista kolmekymmppiin, mutta yllättäen nousee kaikkein nuorimmilla. Erityisesti nuorista miehistä iltarukous on hyvä idea.

Tämä saattaa liittyä siihen, että riparilla on kivaa. Vaikka viime kesän leirit päättyivät lehtien otsikoihin, eikä mukavassa mielessä, kokonaiskuva on toinen. Keskimääräinen nuori on tyytyväinen porukassa, eikä siinä Jeesus-jutut juuri haittaa. Rippikoululaisten usko Jumalaan ja Jeesuksen kyselyssä on tosin eri asia kuin 18-29-vuotiaita nuoria koskevat kyselyt.

Gallup Ecclesiastican 2024 kyselytulosten mukaan (s. 79) kysymykseen ”Uskon kristinuskon opettamaan Jumalaan” vastasi kyllä 11 % nuorista naisista ja 18 % nuorista miehistä, siten yhteensä 15 % alle 30-vuotiaista. Nuorten naisten maallistuminen on selkeä, uutisen arvoinen muutos. Vielä 30-40-vuotiaiden ikäryhmässä naisten uskonnollisuus on selvästi suurempi kuin miesten.

Uusimmat tulokset kertovat uskonnollisuuden lisääntyneen nuorten miesten aivan nuorimmissa ikäluokissa, mahdollisesti myös naisten nuorimmissa ikäluokissa. Tätä ei voi selittää pois sattumalla, tilastovirheellä tai muulla helpolla tavalla, vaan muutos on minusta todellinen. Uskontokritiikille on edelleen tarvetta.

Palvelujen käyttäjä- ja elämäntilannelähtöiseen kohdentumiseen tarvitaan monikäyttöisiä, katsomuksellisesti sitoutumattomia hautajaistiloja.

Suomalaisessa kulttuurissa on ennen vainajan arkkuhautausta tai tuhkausta tavanomaista järjestää hautajaistilaisuus, jossa vainaja on arkussa paikalla. Uskonnollisessa hautauksessa sitä sanotaan siunaustilaisuudeksi ja uskonnottomissa siviilihautajaisissa saatto-/jäähyväistilaisuudeksi.

Myös siviilihautajaisten järjestämiseen tarvitaan sopivia hautajaistiloja. Seurakuntien hautausmaiden kappelit ja krematorioiden kappelit ovat uskonnollisia tilaisuuksia varten. Monet seurakunnat eivät edes vuokraa niitä uskonnottomiin hautajaisiin, toiset vuokraavat siten, että mitään uskonnollisia tunnuk-sia ei saa peittää esimerkiksi sermillä. Kirkkohallituksen suositus on, että tiloja ei vuokrata ei-kirkollisiin hautajaisiin.

Tämän tilanteen vuoksi ja kun ev.-lut. kirkon jäsenyyteen kuulumattomien määrä samoin kuin muihin uskonto-kuntiin kuuluvien määrä on kasvanut ja kasvaa, esitämme, että hyvinvointialueet järjestävät katsomuksellisesti neutraaleja, sitoutumattomia, monikäyttöisiä hautajaistiloja niin siviilihautajaisiin kuin eri uskontojen hautajaisseremonioita varten.

Esitystä voidaan perustella niin ihmisten yhdenvertaisen, syrjimättömän kohtelun toteuttamiseksi uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta kuin vainajan läheisten hyvinvoinnin ja terveyden turvaamiseksi kuolemantapauksen jälkeen syntyvässä henkisesti kuormittavassa tilanteessa. Siihen tilanteeseen ei kaivata syrjintää vaan yhdenvertaisia palveluja, tarvittaessa myös tukea.

Hautaustoimi ei kuulu hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin, mutta nyt ei olekaan kysymys hautaus-toimesta, sillä hautajaistilat eivät kuulu hautaus-toimilain piiriin. Esimerkiksi hautausmaiden kappeleista ja niiden käytöstä ei hautaus-toimilaissa ole sää-

detty mitään. Kirkko on sitä mieltä, että lailla ei kappelien käyttöön pidäkään puuttua esimerkiksi velvoittamalla kirkkoa vuokraamaan niitä muihin kuin kirkollisiin hautajaisiin.

Näin ollen hautajaistilojen järjestämisessä on kysymys elävien ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä sekä yhdenvertaisuuden edistämisestä maallistuvassa ja monimuotoistuvassa yhteiskunnassamme. Hyvinvointialueiden toiminnassa tätä elämäntilannelähtöistä hyvinvointihaastetta ei pidä ohittaa otaksumalla virheellisesti, että asia kuuluisi hautaus-toimilain piiriin.

Vaikka sosiaalisia hautajaisia on alettu yhdistää myös muistotilaisuuksiin tuhkauksen jälkeen, ihmisten oikeus järjestää myös perinteisen kaavan mukaiset siviilihautajaiset tai muut ei-kirkolliset hautajaiset tulee mahdollistaa yhdenvertaisesti julkisen vallan toimesta.

Sairaaloiden hiljentymishuoneet on tarkoitettu lähimaisille vainajan katsomiseen. Siihen ne soveltuvat hyvin esimerkiksi silloin kun hautaamistavaksi on valittu niin sanottu suoratuhaus ja mahdollinen muistotilaisuus myöhemmin. Sen sijaan perinteisiin hautajaisiin ne eivät sovellu.

Kun perinteisten hautajaisten saatto-/jäähyväistilaisuuksien osallistujamäärät vaihtelevat, hyvinvointialueilla voisi olla eri kokoisia uskonnollisesti neutraaleja hautajaistiloja. Tilan pitää logistisesti soveltua arkun tuontiin ja noutamiseen. Tilan ei välttämättä tarvitse olla erityisen juhmallinen ja koristeellinen, mutta sellainen ei ole pois suljettua, jos hautajaistila hankitaan vanhasta rakennuksesta.

Tilan yhteydessä ei välttämättä tarvitse olla muistotilaisuuden järjestämismahdollisuutta. Muistotilaisuuden järjestämiseen heti hautajaisten jälkeen tai myöhemmin kyllä löytyy perinteisesti erilaisia paikkavaihtoehtoja kahviloista kartanoihin, kodeista seurojentaloille.

Vapaa-ajattelijain liitto 24.2.2025

MITÄ KUULUU EVANKELIKAALEILLE?

Rasismia, seksiskandaaleita, poliittista vaikuttamista...

EERO SUORSA

Uskarismaattisilla ja erittäin oikealle kallistuneilla megakirkoilla menee maailmanlaajuisesti erittäin lujaa niin poliittisesti kuin taloudellisesti. Yhdysvaltain hiljattain virkaan astunut presidentti **Donald Trump** on osoittanut tämän jo virkakautensa ensimmäisten päivien aikana asetuksilla, jotka ohjasivat Trumpin *USAID*:n ulkomaan apuun kohdistuvien leikkauksien myötä syntyneitä varoja *Franklin Grahamin Samaritan Purse* -hyväntekeväisyysjärjestölle. Huonommin kävi Yhdysvaltain katolisen kirkon hyväntekeväisyysjärjestöille, jotka eivät säästyneet **Elon Muskin** johtamalta armorahojen kululeikkurilta ilmeisesti Trumpiin kohdistuneesta arvostelusta johtuen.

Franklin Graham on eräs Trumpin ”suosikkipastoreista”, eikä edesmenneen **Billy Grahamin** poika ole ainoa. 12.helmikuuta Trump nimitti tele-evangelista **Paula White-Cainin** johtamaan hiljattain perustettua Valkoisen talon uskontoimistoa. Trumpin suhde menestysteologiaan ulottuu tosin jo paljon kauemmas; 1970-luvulla Trumpin isä, kiinteistö-oligarkki **Fred Trump** kuului **Norman Vincent Pealen** *Marble Collegiate Churchiin*, jossa saarnattiin menestysteologiaa. Myöhemmin Peale vihki Trumpin ja tämän ensimmäisen vaimon **Ivankan**, vuonna 1977.

White-Cain on avoin menestysteologi; menestysteologiassa saarnataan avoimesti taloudellisen menestyksen olevan jumalalta peräisin olevia siunauksia, köyhyyden, konkurssien ja sairauksien taas olevan merkkejä epäuskosta tai saatanan vaikutuksesta. White-Cainia on pidetty kovan linjan menestysteologina, jossa uskoa ilmais-

taan nimenomaisesti kylmillä liiketaloudellisina ilmaisuina.

White-Cainin nimityksessä kulumoituu hänen yli 20 vuotta jatkunut suhteensa Trumpin hengellisenä neuvonantajana. Ennen Trumpia White-Cainin ”hengellisenä asiakkaana” oli mm. **Michael Jackson**. White-Cain on myös muuten hyvin verkostoitunut yhdysvaltalaiseen viihdeteollisuuteen mistä käy esimerkkinä White-Cainin avioliitto *The Journey* -yhtyeen kosketinsoittajan **Jonathan Cainin** kanssa. Sinänsä ironista on, että *The Journey*:n kaikkien aikojen suosituin kappale on *Don't Stop Believin* eli älä lopeta uskosta. White-Cain ei ole lopettanut uskosta missään vaiheessa ja viime aikojen merkeistä päätellen usko ei ole loppumassa kesken, vaan vauhti kiihtyy.

Rikkaus tulee taivaasta, köyhyys helvetistä

Sekä Trump että White-Cain uskovat taloudellisen menestyksen olevan taivaallinen merkki. White-Cain oli olennainen linkki Trumpin muodostaessa suhdetta Yhdysvaltain uskonnolliseen oikeistoon ja evankelikaaleihin vuonna 2011. White-Cain auttoi takaamaan Trumpille evankelikaalien parista esimerkiksi helluntailaisten ja muiden karismaatikoiden äänet, kun Trump asettui ensimmäistä kertaa ehdolle.

White-Cain myös korosti useaan otteeseen, että Trumpin presidenttiydessä on kyse taistelusta ”Jumalan ja Saatanan välillä”. Ja tämä korostaminen on jatkunut. White-Cain kättilöi Trumpin 6.2. allekirjoittamassa *Eradicating Anti-Christian Bias* -asetuksessa, joka valtuuttaa oikeusministeri **Pam Bondin** tutkimaan ”kristittyihin kohdistuvaa” syrjintää kaikissa liittovaltion virastoissa ja Yhdysvaltain armeijassa.

On kuitenkin huomioitava, että

Trumpin evankelikaaliset tukijat, eivät ole mitenkään aatteellisesti yhtenäinen joukko edes republikaanien sisällä, ja esimerkiksi White-Cainin nimitys on kohdannut vastustusta juuri kovan linjan menestysteologian takia. Mutta yhtä kaikki, White-Cain on ollut merkittävä kuninkaantekijä äänten takaaamisessa Trumpille – ja muiden äänten takaajien hankkimisissa.

Dynastioita ja skandaaleja

Eräs näistä merkittävistä äänten takaa-jiista oli **Jerry Falwell Junior**, virginialaisen *Liberty Universityn* johtokunnan puheenjohtaja ja merkittävä poliittinen toimija evankelikaalien parissa. Trump tarjosi Falwellille kiitoksena tästä myöhemmin opetusministerin virkaa hallinnossaan, mutta Falwell kieltäytyi pitäen perusteluna huonoa palkkaa. Falwell on **Jerry Falwellin** poika, ja isä-Falwell toimi merkittävänä tekijänä **Ronald Reaganin** valitsemisessa presidentiksi 1980, sekä uudelleen valinnassa 1984. Isä Falwell perusti Virginiaan *Thomas Road Baptist Churchin* ja valtakunnallisen *Moraalinen Enemmistö* -järjestön.

Falwellien periaatteisiin on kuulunut myös rotuerottelun ja konfederaation periaatteiden hiljainen (ja ajoittain äänekkäs) tukeminen Raamattuun vetoamalla, ja Liberty Universityyn on lähetetty nuoria ympäri Yhdysvaltoja nimenomaan opiskelemaan ”kristillisessä ympäristössä”, mikä on tarkoittanut valkoista ympäristöä. Liberty Universityssä on ollut myös afrikkalais-amerikkalaisia opiskelijoita, mutta vuonna 2021 afrikkalais-amerikkalainen henkilökunta ja osa afrikkalais-amerikkalaisista opiskelijoista erosi Falwellin tehtyä *Twitterissä* rasistisen rinnastuksen hengityssuojaimien ja *Ku Klux Klanin* asun välillä.

Sittemmin Falwell Junior on joutu-

nut eroamaan isänsä perustaman yliopiston johtokunnan puheenjohtajan tehtävästä jouduttuaan kiusalliseen viskinhuuruiseen seksiskandaaliin, jonka osapuolina olivat hänen vaimonsa **Becki** ja näiden kiristyksen kohteeksi joutunut nuori kiinteisönläytysalan opiskelija **Giancarlo Granda**. Kiristäminen oli jatkunut vuosia. Tapaukseen olivat sotkeutuneet myös Trumpin tuolloinen pahamaineinen asianajaja **Michael Cohen** joka oli yrittänyt peitellä skandaalin alkulähteitä.

Tuolloin pintaan alkoi nousta myös sekä Jerry Juniorin että Becki Falwellin harjoittama seksuaalinen häirintä kampusalueella, jonka johdosta Liberty Universityn johtokunta päätyi julkisen painostuksen alla eväämään molemmilta päädyn kampusalueelle. Falwell luovutti vuonna 2021 kaikki tehtävänsä veljelleen **Jonathan Falwellille** ja haastoi entisen työnantajansa oikeuteen perheen nimen väärinkäytöstä.

Asiassa ilmeni lukuisia ristiriitoja: Liberty University edellyttää opiskelijoiltaan tiukkaa seksuaalista kuria, alkoholin ja päihteiden käytöstä pidättäytymistä. Kirsikkana kakun päällä voidaan mainita opetushenkilökunnan olemattomat palkat huolimatta siitä, että Liberty Universityn toiminnan mahdollistavat noin 110 000 opiskelijan lukukausimaksut ja lukuisten konservatiivisten liikemiesten lahjoitukset.

Mikään näistä ei koskenut Jerry ja Becki Falwellia. Jerry Junior kuljeskeli kampusalueella usein päihtyneenä, naukkaillen tequilaa tai viskiä ”vesipullosta” ja nauttien lisäksi miellyttävästä elintasosta. Syyskuussa 2024 Liberty University näytti unohtaneen koko asian: oltuaan sivussa vuodesta 2021 käynnissä olleiden oikeusprosessien takia, Falwell sai palata yliopiston kampukselle yliopiston ja Falwellin soviteltua asian oikeussalin ulkopuolella. Molemmat saivat sankarin vastaanoton henkilökunnan taholta. Kaikki on annettu anteeksi kristillisessä hengessä.

Yliopiston johto ei kolmen vuoden aikana millään tavalla pahoitellut Falwellien toimintaa; vain kampuksen pastori ja sosiaalityöstä vastannut pyysi omassa asemassaan Falwellien toimintaa anteeksi vuonna 2021, ja joutui eroamaan. Myös Falwell Juniorin yhteydenpito Donald Trumpiin on jatkunut; Trumpin jouduttua salamurhayrityksen kohteeksi Falwell on puhunut tämän kanssa päivittäin puhelimesta. Falwell Junior on kertonut olevansa ylpeä itsestään.

Gordon Johnson / Pixabay

Mitä kuuluu Australiaan?

Koska megakirkot toimivat kuin monikansalliset yritykset ja käyttävät itse myös tällaista retoriikkaa, on perusteltua käyttää ilmaisua kasvudotukset: megakirkoille odotetaan merkittävää jäsenmäärän kasvua Saharan eteläpuolisessa Afrikassa seuraavan vuosikymmenen aikana.

Merkittäviä kasvualueita löytyy myös Latinalaisesta Amerikasta, jossa esimerkiksi Kolumbiassa maanosan vanhoillisimpiin kuuluvan katolisen kirkon vanhahtaviin eleisiin puettu sanoma ei enää vetoa nuorempaan 2000-luvulla syntyneeseen väestöön, vaan tilalle halutaan jotain nuorekasta ja vetreämpää, glitteriin ja populaarikulttuurin kuvastoon puettua dynaamista uskonsanomaa.

Vastaavalla tavalla megakirkot tekevät laajentumissuunnitelmiaan myös Itä-Euroopassa, kuten Romaniassa ja Ukrainassa, jossa lasketaan olevan merkittävää kasvupotentiaalia 2020-luvulla ortodoksisen ja katolisten kirkkojen kustannuksella.

Vaikka sama sanoma olisi yhtä vanhoillista kuin katolisella kirkolla tai ortodoksisilla kirkkoilla niin uskarismaattiset helluntaiseurakunnat vetävät väkeä. Tarkkoja lukuja on tosin hankala saada, mihin liittyviin syihin tulen tässä artikkelissa palaamaan.

Mutta mitä kuuluu kansainvälisesti tunnetuimmalle ilmiölle megakirkko-

jen parissa, australialaislähtöiselle, helluntailaiselle *Hillsong Churchille*?

Tämä artikkeli ehti muhimaan eräänlaisen jatko-osan ideana *Vapaa Ajattelija* -lehteen siitä pitäen, kun olin alustamassa aiheesta *Helsingin seudun vapaa-ajattelijoiden VAbaarissa* Kalliossa marraskuussa 2017. Samana syksynä olin haastatellut *Uskomattomaan* (nykyisin *Uskomaton Vapaa Ajattelija*) australialaista entistä Hillsong kirkon jäsentä **Tanya Levinia** tämän kirjan *People in the Glass Houses: An Insider's Story of Life in and out of Hillsong* pohjalta.

Istuessani samana iltana bussissa matkalla takaisin Turkuun en osannut kuvitella, miten asiat kehittyisivät. Seitsemän vuoden aikana on ehtinyt tapahtua paljon, kuten tämän artikkelin alussa on kerrottu. Hillsongista on julkaistu dokumenttisarja, kokopitkä dokumenttielokuva ja useita tutkivan journalismin artikkeleita. Näissä dokumenteissa on ollut haastateltavana myös Levin.

Megakirkoille ja niiden pastoreille voi kuulua paljon vaikutusvaltaa, kuten jo vuonna 2017 mainitulle Hillsongin silloiselle johtajalle **Brian Houstonille**. Houston toimi Australian ensimmäisen helluntailaisen pääministerin **Scott Morrisonin** hengellisenä neuvonantajana, ja pääsi vuonna 2019 Valkoiseen taloon tapaamaan Donald Trumpia.

Kukaan ei tosin ottanut vastuuta Houstonin kutsun järjestämisestä,

kaikkein vähiten tuolloinen pääministeri Scott Morrison, koska Houstonia tutkittiin tuolloin hänen isänsä **Frank Houstonin** harjoittaman lasten seksuaalisen hyväksikäytön salaamisesta. Houston vain ”päättyi” Valkoiseen taloon.

Hillsongilla meni myös taloudellisesti hyvin: kirkko oli onnistunut hyödyntämään vuonna 2008 läpimennyt lakia, joka teki kaikista uskonnollisten yhteisöjen harjoittamasta liiketoiminnasta verovapaata. Kirkko oli myös onnistunut vapauttamaan työntekijänsä tuloveron maksamisesta.

Tämä koski kaikkia pastoreita, ja käytännössä myöhemmin myös pastoreiden lapsia, koska myös näistä tuli pastoreita Hillsongin perustamiin uusiin seurakuntiin. Hillsongin kohdalla tämä tarkoitti hurjaa verohuojennusta, koska yksittäisiä seurakuntia johtavat aina aviopari, joista molemmat ovat pastoreita. Käytännössä kuka tahansa oli pastori, jonka kirkko väitti olevan pastori.

Vielä suuremman voiton kirkko sai itselleen, kun sille tehtävistä lahjoituksista tuli verovähennyskelpoisia. Tämä sama lainsäädäntö koski kaikkia Australiassa toimivia uskonnollisia yhteisöjä, ja Hillsong sai arvokasta apua katoliselta kirkolta lobbauksessaan. Hyväntekeväisyysjärjestöjen kautta Hillsong pystyi omistamaan lukuisia kiinteistöjä, mm. 23 miljardin dollarin arvoisen stadionin Melbourneassa, ja pyörittämään arvokasta gospel-musiikkiliiketoimintaansa.

Vuosi 2017 oli kirkolle monella tapaa merkityksellinen, koska silloin se laajensi toimintojaan Yhdysvalloissa monella eri tavalla. Tuolloin kirkko määritteli yhdysvaltalaiset seurakuntansa tiukoilla ehdoilla: niillä ei voinut olla paperilla äänivaltaisia jäseniä. Tämä tarkoitti sitä, että jumalanpalvelukseen osallistujat tai seurakunnan jäsenet eivät voineet päättää paikallisen seurakunnan taloudellisista asioista esimerkiksi Tennesseessä, Texasissa tai New Yorkissa, vaan lopullinen päätösvalta pysyi aina Sydneyssä. Samaa metodia noudattavat monet yhdysvaltalaiset megakirkot. Tässä tullaan ongelmaan, miten niiden jäsenmäärää voidaan tosiasiallisesti edes laskea, jos ne toimivat kuin pöytälaatikkofirmat?

Aluksi kaikki näytti menevän nappiin Hillsongin laajentumisessa Yhdysvalloissa ja maailmanlaajuisesti. Kirkon laajentuminen oli ollut tavoitteena jo 1990-luvun alusta, jolloin ensimmäi-

nen seurakunta oli avattu Kiovaan vuonna 1992, Moskova seurasi perässä 2008. Seurakuntia perustettiin jatkuvassa tahdissa lisää niin Norjaan, Indonesiaan, Meksikoon, Fidzi-saarille ja tietysti Yhdysvaltoihin. Seurakuntia perustettiin erityisesti suuriin kaupunkeihin – Norjan seitsemästä seurakunnasta esimerkkinä Oslo ja Stavanger.

Konsepti näytti toimivan kaikkialla – kovaa konservatiivista, homoseksuaalisuuden ja abortinvastaista sanomaa puettuna **Paul Simonin** tyyliin purkkapoppiin ja julkisuuden henkilöiden keräämiseen seurakuntiin. Vuonna 2017 mukana oli vielä pop-ikoni **Justin Bieber**.

Mainen kunnia on katoavaista

Vuodesta 2020 eteenpäin Jerikon muurit alkoivat sortua. Vertaus lienee sopiva, koska Brian Houston viittasi usein saarnoissaan Joosuaan ja Jerikon muureihin. Tuolloin New Yorkin seurakuntaa johtanut pastori **Carl Lentz** sai potkut työstään, kun hän jäi kiinni avioliiton ulkopuolisesta suhteesta. Lentz oli kuulunut Houstonien sisäpiiriin, joten asiaa pidettiin vakavana. Samoihin aikoihin Justin Bieber hävisi kuvioista toiseen seurakuntaan. Samaan aikaan kirkon sisältä niin Australiasta kuin Yhdysvalloista alkoi kantautua tietoja laajamittaisesta seksuaalisesta häirinnästä. Yhdysvalloissa tämä on johtanut kirkon jäsenmäärän putoamiseen, ja seurakuntien sulkemiseen.

Negatiivisen julkisuuden hallinta, kuten edesmenneen isänsä rikosten peittelyn tuomat kuohut tai Australian aboriginaaliyhteisöjen hyväksikäyttö epämääräisen mikrolainhujauksen kohdalla, eivät olleet Brian Houstonille uutta, mutta kun negatiivinen julkisuus alkoi kohdistua häneen itseensä, tilanne kävi ylivoimaiseksi. Houstonia syytettiin kahdesta erillisestä seksuaalisen häirinnän tapauksesta, joiden molempien kohdalla hän oli nauttinut sekaisin alkoholia ja unilääkkeitä.

Houston erosi kaikista johtotehtävistään huhtikuussa 2022. Tapauksen seurauksena yhdeksän yhdysvaltalaisesta seurakuntaa erosi liikkeestä. Myös tuolloinen pääministeri Morrison teki pesäeron Houstoniin ja Hillsongiin, ja väitti ettei koskaan ole osallistunut Hillsongin tilaisuuksiin ja on ollut aina ”tavallisen” helluntaiseurakunnan jäsen. Väite on omituinen, koska

Hillsongin teologinen oppi ei sinänsä eroa huomattavasti valtavirran helluntailaisuudesta muuten kuin ilmaisutavaltaan. Väite on omituinen myös sikäli, että ensimmäisessä puheessaan Australian edustajainhuoneessaan 2008 Morrison kutsui Houstonia ”mentoriksi”.

Mainen kunnia on katoavaista niin Houstonin kuin Morrisonin kohdalla; molemmat olivat vaikuttaneet toistensa uriin kuninkaantekijöinä, Houston Morrisonin poliittisen uran alusta alkaen ja Morrison taas oli edistänyt Houstonin taloudellisia etuja. Morrison on nyt jättänyt politiikan, ja Houstonin ja Hillsongin tarina näyttää olevan loppussa. Ehkä Australiaa odottaa miellyttävämpi auringonlasku kuin Yhdysvaltoja? Se mikä Falwellia ja Houstonia yhdistää, niin myöskään Houston ei ole millään tavalla pahoitellut toimintaansa.

Hillsong ja Suomi

Loppukirjoituksena voidaan todeta, ettei Hillsong koskaan perustanut Suomeen seurakuntaa. Helluntaiseurakuntien ristiriitaisesta suhteesta Hillsongiin kertoo se, että *Seurakuntalainen* julkaisi asiasta aprillipilan vuonna 2012.

Jotain suhdetta on kuitenkin ollut, ja on edelleen olemassa, ainakin henkilötasolla, koska Hillsong College on koulunut myös suomalaisia pastoreita Australiassa. Pääkaupunkiseudulla toimii tällä hetkellä ainakin yksi seurakunta, jonka voidaan katsoa olleen työyhteydessä Hillsongin kanssa.

Kirjallisuus ja viitteet

Evans, Danner (2024): 'I'm ready to move on': Jerry Falwell Jr. discusses his future in exclusive interview. ABC-News. <https://wset.com/news/local/jerry-falwell-jr-donald-trump-cabinet-future-plans-liberty-university-november-2024>

Gullotta, Daniel N. (2025): What to Expect from the 'Heretic' Pastor Trump Installed in the White House. Paula White-Cain is a leading light of Christian Trumpism. <https://www.thebulwark.com/p/what-to-expect-from-the-heretic-pastor-paula-white-cain-christian-trumpism>

Granda, Giancarlo and Ebner, Mark (2022): Off the Deep End. Jerry and Becki Falwell and the Collapse of an Evangelical Dynasty. Harper Large Print. An Imprint of Harper Collins Publications.

Hardaker, David (2024): Mine Is The Kingdom. The rise and fall of Brian Houston and Hillsong Church. Allen and Unwin.

ATEISTI LÄHELLÄ KUOLEMAA – MUUTTUIKO MIKÄÄN?

Käte Ladash / Pixabay

PERTTI LAINE

Veriarvot rajojen yli ja paineet tapissa. Kysyin lääkäriltä, pitäisikö tuota lähemmin tutkia. Nuori nainen vastasi: ”Ei tässä vielä Monos-ta tarvitse soittaa, jatketaan seurantaa.” Silloin aloin kuulostella tarkemmin elintoimintojani. Eikä kauheasti edes tarvinnut, öiset jalkakrampit ja vuorokauden ympäri satunnaisesti ilmestyvä migreeniaura pitivät minut tietoisena siitä, etten kovin hyvässä kunnossa ole.

Tulipa sitten se päivä, kun virtsa äityi punaviiniin väriseksi ja menin lääkäriin, kerroin tilanteen. Löytyihän se syyllinen: kehossani oli salaa kasvanut vieras, 9 x 5 sentin kokoinen kasvain. Se oli vallannut munuaisen, joka oli jo osittain nekroosissa. Lisäksi munuaislaskimo oli täysin tukossa. Jos se pato olisi lähtenyt liikkeelle, olisin voinut kupsahtaa milloin tahansa.

Leikkaukseen oli vajaa kuukausi aikaa. Sitä ennen puuhastelin kotona minkä väsymykseltäni jaksoin. Ei ollut onneksi kauheasti hoitamattomia asioita, kaikki velatkin oli tullut otsa hiellä maksettua.

Tein kuolinsiivousta. Sorttiin meni muutamakin kuorma. Eipä tilaa loppu-

jen loppuksi kauheasti lisää tullut. Sitten kirjoitin suurella hartaudella kirjeen vaimolleni, ohjeita jälkeisten asioiden hoitamiseksi. Pankkitilit, salasanat (paitsi *OnlyFans*) sekä viitteelliset ohjeet hautajaistoiveistani. Kirjoitin, etten ole tilaisuutta näkemässä, joten voit toteuttaa sen ihan miten haluat, mutta kannat sitten loppuelämäsi katumusta siitä, jos ei viimeinen tahtoni toteutunut.

Eräänä päivänä kävelin leikkaussaliin. Kapea kuin silityslauta, leikkauspöytä, jolle kävin makaamaan. Siinä sitten ympärillä hääri väkeä. Varmisteltiin, että olihan se tuo vasen puoli. Vastasin, että möykky on sen verran iso, että kai se löytyy, teki kirurgi viillon kummalle puolelle tahansa. Sitten näkymä silmissäni pysähtyi, oli pimeää ja joku sanoi huomenta.

Oli kulunut kahdeksan tuntia. Makasin heräämössä. En ollut irronnut ruumistani, enkä päässyt seuraamaan leikkausta. Saatana, Kristus eikä edes alempiarvoinen enkeli ilmestynyt puhuttelemaan minua. Ei näistä nykyajan opiaateista ole mihinkään, kun ei yhden yhtäkään hallusinaatiota!

Siellä minä sitten makasin viisi yötä sairaalassa. Vaikka oli aikaa ajatella, enpä paljon jaksanut miettiä yhtään mitään. Kotona meni vielä melkein viikko, etten paljoa jaksanut liikkua, mutta olin sentään elossa.

Nyt, puoli vuotta myöhemmin, olenko muuttunut mies? Kukaan ei ole ainakaan mitään maininnut, paitsi toki elopainon laskua ei voi olla huomaamatta. Olen luonteeltani ollut aina rauhallinen, vaikka olen elämässäni kokenut paljonkin vastoinkäymisiä. Siinä onkin ehkä merkittävin muutos. Moni menneisyydessä tapahtunut negatiivinen asia lakkasi vaivaamasta. Niiden merkitys nykyisyyteeni vain katosi.

Yleisesti suhtautuminen elämään muuttui, ei välinpitämättömäksi, mutta sellaiseksi, etten kannan murheita asioista, joihin en voi vaikuttaa. Keskityn enemmän asioihin, joista minulle on todellista iloa: saan soittaa, tehdä omaa musiikkia ja viettää aikaa ystävien kanssa. Ja mikä tärkeintä, uskalsin oikeasti katkaista kaiken yhteydenpidon ihmisiin, joiden kanssa en oikeasti halua olla tekemisissä.

Epikuros katsoi, että kuolemaa ei tulisi pelätä, koska se ei ole meille mitään. Hänen mukaansa, kun olemme olemassa, kuolema ei ole läsnä, ja kun kuolema on läsnä, meitä ei enää ole. Siksi kuolema ei voi aiheuttaa meille kärsimystä. Ajattelen, että kuolema on minulle samanlainen kuin nukuutus leikkaussalissa, aivoni lakkaavat toimimasta ja en ole enää olemassa itselleni.

OPINNÄYTETYÖ PALJASTAA USKONNOTTOMIEN SYRJINNÄN KOULUISSA

Miia Jansson, Johanna Kälkjä: Uskontokuntiin kuulumattomien vanhempien kokemuksia lastensa yhdenvertaisuuden toteutumisesta peruskoulussa. 2024, Laurea.

ESA YLIKOSKI

Laurea-ammattikorkeakoulun sosionomin opintoihin tehty Miia Janssonin ja Johanna Kälkjä'n opinnäytetyö käsittelee tärkeää ja vähän tutkittua aihetta eettisesti ja menetelmällisesti hyvin perustellulla tavalla. Tuloksissa on merkittävää tietoa uskontokuntiin kuulumattomien lasten ilmeisen yleisestä syrjinnästä heidän vanhempiansa sanoittamana. Monet vanhemmat olivat kokeneet vähättelyä ja syyllistäviä asenteita, kun olivat esittäneet vain Opetushallituksen ohjeiden noudattamista. Työ "antaa äänen" uskontokuntiin kuulumattomille vanhemmille.

Opinnäytetyön tilaajana oli *Vapaa-ajattelijain liitto* ja sen työelämäohjaajina olivat **Riku Bähr** ja **Esa Ylikoski**. Kursivoidut lainaukset alla ovat yhteenvedon ja johtopäätösten sivuilta 54-60.

Vanhemmat vastasivat kokevansa kuormittavaksi sen, että heidän täytyi toimia aktiivisesti koulun suuntaan saadakseen lastensa perus- ja ihmisoikeudet toteutumaan lainsäädännön ja OPH:n ohjeistuksen mukaisesti. Monet vanhemmat kertoivat saaneensa koululta osakseen epäasiallista suhtautumista, kun he olivat huomauttaneet koulun käytänteisiin liittyvistä epäkohdista. Tämä ilmeni vanhempien mukaan vähättelynä ja vanhempia syyllistävänä asenteena. Osa vanhemmista koki tulleen koulun puolelta leimatuksi hankalaksi vanhemmaksi. Koulun ja kodin yhteistyön kerrottiin olevan onnistunutta tilanteissa, joissa koulu on ollut aloitteellinen tiedottamisessaan sekä kuunnellut vanhempien antamaa palautetta, parantanut tiedotusta ja järjestelyjä sekä suhtautunut palautteeseen asiallisesti.

Tutkimuksen tuloksista nousi, että vanhempien tyytyväisyys tilaisuuksista tiedottamiseen on kokonaisuudessaan heikkoa. Tyytyväisiä olivat ne vanhemmat, jotka kokivat koulun noudattavan asiaan liittyvää OPH:n ohjeistusta. Erittäin tyytyväisiä olivat vain ne vanhemmat, joiden mukaan tarvetta tiedottamiselle ei ollut, sillä uskonnollisia tilaisuuksia ei sisällynyt lainkaan koulun toimintaan.

Koulupäiviin liitettyjen uskonnollisten tilaisuuksien vaihtoehtoisen ohjelman järjestämisessä on laajasti vakavia ongelmia. Varsin harvalla on aihetta kiitoksiin. Vieläkin harvempi saattoi lämpimästi kiittää siitä, että ev.-lut. kirkon uskonnollisia tilaisuuksia ei koulupäiviin liitetä, vaikka Opetushallituksen ohje antaa siihenkin selvän mahdollisuuden, jopa kehotuksen, jos asianmukaisen vaihtoehdon järjestämisessä on vaikeuksia.

Vanhempien mukaan vaihtoehtoinen tilaisuus on usein ollut vähempiarvoinen tai sitä ei järjestetty lainkaan. Vaihtoehtona kirkkokäynnille oli vanhempien mukaan tarjottu esimerkiksi osallistumista toisen luokan äidinkielen tunnille tai videoiden katsomista luokassa. Vanhemmat kertoivat lapsen kokeneen eriarvoisuuden tunteita myös siksi, että vaihtoehtoiseen tilaisuuteen osallistuneet olivat jääneet koululle, toisten päästessä retkelle esimerkiksi bussikyydityksellä. Useissa vastauksissa tuotiin esille myös se, että uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistuneet olivat saaneet herkkuja, kun taas vaihtoehtoisesa tilaisuudessa ei ole ollut mitään tarjottavaa. Tällaiset koulupäivään sisältyvät epäreiluuden kokemukset olivat vanhempien vastausten perusteella aiheuttaneet lapselle eriarvoisuuden tunnetta.

Vanhemmat kertoivat kokemuksista, joissa lapsi on joutunut osallistumaan uskonnollisia elementtejä, kuten rukoilemista tai virsien laulamista, sisältäviin tilaisuuksiin, vaikka niitä oli esitelty kaikille sopivina tilaisuuksina. Tällöin lapsi on saattanut altistua uskonnon harjoittamiselle ilman omaa tai vanhemman suostumusta.

Kehittämisehdotuksia

Mikäli kouluaikaan sidotaan uskonnollisia tilaisuuksia ja uskonnon harjoittamista, erityisjärjestelyt ovat kouluissa tarpeen. Onhan koulupäivään liitetty jumalanpalvelus jo sinänsä erikoisjärjestely, joka on opetussuunnitelman linjauksen uskonnollisen ja katsomuksellisen sitouttamattomuuden sekä yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallinen.

Opinnäytetyön tuloksissa ilmeni, että vanhemmat kokivat haasteelliseksi koulun toiminnan tiedotukseen ja tilaisuuksien järjestämiseen liittyen. Vastauksia voitaisiin tulkita niin, että koulujen olisi hyvä tarkastella näihin asioihin liittyviä toimintatapojaan. Uskonnonvapauden ja yhdenvertaisuuden toteutumisen turvaksi erikoisjärjestelyjä on kouluissa tarpeen järjestää, mikäli kouluaikaan sidotaan uskonnollisia tilaisuuksia ja uskonnon harjoittamista.

Muutama vanhempi kertoi, että kouluun oli perustettu työryhmä vastaamaan vaihtoehtoisten tilaisuuksien järjestämisestä. Työryhmässä olisi mahdollista puntaroida useita erilaisia aiheeseen liittyviä näkökulmia ja löytää uusia ratkaisuja. Lisäksi tilaisuuksien järjestäminen ei työryhmätyöskentelyssä jää vain yhden henkilön vastuulle. Suunnitteluun panostamalla voidaan parantaa tilaisuuksien yhdenvertaisuutta ja lapsen osallisuuden

kokemusta. Näin toimien vaihtoehtoisten tilaisuuksien toteutus voisi olla laadukkaampaa ja lapsen etu tulisi paremmin huomioituksi. Toimintakulttuurin muutoksella on mahdollista kehittää malleja, jotka vähentävät uskontokuntiin kuulumattoman oppilaan kouluaikaan sisältyviä ulkopuolisuuden kokemuksia. Jo toimimalla olemassa olevien ohjeistusten mukaisesti, voisi koulu turvata kaikkien lasten yhdenvertaisemman kohtelun katsumuksesta riippumatta.

Perusratkaisu ongelmiin saa kannatusta:

Kouluissa voidaan päätyä siihen, ettei koulun työaikana toteutettavia uskonnollisia tilaisuuksia tai toimituksia ole lainkaan. Varsinkin silloin, kun koulun on vaikeaa toteuttaa uskonnollinen tilaisuus ja sen vaihtoehtoinen tilaisuus lakien ja OPH:n ohjeiden mukaisesti, olisi koulun pidättäytyttävä niiden järjestämisestä. (OPH 2022.) Kaikki kyselyyn vastanneet vanhemmat kannattivat ajatusta siitä, ettei uskonnollisia tilaisuuksia järjestettäisi kouluaikana. Vanhemmat perustelivat näkemystään sillä, että koulun tulisi olla neutraali ja uskontoihin sitoutumaton ympäristö.

Oppikirjoja elämäntutkimustietoon! Myös elämäntutkimustiedon opetusjärjestelyjen puutteista tuli tietoa, johon esitettiin myös ratkaisumahdollisuuksia. Aineen oppikirjan hankkiminen ehkä pienelle ET-ryhmälle voisi olla perusteltua myönteistä erityiskohtelua riippumatta siitä, onko enemmistön uskonnon opetuksessa oppikirja. Myös hyppytuntien välttämiseen ja koulu-kyytien järjestelyihin tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Vastauksista ilmeni, että ET-opetukseen osallistuvien opetusjärjestelyissä oli jonkin verran eriarvoisuutta verrattuna uskontoon. Yleisimpinä epäkohtina vastauksista mainittiin oppikirjan puute sekä tuntisijoittelusta johtuvat hyppytunnit. Vanhemmat toivat esiin myös ongelmia tilanteissa, joissa ET-opetus on järjestetty toisessa koulussa, eikä kuljetusta ollut järjestetty asianmukaisesti. Yhdenvertaisuusvaltuutetun (2024b) mukaan koulutukseen liittyvät käytännön järjestelyt on tehtävä niin, ettei kukaan vakaumuksensa vuoksi joudu eriarvoiseen asemaan suhteessa muihin. Esimerkiksi lukujärjestystä ja kuljetuksia suunniteltaessa on otettava huomioon, etteivät järjestelyt aseta oppilaita eriarvoiseen asemaan uskonnosta tai vakaumuksesta johtuen.

Peruskoulun arkea raamittaa huomattavan paljon myös taloudelliset seikat, jotka voivat johtaa esimerkiksi siihen, ettei kaikkii oppiaineisiin ole mahdollista saada omaa kirjaa. Kun kyse on katsomusaineesta, olisi kuitenkin tärkeää, että oppilaat tuntisivat oman katsomuksensa yhtä arvostetuksi verrattaessa muihin katsomusaineisiin. ET-oppilaiden kouluarkeen sisältyy toistuvasti jaottelevia erityisjärjestelyjä, jotka eivät välttämättä tue oppilaan tunnetta yhdenvertaisuudesta tai osallisuudesta tärkeänä yhteisön jäsenenä. Esimerkiksi ET-kirjan hankkiminen voitaisiin nähdä keinona lisätä oppilaan yhdenvertaisuuden kokemusta.

Opinnäytetyön yhteenvedossa, johtopäätöksissä ja pohdinnassa on myös hyviä ja kannatettavia kehittämisedotuksia, joista olennainen osa on yllä.

Oppilaitoshuolto mukaan merkittävänä resurssina

Merkittävänä kehittämissuhteena työssä on oppilashuollon mahdollisuuksien esille nostaminen ja viittaukset laajemminkin sosiaalityön näkökulmiin. Oppilashuolto voisi olla osallisena luomassa toimintatapoja, jotka turvaisivat oppilaiden yhdenvertaisuuden toteutumisen.

Tutkimuksessa selvitettiin vanhempien näkemyksiä oppilashuollon mahdollisuuksiin uskontokuntiin kuulumattoman oppilaan yhdenvertaisuuden ja osallisuuden edistämiseksi. Vanhempien vastausten perusteella oppilashuolto voisi olla osallisena luomassa kouluun toimintatapoja, jotka turvaavat oppilaiden yhdenvertaisuuden toteutumisen. Lisäksi oppilashuolto voisi huomioida vähemmistöryhmien osallisuuden nykyistä paremmin. Myös aktiivinen keskustelu vanhempien kanssa nähtiin oppilashuollon tärkeäksi tehtäväksi.

Oppilashuollon velvollisuutena voitaisiin nähdä, että se varmistaisi koulun toimivan lakien ja ohjeistuksien mukaisesti. Monialaisena työryhmänä oppilashuoltoryhmä on avainasemassa havainnoimaan koulu yhteisössä mahdollisesti esiintyviä eriarvoistavia käytäntöjä. Vähemmistöryhmien näkökulma ja osallisuus olisi hyvä huomioida koulun toiminnassa nykyistä paremmin, jotta kaikilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua kouluaikana jär-

jestettäviin tilaisuuksiin ilman syrjintää tai ulkopuolisuuden tunnetta.

Oppilashuoltoryhmän jäsenenä toimiva koulukuraattori voisi sosiaalihuollon asiantuntemuksellaan tuoda esiin huomioita peruskoulun eriarvoistaviin järjestelyihin liittyen. Jo puheeksi ottamalla voidaan saada aikaan muutoksia peruskoulun toimintakulttuuriin. Tuomalla vähemmistöryhmän asemaa esiin, kuraattori voisi lisätä koko koulun henkilökunnan ymmärrystä vähemmistöaseman vaikutuksista yksilön elämään. Suunnitelma uskontokuntiin kuulumattomien ja muiden vähemmistöryhmien yhdenvertaisuuden toteutumisesta opetukseen ja uskonnollisiin tilaisuuksiin liittyen voitaisiin kirjata myös koulun yhdenvertaisuussuunnitelmaan.

Jäävätkö oppilashuollon ja siihen kuuluvien kuraattoripalveluiden tarkoitus ja tavoitteet kuitenkin etäisiksi ja osin tuntemattomiksi oppilaiden vanhemmille? Opettajan keskeisimpänä tehtävänä voidaan pitää opetustyötä. Opettajan koulutus eikä käytettävissä olevat resurssit välttämättä tue vähemmistöaseman vaikutusten huomioimista. Tämä tukee ajatusta siitä, että sosiaalihuollon asiantuntijuutta voisi nostaa nykyistä vahvemmin kouluissa toteutettavan opetustyön rinnalle.

Tutkimuksessa keskityttiin oppilashuollon mahdollisuuksiin yhdenvertaisuuden turvaamiseksi. Myös kysymysasettelu ohjasi vastaajia pohtimaan juuri oppilashuollon mahdollisuuksia vaikuttaa asiaan. Vastauksissaan vanhemmat kuitenkin toivat esille myös muita keinoja. Opettajien aiheeseen liittyvää koulutusta tulisi vanhempien mielestä lisätä. Vanhemmat painottivat vastauksissaan, että oppilashuollon lisäksi myös opettajien tulisi sitoutua perusopetuksen arvoihin ja yhdenvertaisuuden käytäntöihin.

Sosionomin AMK opintoihin tehty opinnäytetyö on tilaajan näkökulmasta kiitettävä. Sen tulokset valitettavasti vahvistavat Vapaa-ajattelijain liiton vuonna 2021 tekemän kyselytutkimuksen tuloksia (Koulukyselystä aiheutta johtopäätöksiin kunnissa, Vapaa Ajattelija 2/2021 ja Koulukyselystä johtopäätöksiin kunnissa, Vapaa Ajattelija 3/2021). Opinnäytetyön ehdotuksia on täysi syy viedä eteenpäin peruskouluissa. Työn nettiosoite on theseus.fi/handle/10024/875008.

Pavel Tahkovouri

ELÄINOIKEUSVAIKUTTAJA BENJAMIN PITKÄNEN: "YHTEISKUNNASSAMME ELÄINOIKEUDET OVAT MUSTA PISTE"

HAASTATTELU:
VENLA PARANTAJA

Benjamin Pitkänen on eläinoikeusvaikuttaja ja *Viral Vegans ry:n* perustajajäsen ja toiminnanjohtaja. Koulutukseltaan hän on valtiotieteiden maisteri. Hän tekee täysipäiväisesti työtä muunlajisten eläinten oikeuksien puolesta.

Miksi eläinten oikeudet?

Oma tieni eläinoikeusvaikuttamiseen

virisi yliopistossa opiskellessa, kun huomasin, että usein luennoilla historian suurista epäoikeudenmukaisuuksista puhuttiin imperfektissä ja ihmeteltiin, miten joskus ihmiset tukivat orjuutta tai muiden ihmisryhmien sortoa. Eläinteollisuutta ei juuri ikinä nostettu esiin luentosaleissa tai yliopistoyhteisössä, vaikka se on yksi aikakautemme suurimmista eettisistä ongelmista ja yksi ekokriisin pääajureista. 2021 tartuin tuumasta toimeen.

Tuolloin taisi olla se KFC-ravintolan avajaisiin liittyvä tempaus, jossa ilmaisitte mieltä miljardien kanojen ja

muiden sorrettujen eläinten puolesta? Kyllä. Halusin omalla panoksellani edistää eläinoikeuksien toteutumista yhteiskunnassa.

Mikä on pitänyt sinut kiireisenä?

Rakkaat eläimet, joita syömme -esikoistietokirjan julkaisu. Kirjoitin sen yhdessä *Viral Vegans* -kollegani **Pavel Tahkovooren** kanssa. Kirjaprojekti oli tiukka rutistus, joka kuitenkin palkittiin kirjan ilmestyttyä elokuussa 2024. Se sai mahtavan vastaanoton.

Kirjakiertueen lisäksi olen edistänyt kasvipohjaista ruokamurrosta esimerkiksi tekemällä puhujakeikkoja, tapaa-

malla yhteiskunnallisia vaikuttajia niin Suomessa kuin ulkomaillakin sekä kertomalla kasvipohjaisuuslinjauksista yrityksissä ja tapahtumissa. Tämän lisäksi tavoitan kymmeniä tuhansia ihmisiä niin oman kuin järjestömme sosiaalisen median kanavissa ja annan eläinoikeuksista usein haastatteluja medialle.

Mihin arvomaailmasi pohjautuu? Miksi?

Arvomaailmani yksi perustavista pilareista on vegaaninen elämäntapa, jossa vältetään eläinperäisiä tuotteita niin ruoassa kuin myös kulutustavaroissa. Veganismissa ei ole kyse vain ruokavalinnasta, vaan tavoite on laajempi: eläinten kärsimyksen ja hyväksikäytön lopettaminen pysyvästi. En usko, että tulevaisuudessa kukaan kaipaisi teurastamoja tai eläintehtaita, joissa miljoonia eläinyksilöitä pidetään vangittuna.

En syntynyt vegaaniksi, ja vielä lukiossa lempiruokiani olivat kinkkukiusaus ja maito. Päätökseni vegaaniksi ryhtymisestä syntyi kuitenkin hetkessä vuonna 2016. Katsoin *Earthlings*-dokumenttielokuvan. Se paljasti eläinteollisuuden karun todellisuuden, jonka jälkeen en löytänyt enää syytä jatkaa eläinperäisten tuotteiden kuluttamista. Tämä elämänmuutos on ollut yksi parhaista päätöksistäni.

Eli tieto sai sinut muuttamaan toimintaasi?

Kyllä. Eläinteollisuuden arki on täynnä eläinten riistoa, minkä takia lopetin kaikkien eläinperäisten tuotteiden kuluttamisen. Maidon saamiseksi emolehmiä keinosiemennetään ja vasta synnyttämisen jälkeen hän tuottaa maitoa, joka on tarkoitettu vasikoille. Vasikat erotetaan emoista, mikä on traumaattista emolle. Maidontuotannossa lehmä elää keskimäärin noin viisi vuotta ennen teurastusta, vaikka luonnossa lehmä voisi elää 20-vuotiaaksi.

Kananmunat jätin kun opin, että munantuotannossa kukkotiput silputaan tai tukahdutetaan hiilidioksidilla, sillä he eivät tuota kananmunia. Kaikki munijakanat kaasutetaan keskimäärin noin 1,5 vuoden iässä, koska he ovat niin heikossa kunnossa. Myös kalat tuntevat kipua ja ovat tietoisia yksilöitä, minkä takia en syö myöskään heitä.

Sanot että eläinoikeuksien edistäminen on myös ihmisoikeuksien edistämistä. Miten?

Kirjassamme tuomme esille, kuinka monet eläintiloilla työskentelevät työn-

tekijät ovat traumatisoituneita ja kärsivät mielenterveysongelmista, sillä he ovat kykenemättömiä auttamaan hoitamiaan eläimiä. On hyvä muistaa, että samanaikaisesti, kun monen on vaikeaa katsoa videoita tai kuvia eläintilojen karusta arjesta niin Suomessakin monet ihmiset joutuvat tekemään töitä näissä oloissa.

Miksi näistä asioista puhuminen laukaisee niin voimakkaita reaktioita ihmisissä?

Yhteiskunnassamme on ristiriitoja eläinten kohtelussa: koiran lyömistä pidetään julmuutena, mutta lehmän tappaminen ruoaksi on normaalia – ja molempien vastustaminen usein leimataan ääriajatteluksi. Voisi jopa sanoa, että eläinten hyväksikäyttö on ideologia, joka rinnastuu uskontoon, koska olemme oppineet näkemään eri eläinlajit eri tavoin ilman kestävä perustetta. Koiria pidetään lemmikkeinä, sikoja ruokana ja luonnoneläimiä metsästyskohteina, vaikka kaikki nämä eläimet jakavat samat perustavanlaatuiset tarpeet, tuntevat kipua ja kaipaavat suojelua. Johdonmukaisuuden nimissä meidän ei tulisi käyttää eläimiä ravinnoksemme varsinkaan, kun se ei ole enää nyky-yhteiskunnassa välttämätöntä terveyden kannalta.

Elätkö arvojesi mukaista elämää?

Kyllä, elän elämää, joka heijastaa arvojeni. Vegaanisuus ei tunnu lainkaan luopumiselta, sillä en koe menettäväni mitään siinä, etten tue eläinten tappamista ja kaltoinkohtelua.

Et koe uskontojen vaikuttavan isosti ajatteluusi. Mitä sanot ihmisille, jotka väittävät, että uskonnottoisuus tarkoittaa myös moraalittomuutta?

Moraali on ollut ihmisille tärkeä osa elämää kauan ennen nykyisten uskontojen syntyä, ja se kehittyy edelleen monista

tekijöistä, kuten kulttuurista, yhteiskunnan normeista ja yhteisöllisistä arvoista. Vaikka monille uskonto tarjoaa moraalisia suuntaviivoja, uskonto ei ole ainoa tapa löytää tai kehittää omaa moraalialia. Moraali on syvälinen ja monimutkainen kokonaisuus, johon vaikuttaa myös empatia, oikeudenmukaisuus ja ihmisten välinen solidaarisuus.

On totta, että uskonnottoisuus ei itsessään tee ketään automaattisesti hyväksi tai huonoksi – aivan kuten uskontokaan ei tee. Eri arvopohjista tulevat ihmiset voivat olla moraalialisia tai epäeettisiä riippumatta siitä, pohjaako heidän elämänsä uskonnolliseen vai maalliseen ajatteluun. Esimerkiksi eläinten oikeuksien kohdalla suurin osa uskonnottomista tukee vielä eläinten tappamista ja kaltoinkohtelua ostamalla eläinperäisiä tuotteita. Yhteiskunnassamme eläinoikeudet ovat musta piste, jonka moraalialiset vääryydet sivuuttaa vieläkin suurin osa ihmisistä maailmankatsomuksesta huolimatta.

Mitä haluaisit sanoa lukijoillemme?

Haastan jokaisen miettimään omia kulutustottumuksiaan ja miettimään, läpäisevätkö omat ruokailutottumukset etiikan kultaisten säännön: ”Älä tee muille sellaista, mitä et haluaisi itsellesi tehtävän.”

Vapaa Ajattelija julkaisee eri kansallaisjärjestöissä ja -liikkeissä toimivien aktiivien haastatteluja. Lehti tai Vapaa-ajattelijain liitto ei haastattelijain julkaisulla ota kantaa niiden tavoitteiden puolesta eikä vastaan. Eri järjestöjen toiminnasta voidaan saada oppia myös Vapaa-ajattelijain tavoitteiden ajamiseen.

Toimitus

ARJEN MAGIAA

TEKSTI JA KUVA: YKI RÄIKKÄLÄ

Ei tarvitse olla nykyajan suomalainen noita tai wicca ollakseen tekemisissä maagisten asioiden kanssa. Suomessahan on ihan oikeasti noidiksi itseään uskovia ja sellaisiksi tekeytyviä. Noidaksi identifioituminen lienee myös imagon luontia ja erikoisuuden tavoittelua, eikä niinkään uskoa magiaan.

Näitä voi käydä ihmettelemässä *PakanaFestareilla* lokakuussa Espoon *Dipolissa*. Ja on myös *Hengen ja tiedon messut*, jossa tapaa jos jonkinlaisia magian harjoittajia, osa oikeasti kykyihinsä uskovia. Mielenkiintoisesti molemmat tapahtumat järjestetään täsmälleen samaan aikaan.

Jos jätetään magian tunnusmerkit täyttävät kirkonmenot pois laskuista, niin on meillä normaalissa sekulaarisessa arjessa useita maagisuuteen liittyviä elementtejä ja sanontoja. Aikojen takaista arjen magiaa, joka on säilynyt puhekielessä. Tikapuiden alitse ei ole hyvä kulkea. Musta kissa tien yli ei tiedä hyvää. Perjantai 13. päivä. Koputetaan puuta jne. Ei ole harvinaista sekään, että käytetään lotossa omia onnea tuottavia numeroita. Monet lausahavat ”tervey-

deksi”, jonkun aivastettua. Alun perin se tarkoitti toivotusta, ettei paholainen valtaa aivastajan sielua, kun se väliaikaisesti käväisee ulkoilmassa. Tosi asianharrastaja täytyy olla, jos viskaa suolaa vasemman olan yli, sinne missä ne pahat henget vaanivat.

Ei ole tyystin harvinaista sekään, että joku, jolla jumaluskoa ei ole, rukoilee illalla, jos on kriisi tai jotta joku ongelma hälvenisi. Luterilaisuuden mukanaan tuoma tapa – ja taikauskoinen riitti. Samaan perustuu se, että välttää ajattelemasta kauheita jostain epämiellyttävästä henkilöstä, ettei asia oikeasti toteutuisikin. Ja sitä puuta koputetaan kolmesti, kun on puhuttu jostain henkilöstä ikäviä. Ainakin sanojen tasolla tämä on arjen magiaa, vaikka ei siihen uskoisikaan.

Monet urheilijat tekevät ristinmerkin tai suutelevat ristikorua ennen suoritustaan. Kyse on ilmiselvästi uskonnollisuuteen kääritystä taikauskoisesta rituaalista. Eräs jääkiekkoilija mutisi mailalleen ennen ottelua ”be good to me”. Todennäköisesti urheilija ei edes tiedosta tekevänsä arjen magiaa.

Katri Ylinen haastatteli kirjassaan *Saatanallinen paniikki* espooaista kuntopoliitikko **Jiri Kerosta**. Tämä on kirjoittanut mm. kirjan **Pekka Siitoinista**, joka oli okkultismiin höyrähtänyt natsi.

Keronen kertoi aikoinaan viiltäneensä käsivarteensa ja piirtäneensä verellään juutalaisia (!) symboleja, joilla yritti herättää rakentamansa nuken henkiin. Hänestä taika onnistui. Hän jatkoi, että ”magia toimii vain niille, jotka eivät usko siihen”. Ristiriitaista, mutta Keronen onkin huomiohakuinen. Hän on myös saatananpalvoja, mikä on kyllä mielenkiintoista sikäli, että hän on ainakin kuluvan vuoden kuntavaaleihin saakka ollut perussuomalaisten valtuutettu.

Taikamenoja häissä

Kirkkohäät edustavat mainiosti kristinuskon ja taikauskon synkretismiä. Kun kirkkovihkimys Herran kasvojen edessä on suoritettu, on vuorossa heti kirkon portailla riisin tai kukkien terälehtien tms. heitto. Kyseessä on hedelmällisyyden taikariitti. Häissä heitetään morsiuskimppu, mikä tarkoittaa, että sen kiinni nappaa ja on seuraava naimisiinmenijä. Taikamenoihin niin ikään kuuluu hääkakkua leikatessa se kuuluisa jalan polkaisu, jossa määrätty yhteisen pesän kaapin paikan päättäjä.

Kirkon edessä tapahtuva hedelmällisyysriitti on kyllä mielenkiintoinen juttu. Ei liene yksikään pappi kieltä-

nyt tätä pakanallista taikamenoa kirkossaan. Heti Herran alttarilta siirrytään muinaisaikojen takaiseen pakanalliseen taikariittiin. Tosin riisi on tullut vasta 30-luvulla ja lienee useimmissa kirkkoissa jo kielletty – mutta ei riitin pakanallisuuden vuoksi, vaan siksi, että se sotkee paikkoja ja voi olla vahingollista pikkulinnuille.

Kirkoissakin toteutetaan magiaa joka sunnuntai. Pyhällä ehtoollisella seitinohut vehnästä tehty öylätti muuttuu kummasti Jeesuksen ruumiiksi ja viini tämän vereksi. Analogia on täsmälleen yhteensopiva ammoisten ihmisryöjäkulttuurien maagiseksi uskonnoksi: vihollisen ruumiin voima siirtyy sen syöjään.

Arvostettu on Facebookin hömppäjuttujen jakosivu. Joku aika sitten siellä oli teksti ”Tutkijat ovat varmoja: nämä ovat 5 tapaa, joilla vainajat yrittävät ottaa sinuun yhteyttä. Lue lisää kommentista!” Tällä kertaa klikkasin nähdäkseni, miten asiaa kommentoidaan. Ei yllättävää, että moni todella uskoi rajan taakse menneiden keskustelelevan telepaattisesti. Yksi tiesi, että ulkona loikkivat ja tuijottamaan jäävät rusakat kertovat muutaman viikon päästä jonkun läheisen kuolevan. Asun maalla ja näen usein tuijottavia kauriita. Mahtavatko nämä ennustaa jotain?

Neuroosit ovat lähellä taikauskoa. Neurootikon on pakonomaisesti toteutettava tiettyjä omia rutiinejaan tai kaikki hajoaa. Arjen magiaa rutiininomaisesti noudattavat eivät ihan ole neurootikkoja, kun taas neurootikko ei koe olevansa taikauskoinen. Neuroosi on psyykinen häiriötila. Voi miettiä, kuinka paljon aikojen takaisissa taikauskomusten kehittelijöissä on ollut neurootikkoja. Tai kuinka paljon psyykkiset häiriöt ovat olleet uskonnollisten uskomusten takana.

Ylipäättään maallistumisen myötä uskonnollisia tai kvasiuskonnollisia tapoja harjoitetaan vähemmän kuin aikoinaan, ja jäljelle jääneitä käytetään useimmiten arjen huvituksena. Mutta absurdisti monet taikauskolle naureskelevat voivat ottaa (ainakin puoliksi) todesta horoskoopit. Ja Hengen ja tiedon messut kuten pakanafestarit vetävät hyvin yleisöä. *Astral-TV* voi sekin oikein hyvin.

TAMPEREEN PROMOOTIOSSA NYT TUNNUSTUKSETON VAIHTOEHTO

Tampereen yliopiston tohtori-promootion ohjelmassa on tänä vuonna jumalanpalveluksen rinnalla ensimmäistä kertaa tunnustukseton vaihtoehto. Helsingin yliopistossa vaihtoehtotilaisuus tuli ohjelmaan humanistisessa ja valtiotieteellisessä tiedekunnassa jo 2010-luvun alussa.

Itä-Suomen yliopisto luopui jumalanpalveluksesta promootion osana kokonaan viime vuonna. Tampereen vapaa-ajattelijat esitti vuonna 2022 jumalanpalveluksesta luopumista.

Siinä lautakunta päätti pitää voimassa omavaltaisen ”kokeilun” lopettamisen.

AVI OHJASI LUOPUMAAN YHTEISOPETUKSESTA

Turun kouluissa noin puolet uskontojen ja elämäntutkimuksen opetuksesta järjestettiin yhteisenä opetuksena. Opettajien ammattiyhdistys kanteli tästä aluehallintovirastolle (AVI).

Aluehallintovirasto eli AVI yhtyi Opetushallituksen arvioon siitä, että yhteinen opetus saattaa johtaa liialliseen keskittymiseen yhteen katsomusaineeseen tai keskittymiseen asioihin, jotka eivät vastaa minkään katsomusaineen tavoitteita tai sisältöjä. Kummassakin tilanteessa osaoppilaista voi jäädä ilman opetussuunnitelman mukaista opetusta.

Ratkaisun perusteella Turku päätti lopettaa ”kokeilunsa” katsomusaineiden osittaisesta yhdistämisestä luokilla 1, 2, 3, 4 ja 6. Kokeilu jatkuu vielä luokilla 5 ja 7. Asia on kuitenkin otettu uuteen käsittelyyn maaliskuun alussa.

Maaliskuussa lautakunta päätti pitää voimassa omavaltaisen ”kokeilun” lopettamisen.

TIEDOTUS-SÄHKÖPOSTILISTALLE

Vapaa-ajattelijain liitolla on tiedotusta varten sähköpostilista. Pyydä sähköpostilla listalle lisäämistä osoitteesta val@vapaa-ajattelijat.fi, jos et vielä listalla ole. Viestejä tulee harvakseltaan, tämä ei ole vilkas keskustelulista vaan liiton tiedotuksia mm. jätetyistä lausunnoista. Muista myös päivittää nyt aktiivinen sähköpostiosoitteesi listalle.

Liitolla on yhä myös keskustelu-sähköpostilista. Tosin keskustelun painopiste on käytännössä siirtynyt sosiaalisen median puolelle. Vapaa-ajattelijain liitto -avoin nimisessä facebook-ryhmässä on varsin vilkasta keskustelua. Liiton facebook-sivut ovat enemmän vain tiedotusta varten.

MONET KIRKON JÄSENET JÄTTÄVÄT RIPPİKOULUN VÄLIIN

Mediassa on kirjoitettu uskonotokuntiin kuulumattomista nuorista, jotka menevät rippikouluun ja liittyvät siellä kirkon jäseniksi. Vähemmän näkee juttua nuorista kirkon jäsenistä, jotka eivät mene kirkon rippikouluun. Kumpia on enemmän?

Koko ikäluokasta rippikoulun suorittaa noin 73,5 %. Noin 91 % kirkon jäsenistä osallistuu ikäryhmänsä kanssa rippikouluun. Rippikoulun käy vuosittain noin 48 000 nuorta.

Jos noin 9 % ikäluokkaan kuuluvista kirkon jäsenistä ei mene rippikouluun, se tekee noin 4500 nuorta. Toisella puolen noin 1400 nuorta liittyi kirkkoon rippikoulun kautta. Joten rippikoulun väliin jättäviä on enemmän kuin rippikoulun kautta liittyviä nuoria.

Koska Yle ja maakuntalehdet tekevät juttua rippikoulun skippaajista?

Vapaa-ajattelijat ovat kritisoineet peruskoulun 8. luokan alkuvuokkien käyttämistä kirkon rippikoulumarkkinoinnin alustana. Ei-jäseniin kohdistuva lapsilähetystyö ei sovi kouluun.

JA SUKUPUOLTEN OIKEA LUKUMÄÄRÄ ON...

KOLUMNINI

Jumalharhat

ROBERT BROTHERUS

Ainoa täysin objektiivinen todellisuus maailmankaikkeudessa on se, että atomit liikkuvat ja muodostavat erilaisia ajallisesti ja paikallisesti vaihtelevia ryppäitä. Maailma atomitasolla on kuitenkin liian monimutkainen ihmisajon suoraan käsiteltäväksi, joten evoluutio on muokannut aivojme suorittamaan huomattavaa karkeistusta: redusoidaan erilaisia atomiryppäitä korkean tason luokkiin kuten kivi, talo, pöytä, lammas ja mies.

Karkeistusprosessi on niin nopea ja alitajuinen, että yleensä olemme tietoisia vain sen lopputuloksesta, ajatuksista kuten ”tuossa on talo” tai ”Heikki on mies”. Aivojen luomien abstraktien luokkien illuusio on niin vahva, että jopa filosofi **Platon** erehtyi ajattelemaan, että käsitteet kuten ”mies” ja ”talo” ovat jotenkin todellisempia kuin fyysinen maailma. Vasta skeptikko-filosofi **Vilhelm Occamilainen** osoitti, että tällaisissa luokissa on kysymys vain ihmisten keksimisistä nimityksistä.

Koska karkeistuksen tuottama luokittelu on vain karkea likiarvo todellisuudesta, on se aina jossain määrin virheellinen. Luonnonvalinnan prioriteettina olikin virheettömän ymmärryksen sijaan ihmisen kyky tehdä nopeasti selviytymisen kannalta kohtuullisen hyviä päätöksiä. Näin esimerkiksi ihmiset luokittelevat helposti kaloiksi kaikki evälliset vesieläimet, myös delfiinit.

Erilaiset määritelmät ja niistä seuraavat luokittelut edustavat ihmisryhmien ajasta ja paikasta riippuvia tapoja tai sopimuksia. Esimerkiksi eläintieteessä linnut ja dinosaurukset voidaan luokitella eri luokkiin ruumiinrakenteen mukaan tai kladitisessa luokittelussa samaan luokkaan, koska linnut

periytyvät dinosauruksista. Kumpikaan luokittelu ei ole sinänsä oikea tai väärä vaan molemmat ovat omilla tavoillaan hyödyllisiä.

”Sukupuoli”-käsitteellä on monia määritelmiä. Laajin kirjo erilaisia sukupuoliluokkia löytyy yksilön kokemasta sukupuoli-identiteetistä (gender), joita on wikipediassa lueteltu yli 250 erilaista. Juridisia sukupuolia on puolestaan maasta riippuen kaksi, kolme tai rajaton määrä. Biologian alueellakin on käytössä erilaisia mahdollisia määritelmiä, kun yritetään luokitella ihmisiä – meitä 1029 atomin monimutkaisia ryppäitä – eri sukupuoli-lokeroihin.

Vaikka valtaosalla ihmisistä sukupuoli-ominaisuudet (kromosomit, sukusolut, hormonit, sukuelimet ja muut ulkoiset sukupuolittuneet piirteet) korreloivat yksiselitteisesti kahteen luokkaan, on myös paljon intersukupuolisia yksilöitä, joiden kohdalla sukupuoli ei ole yksiselitteinen. Esimerkiksi CAIS-syndroomassa XY (uros)-kromosomit omaava ihminen kehittyy ulkoisilta ominaisuuksiltaan ja sukuelimiltään naiselliseksi, vaikka tuottaa siittiöitä.

Biologiassa käytetään toisinaan määrittelyä, jossa luodaan yksi tai useampia sukupuoliluokkia erilaisille intersukupuolisuuden muodoille. Tällöin sukupuolten kokonaismääräksi saadaan esimerkiksi 3, 6 tai enemmän. Toisessa nykyään yleisessä lähestymistavassa ei intersukupuolisille muodoille luoda uusia sukupuoliluokkia vaan pidäydään jollain kriteerillä (esimerkiksi sukusolujen koon mukaan) määrittelyssä kahdessa luokassa, joihin yksilöt sitten kuuluvat joko selkeästi, vaihtelevan epäselvästi tai eivät lainkaan.

Kaikille ihmisille kuuluu ihmisarvo ja kunnioitus sukupuoliominaisuuksien biologisesta ilmentymästä ja sukupuoli-identiteetistä riippumatta. Yksilötason sukupuoli-kirjon ymmärtäen ei ketään yksilöä voi eikä pidä yrittää väkisin sovittaa mihinkään sukupuoliluokkaan riippumatta siitä, miten nuo luokat määritellään. **Päivi Räsänen** ”mieheksi ja naiseksi hän hei-

dät loi” -kirjan mukainen ja Trumpin hallinnon ajama kristillis-fundamentalistinen sukupuolioppi meneekin metseen erityisesti vaatimuksessaan siitä että ”mies” ja ”nainen” -luokkien pitää olla absoluuttisia, täydellisiä, selviä ja pyhiä myös yksilötasolla.

Arkipäiväiset politiikassa kuukiksi nousseet kysymykset siitä, kuka sa mennä mihinkin vessaan tai osallistua mihinkin urheilukilpailuun tuskin ratkeavat jatkamalla sotaa sukupuoliluokkien ”oikeasta” lukumäärästä. Koska kysymys sukupuolesta on viime kädessä määrittelykysymys, voisi aselepoa hieroa siitä, että ”kaksi” ja ”enemmän kuin kaksi” voivat määritelmästä riippuen olla molemmat mahdollisia vastauksia.

Ehkä näin keskustelua saisi kammettua poliittisista poteroista rakentavammalle tasolle tieteen ja vapaa-ajattelun hengessä. Joka tapauksessa nykyisen sekaannuksen vallitessa lie nee hyvä keskusteluissa selvittää, minä määritelmien puitteissa kukin keskustelija argumenttejaan esittää.

MITEN "USKONNOLLISESTI SITOUTTAVAT ELEMENTIT" POISTETAAN?

Uskonottomien etu-, ihmis- oikeus- ja kulttuurijärjestöltä *Vapaa-ajattelijain liitolta* ei ole kysytty mitään Opetus- ja kulttuuriministeriön *Uskontokuntien, hyvinvointialueiden, koulujen ja oppilaitosten sekä nuorisotyön toimijoiden välisen yhteistyön kehittämistyöryhmän muistion* laadinnassa.

Vapaa-ajattelijain mielestä koulujen ovet ja ikkunat tulee avata muualle kuin kirkonmälle ja moskeijaan päin! Tuossa mietinnössä sekulaarien, uskonnollisesti ja puoluepoliittisesti sitoutumattomien kansalais- ja kulttuurijärjestöjen, urheiluseurojen, sosiaali- ja terveysjärjestöjen sekä harrastusyhteisöjen kanssa tehtävä yhteistyö valitettavasti

ohitetaan. Koulujen on paikallaan lisätä yhteistyötään oman paikkakunnan kansalaisyhteiskunnan moninaisten toimijoiden kanssa.

Tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä tähän muistiossa mainittuun näkökohtaan: "On tärkeää, että yhteistyö ei sisällä uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttavia elementtejä. Yhteistyöhön liittyy uskonnonvapaudesta ja julkisen vallan katsomuksellisesta neutraalisuudesta johtuvia herkkyksiä, jotka on huomioitava."

Uskonnonharjoitustilaisuudet, kuten jumalanpalvelus tai hartaus, ovat tunnustuksellisia ja sitouttavia, jos jokin. Tämä lienee selvää aikuisten maailmassa, mutta koulujen ja päiväkotien

piirissä se ei ole ollut selvää. Koulu- ja jumalanpalveluksia ja "pikkukirkkoja" pidetään yhä koulu- ja päiväkotipäivien aikana. Lapsilähetystyön sijaan tarvitaan aitoa sitouttamattomuutta.

Opetushallituksen ohjeissa todetaan: "Opetuksen järjestäjä voi päätyä myös siihen, ettei koulun työsuunnitelmassa määriteltynä työaikana järjestetä uskonnollisia tilaisuuksia tai toimituksia." (Opetushallitus-3903-2022) On kaikki syy toivoa, että opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa muistiossa mainittua yhteistoimintaa tältä perustalta. Siten välttytään niistä ongelmista, jota alla olevassa *Vapaa-ajattelijain liiton esityksessä Selkeytetään koulujen ja kirkon suhdetta* on todettu.

SELKEYTETÄÄN KOULUJEN JA KIRKON SUHDETTA

Nyt on aika rauhassa pohtia, miten turhat kiistat uskonnollisista tilaisuuksista kouluissa ja päiväkodeissa vältetään jatkossa.

Perustuslakivaliokunta on linjannut, että koulun yhteiseen juhlaan voi sisältyä yksittäinen virsi ilman, että se tekee juhlasta uskonnollista tilaisuutta, ja että virren ajaksi voi poistua huomattomasti.

Miksi Suvivirsi keväthuhlassa ei riitäkään, vaan koulupäiviin liitetään myös "kevätkirkko" tai "pääsiäiskirkko" tai "joulu-kirkko" eli jumalanpalvelus ev.-lut. seurakunnan kirkossa?

Jos koulu- tai päiväkotipäiviin liitetään uskonnollisia tilaisuuksia, perustuslakivaliokunnan mukaan niille pitää järjestää rinnakkaista, kaikille sopivaa neutraalia ohjelmaa. Kenenkään ei tarvitse osallistua uskonnollisiin tilaisuuksiin.

Vaihtoehtoisen, rinnakkaisen tilaisuuden järjestäminen aiheuttaa opettajakunnalle runsaasti ylimääräistä työtä lukukauden kiireisimpään aikaan. Ohjelman laatimisen ja tiedottamisen lisäksi huoltajilta pitää kysyä, kumpaan ohjelmaan lapsi osallistuu, ja laatia osallistujalistat.

Siis jos päiväohjelmassa on jumalanpalvelus, yhteisen kevät- tai joulujuhlan lisäksi pitää järjestää rinnakkainen keväinen tai jouluihin tilaisuus. Tämä tarkoittaa kaksinkertaista työtä. Eikö voisi keskittyä kaikille yhteiseen toimintaan?

Osa vanhemmista kokee, että pakko valita jalustalle nostetun jumalanpalveluksen ja vaihtoehdon välillä rikkoo perheen arkaluontoisen tiedon yksityisyyden suojaa ja on lasten kautta ja kannalta hyvin kiusallinen ja ahdistava valintatilanne.

Opetushallituksen ohjeissa on tähän ratkaisu: "Opetuksen järjestäjä voi päätyä myös siihen, ettei koulun työsuunnitelmassa määriteltynä työaikana järjestetä uskonnollisia tilaisuuksia tai toimituksia." (Opetushallitus-3903-2022)

"Uskonnollinen, katsomuksellinen ja puoluepoliittinen sitouttamattomuus" on myös opetussuunnitelman ja varhaiskasvatuksen perusteiden linjaus. Jumalanpalvelukset eivät ole koulun lakisääteisiä tehtäviä.

Uskonnollisesti sitoutumaton koulu voisi keskittyä kaikille yhteisten tapahtumiensa pitämiseen ja kehittämiseen. Tämä ei estä kirkkoa ja muita uskonnollisia yhdyskunta tarjoamasta uskonnollisia tilaisuuksia lapsiperheille ja nuorille koulupäivien ulkopuolella.

Vapaa-ajattelijain liitto ry

Vapaa-ajattelijain liitto on myös Facebookissa!

TEKSTI JA KUVA: YKI RÄIKKÄLÄ

Tammikuun alussa tapahtui Klaukkalan onnettomuus, jossa neljä nuorta kuoli. Onneton tapaus monista, joiden jälkeen kollektiivinen suru tai järkytys vie ihmisiä kirkkoon. Pappi kysyy usein surevan seurakunnan edessä, miksi Jumala salli tämän tapahtua. Suojelusenkeleiden poisolosta ei puhuta. Tunnetuimmasta päästä on vuoden 2004 tapaninpäivän tsunami, jonka jälkeisessä kirkkokoontumisessa piispa **Eero Huovinen** kysyi epätoivoisesti ”missä Jumala oli”. Kirkon julistama jumala ei estä onnettomuuksia, eikä kirkko kykene muuhun kuin antamaan katteettoman illuusion lohdusta.

Jämijärven vuoden 2014 lentokoneonnettomuudesta selvisi kolme: lentäjä ja kaksi hyppääjää. Toinen hyppääjä kertoi myöhemmin, että enkeli hänet työnsi koneesta ulos. Mutta ne kahdeksan saivat mennä koneen mukana maahan murskaksi. Keskustelin ker-

ran erään uskonmiehen kanssa tuosta onnettomuudesta. Hänen mukaansa se oli seurausta siitä, miten ihmiset ”pyhittävät” pyhäpäivän nykyään. Hänen mukaansa hengellisessä tilaisuudessa ei olisi tuollaista voinut tapahtua. Eipä varmaan olisi koneellakaan lennetty. Mutta kylmäävästi tämä syyllisti menestyneet onnettomuuden uhrit kysymällä: ”Oliko ihmisen elämyksellisellä ja itsekkäällä nautinnonhalulla jotain sijaa tapauksessa?”

Kerran lapsen hengen vaatineen liikenneonnettomuuden jälkeen keskustelin erään uskon kanssa. Hänen arroganssinsa oli kylmäävä: ”Ilkeää sanoa, mutta ehkä sillä tytöllä ei ollut suojelusenkeleitä.” Olin pitänyt häntä suhteellisen tervejärkisenä. Tuohon asti.

Kotikaupungissani kerran nuori nainen kaatui polkupyörällä, kun pysäköidystä autosta avattiin ovi juuri tämän kohdalla. Takaa tulevan ajoneuvon kuljettaja ei voinut tehdä mitään, koska kaikki tapahtui siinä hetkessä. Sekunti tai puolikin ajoituksen muutoksessa olisi estänyt onnettomuuden tai ainakin sen fataaliuden.

Pastori **Mikko Salmi** toivotti aikoinaan kuulijoilleen Radio Dei -lähetysensä lopuksi ”enkeleitä tiellesi”. Kerran lähetysten jälkeen rattijuoppo aiheutti kahden lapsen kuoleman. Enkeleitä ei ollut näiden uhrien tiellä tai sitten enkeleillä ei ole valtaa tämän maailman asioihin. Mutta pastori voi jutella niitä näitä, vaikka kyse on vastuuttomasta tyhjänpuhumisesta.

Paavi **Franciscus** kehottaa ihmisiä kuuntelemaan suojelusenkeleitä ja noudattamaan näiden antamia neuvoja. Katolisen kirkon johtajan mukaan suojelusenkelien neuvoja kuuntelevat tekevät epätodennäköisemmin vääriä päätöksiä. ”Meillä kaikilla on mukamme enkeli, joka suojelee meitä ja auttaa meitä ymmärtämään asioita”, totesi paavi erään messunsa yhteydessä.

Osa poliitikoistammekin uskoo suojelusenkeleihin. Jokunen vuosi sitten yksi eturivin suomalainen poliitikko totesi julkisesti: ”Uskon Luojamme huolenpitoon ja johdatukseen, jota ihmiset voivat kokea elämässään. Enkelit symboloivat tätä.”

Kristityn uskon mukaan enkelit ovat mukana tapahtumissa aina

silloin, kun selviydytään kuin ihmeen kaupalla onnettomuudesta. Mutta ilmeisesti ovat aina jossain muualla, kun sekunnin osienkin mitassa tapahtuvien sattumien takia käy huonosti. Onnettomuudet ovat väistämättömiä. Ihmisten eri intentiot risteävät usein, on paljon teknisen kehityksen mukana tulleita laitteita ja koneita, jotka eivät aina toimi oikein. Ja sitten on vielä tämä epävakaa maapallo luonnonmullistuksineen ja oikukkaine sääilmiöineen. Sattuma on sokea, niin hyvässä kuin pahassa.

Mutta kun presidentti **Trump** ilmoitti virkaanastujaisissaan Jumalan pelastaneen hänet salamurhalta kampanjatilaisuudessaan, ei sillä ole tekemistä uskon kanssa. Trumpin usko ulottuu vain häneen itseensä. Kyseessä oli retorinen detalji, jolla hän uskotteli kuulijoilleen omasta korkeasta mandaatista itsevaltiuteensa. Evankelikaalithan uskovat täysillä, että kyseessä oli ”jumalallinen väliintulo”, enkelien suojelus. Trumpille tämä sopii hyvin.

Osoittaa melkoista pöyhkeyttä uskoa suojelusenkelin auttaneen itsensä tai läheisensä pelastumaan fataalissa onnettomuudessa tai vakavasta sairaskohtauksesta selviytymisessä, kun samaan aikaan sodissa ja etnisten ryhmien sekä uskontojen välisissä vihanpidoissa kuolee lapsia ja vastasyntyneitä.

Kun jotain todella pahaa tapahtuu huolimatta ennakoita siunauksen ja varjeluksen rukoilusta, anelusta ja toivomisesta, on selitys siihen, että emme tiedä miksi Jumala tekee niin kuin tekee tai jättää tekemättä. Me vain emme ymmärrä Hänen viisauttaan. Voidaanpa vieläpä todeta, että Jumala ei tee virheitä.

Helsingissä järjestettiin 24.2. *Valoa Ukrainaan* -tapahtuma sodan kolmevuotispäivänä. Lopuksi ilmoitettiin, että Tuomiokirkossa alkaa ekumeeninen rukoushetki Ukrainan puolesta. Eräs uskova kirjoitti, että sitä juuri tarvitaan, rukoilua toisten kanssa ja että kyllä Jumalan nyt on pakko kuunnella! Voi saman tien kysyä, miksi tuo jumala antoi koko sodan kauheuksineen syytä. Ja että nytkö yhdessä rukoilun ansiosta jumala päättää lopettaa tuon katastrofin?

HUMANISTINEN VIHKIMIS-STANDARDI TEHTY

European Humanist Services Network, jossa Suomen Humanistiliitto ja Vapaa-ajattelijain liitto ovat mukana, on hyväksynyt humanistisen vihkimisstandardin. Muutamissa Euroopan maissa, myös Pohjoismaissa humanistiliitoilla on virallinen vihkimisoikeus. Standardia voidaan soveltaa myös onnettomiin hääjuhliin, jossa virallinen vihkiminen on hoidettu valtion viranomaisten toimesta.

Standardi ohjaa jäsenmaiden toimijoita samankaltaiseen toimintaan kotimaisissa seremonioissa. Sillä on kuitenkin merkitystä myös ulkomailla tapahtuvan avioliittoon vihkimisen kannalta. Suomalainen pariskunta voi hankkia humanistisen avioliittoon vihkimisen esimerkiksi Norjassa tai Islannissa, ja pian myös Ruotsissa.

Suomessa ulkomaalaisten avioliittoon vihkimisen virallisen osuuden hoitaa *Digi- ja väestötietovirasto*, jonka edustaja voi myös suorittaa toimituksen myös virkapaikan ja -ajan ulkopuolella. *Pro-seremoniat* voi kuitenkin avustaa vihkimisen ja hääjuhlan järjestämisessä.

Vihkimisstandardia (Humanist Wedding Standard) valmistelevasa työryhmässä Vapaa-ajattelijain liiton edustaja toimi **Anneli Aurejärvi-Karjalainen**, ja standardin linjaukset voidaan hyvin ottaa huomioon Pro-Seremoniain toiminnassa ja uusien puhujien koulutuksessa ja perehdyttämisessä.

Esa Ylikoski

TIESITKÖ TÄMÄN SOTILASVALASTA JA SOTILAS-VAKUUTUKSESTA

Antiikin Rooman armeija hyödynsi sotilasvalan velvoittavuutta; vala vannottiin tuolloin keisarille ja Rooman valtiolle.

Ruotsin vallan aikana, 1600-luvulla aliupseerit ja virkamiehet vannonivat virkaan astuessaan uskollisuuden- ja kuuliaisuuden valan sekä virkavalan. Miehistö vannoi sotilasvalan.

Venäjän vallan eli autonomian aikaan sotilasvalatilaisuus sai selkeästi kirkollisen luonteen, kun papin rooli korostui ja vala vannottiin kirkossa. Ensimmäinen asevelvollisuuslaki (1878) edellytti kaikkien vannovan sotilasvalan.

Itsenäistymisen jälkeen 16.8.1918 annettiin asetus sotilasvalan vannonemisesta ja valan uskonnollisesti julistavasta kaavasta.

Säädös uskonnollisesti neutraalin juhlallisen vakuutuksen antamisesta vahvistettiin 11.3.1919 annetulla asetuksella. Se perustui uuteen tasavallan hallitusmuotoon eli perustuslakiin sisältyneeseen uskonnonvapauteen.

2000-luvulla juhlallisen vakuutuksen sijaan käytetään ilmausta sotilasvakuutus, joka on uskonnollisesti neutraali vaihtoehto uskonnollisesti julistuksellisen sotilasvalan rinnalla.

Puolustusvoimain ylipäällikkö eli tasavallan presidentti antaa juhlallisen vakuutuksen virkaan astuessaan.

Vapaa-ajattelijain liitto on esittänyt siirtymistä kaikille yhteiseen juhlalliseen velvoittautumiseen ilman uskonnollista julistusta. Nimi voisi olla juhlallinen vakuutus tai vala.

SEKULAARI SITAAITI

”Kirkko sanoo, että Maa on litteä. Mutta tiedän, että se on pyöreä. Sillä olen nähnyt varjon Kuussa. Ja minulla on enemmän uskoa varjoon kuin kirkkoon.”

Robert Green Ingersoll
(1833-1899)

KEVÄÄN PALKALLISET VAPAAPÄIVÄT VUOSITTAISEEN VAKIAIKAAN

Työelämän ja opiskelujen kevätkauden rytmiin olisi hyvä saada neljän päivän lepotauko maaliskuun vaihteeseen joka vuosi. Tämän tauon tarjoavat palkalliset vapaapäivät työn ja levon vuorottelun kannalta järkevää kiinnittää vuosittaiseen vakiaikaan. Hyvä ajankohta olisi olla kevätpäivän tasauksen (nyt 20.3.) jälkeinen tai ehkä mieluummin sitä seuraava viikonvaihte (nyt 29.-30.3.). Jos työterveyden ja -hyvinvoinnin asiantuntijat niin sanovat, myös kolmas kevätpäivän tasauksen jälkeinen viikonvaihte käy.

Aina silloin tällöin kirkollinen pääsiäinen ja siihen liittyvät palkalliset vapaapäivät tarjoavat breikin sopivaan aikaan. Mutta taas tänä vuonna pääsiäinen on törkeän myöhään (20.4.), miltei vapun korvilla. Maallisen lain säätämien palkallisten kevään vapaapäivien (perjantai ja maanantai) ajankohdan eri vuosina määrää eriskummallinen kirkollinen kalenteri. Sen mukaan pääsiäisen ajankohdan vaihteluväli on yli neljä viikkoa (23.3.-25.4.).

Käytännössähän suurin osa suomalaisista viettää pääsiäistä maallisesti, ilman kirkollista sisältöä. Maalliseen pääsiäisen viettoon voivat kulttuurisesti kuulua esimerkiksi perinteiset pajunkissat, puput, munien koristelu sekä pääsiäisruoat ja juomat; noidat olkoon mukana myös.

Tältä pohjalta voisi niin uskovaisia kuin maallistuneita ajatellen tasapuolinen ratkaisu olla, että siirretään pääsiäisen vietto vuosittaiseen vakiaikaan maaliskuun vaihteen tienoille. Ei kai pääsiäisen ajankohdan määrätymisen raamatulliskirkollinen jääne absoluuttisen pyhä asia ole? Onhan alun perin kirkollinen juhannuskin kiinnitetty kesäkuun lauantaihin ja juhannusaatto palkallisena vapaapäivänä perjantaihin, joten periaateratkaisu on tehty.

Kirkko on myös joutanut *Raamatun* sananmukaisesta tulkinnasta, kun se jo yli 75 vuotta sitten myöntyi vihkimään avioliittoon aiemmin avioeronneita. Se tapahtui tosin presidentti **Paasikiven** vedon myötävaikutuksella. Ja 39 vuotta sitten kirkko hyväksyi naispappeuden. Nyt monet papit ilmaisevat valmiutensa vihkiä avioliittoon myös samaa sukupuolta olevia pareja, vaikka muutos on vaiheessa. Avioliittoon ja itsetyydytykseenkin on kirkon kanta tullut vähemmän kielteiseksi.

Niin että eiköhän kirkollisen pitkänperjantain ja pääsiäisen uskonnollinen vietto onnistuisi Suomessa myös, vaikka niiden ajankohta olisikin vuosittain aina sama (1., 2. tai 3.) kevätpäivän tasauksen jälkeinen viikonvaihte maaliskuun vaihteen tienoilla. Tämä tosin edellyttää kirkolliskokouksen tekemää muutosta kirkkolakiin.

Vaihtoehtoinen etenemistie olisi työaikalain muuttaminen niin, että neljän päivän kevätvapaa ja siihen liittyvän kahden palkallisen päivän sijainti irrotettaisiin kirkkolaista. Tällainen kevätlomanan vain päätettäisiin pitää riippumatta kirkollisen pääsiäisen ajankohdan vaeltelusta eri vuosina. Muutos ei vaikuttaisi vuotuiseen vapaapäivien määrään. Se varmaan edellyttäisi työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen myötävaikutusta.

Muutoksen jälkeen uskovaiset voisivat toki viettää virallista pitkänperjantaita ja pääsiäistä ilman palkallisia vapaapäiviä – kuten tänä vuonna tiistaina 25.6. jotkut saattavat viettää kirkollista Johanneksen päivää. Arvelen, että maallinen kevätvapaa kelpaisi kuten lauantaivapaaakin siirryttäessä viisipäiväiseen työviikkoon.

Esa Ylikoski

Ps. Vuoden 2023 kirkkolain säätämisen yhteydessä perustuslakivaliokunta nosti lausumassaan esille tarpeen harkita perustuslain 57 §:n muuttamista tai kumoamista. Kirkolliskokouksen eriskummallinen monopoli kirkkolain muuttamisesityksiin rajaa eduskunnan valtaa tavalla, joka ei sovi enää nykyaikaan. Kirkolliskokouksessa esitykset eduskunnalle tehdään $\frac{3}{4}$ määräenemmistöllä.

VAPAA AJATTELIJA 60 VUOTTA SITTEN

99 Keskiaikainen rikoslaki uudistettava

Vapaa-ajattelijain Liitto r.y:n liittohallitus on kokouksessaan 17.1. -65 päättänyt saattaa julkisuuteen seuraavan kannanmäärityksen oikeusministeriön nostamasta syytteen Juhannustanssit-kirjan kustantajaa ja kirjoittajaa vastaan:

Aina on ollut erimielisyyttä jumalan olemuksesta ja sen mahdollisesta olemassaolosta. Tätä todistaa se, että maailmassa on kolmatta tuhatta erilaista uskontoa, joista jokainen väittää olevansa oikeassa. Jokaisen uskontokunnan kannattajat palvovat sitä

ainoata oikeata jumalaa, joka on heille pyhä. Tämä käsittää myös ne primitiiviset kansat, jotka palvovat jumalinaan kiviä ja kantoja.

Suomen rikoslaki, jonka jumalaa pilkkaava lainkohta on vuodelta 1889, jolloin Suomessa ei voitu herättääkään kysymystä uskonnonvapaudesta ja jolloin jumalalla tarkoitetaan nimenomaan evankelisluterilaista jumalkäsitetä, säätää Jumalan pilkkaamisesta aina 4 vuotta kuritushuonetta. Voidaanko millään järjellisillä ja eettisillä perusteilla enää vedota tällaiseen lakiin?

SÄILYTTÄMISEN JA KONSERVATISMIN AIKA

Uskonnot ovat yhä hyödyllinen työkalu vallanpitäjille niin sodassa kuin rauhassa. Uskonnollinen ajattelu ilmenee ja on läpitunkeva ja suosittu poikkeuksellisia aikoina. Se sallii katteettoman toivon, epävarmuuden kieltämisen, väärin tekemisen helppouden, itsetunnon kohottamisen, oikeassa olemisen varmuuden ja lopulta vastuun kieltämisen ja vastuun siirtämisen toisaalle. Ja jos ei julisteta ja asetuta suoraan jumaliin uskovaiksi ja ammenneta yhteiskunnan ja yksilön moraalikoodistoa uskonnoista, ollaan kuitenkin edes hengellisiä (?) tai henkisiä (?). Inhimillinen toiminta, ihmiset ympärillämme, maapallomme, kaikki tieteelliset saavutuksemme, niiden arvottaminen ja ymmärtäminen – ei tunnu riittävän.

Maapallon kunnioitus kaiken merkityksellisen elämän lähteenä ei riitä, vaan ihmisten raadollisimpien ominaisuuksien avulla otetaan vallasta kiinni. Huippuunsa viety laskentakyyky ja laskelmointi, kilpailu, peli ovat kaukana ihmisten kyvystä leikkiin ja ymmärryksen ympäröivän todellisuuden kauneudesta. Samalla sivuutetaan myös halu rakentaa yhteiskuntaa kaikille ihmisille suosiolliseksi ja sopivaksi.

Vallan tavoittelussa ja vallan säilyttämisessä kautta tunnetun historian uskontoja ja jumalia, uskonnollista ajattelua on aina käytetty. Uskontojen, uskonnollisten seremonioiden, uskonnolliseen ajatteluun ohjaamisella on ollut suuri merkitys kulttuurien voimaannuttamiselle, kansojen ja kansallisuuksien yhtenäisyyden saavuttamiselle, mutta uskonnollinen ajattelu on lopulta ollut se heikoin lenkki yhteiskunnan toiminnalle.

Niin on nykyin, uskonnollisesta ajattelusta ei ole apua, yksittäisen ihmisen osaa ja merkitystä vähätellään kohtalokkaasti. Sodan uhreilla ja kärsimysten määrällä ei ole mitään merkitystä ja jakoa tässä pelissä, mitä käydään nyt Euroopassa. Ihmisten luomat aineelliset resurssit ratkaisevat sodan.

On käsittämätöntä, että edelleen meillä poliitikot ja päättävään asemaan kivunneet eivät kerro suoraan suh-

dettaan uskonnolliseen ajatteluun. Suhtaudutaan asiaan häveliäästi ja väitetään, että uskonnollinen ajattelu kuuluu yksityisyyden piiriin. Näinhän asia ei ole, vaan uskonnollinen ajattelu välineellistettynä vallan käytössä on mitä suurin ongelma. Kenelle vallanpitäjä on vastuussa viime kädessä sopimuksistaan, kun usein uskonnollisessa ajattelussa voidaan kääntyä tuonpuoleisen puoleen ja perälautana on jumala ja kuoleman jälkeen uusi elämä ”jossain”?

On kiistatonta, etteivät uskonnot ja uskonnollinen ajattelu ratkaise mitään meitä kohtaavia vaikeuksia, ei sotia, ei sairauksia, ei ekologisia ongelmia, ei henkilökohtaisia vastoinkäymisiä. Oikeudenmukaisuutta, sympatiaa ja hyvää tahtoa voi noudattaa ilman, että uskoo kuoleman jälkeiseen jopa persoonalliseen elämään. Uskonnollisesta ajattelusta luopuminen on mitä suurin kannustin ja pohja ihmisarvon ja ihmisten keskinäisen tasa-arvon käsittämiseksi ja uusien oikeudenmukaisten näkökulmien ja ratkaisujen löytämiselle.

Arja Strid

KLOKS!

Kun ihminen on ahdistunut, hän tuntee olevansa umpikujassa eli on emotionaalisesti heikoilla, niin silloin järkiselitykset ja -ratkaisut eivät tuo hänelle lohtua, vaan hänen pitää turvautua uskomuksiin tai hömppään.

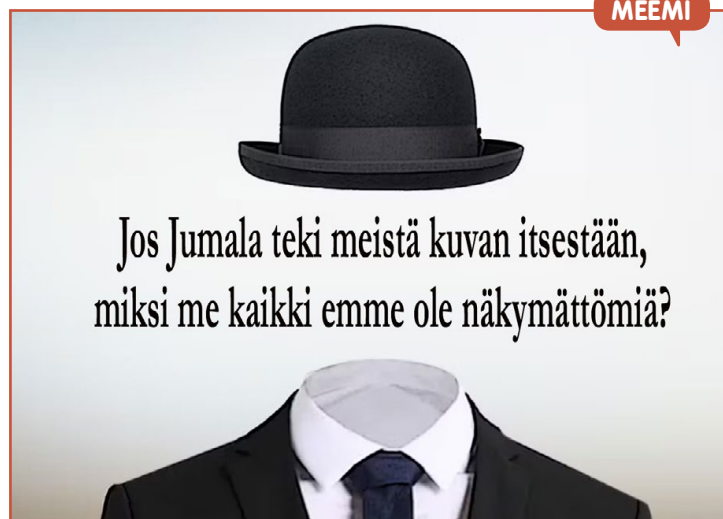
Tuntiessaan olevansa täydellisesti ahdingossa moni turvautuu uskoon, joka kiteytyy usein siihen, että pyydetään Jeesusta mukaan omaan elämään. Joskus ihminen pamahtaa uskoon eli Jeesus tulee siten hänen elämäänsä. Ja kuinka ollakaan maailma muuttuu. Ihmisen elämä huoventuu ja hän kokee, että hän on pelastunut, ahdistus helpottaa ja koko maailma on muuttunut.

Totuus on kuitenkin se, että ainoa mikä on muuttunut, on ahdistuneen ihmisen pään sisältö. Kun Jeesus tuli, kuului iso kloksahdus ja kaikki tuntui hyvältä. Ihminen oli antanut elämänsä korkeamman voiman johdateltavaksi.

Itse vannoutuneena pakanana en nimittäisi tätä korkeammaksi voimaksi, vaan kloksahdukseksi aivoissa. Jonkun mielestä on hyvä, että ihminen saa rauhan, mutta en usko, että harhojen vallassa eläminen on erityisen järkevää tai toivottavaa, joten varokaa, kun kuulette äänen KLOKS!

Lila Lähde

MEEMI

USA MATKALLA KOHTI TEOKRATIAA

Atte Korhola: *Kristillinen äärioikeisto ja Trump. 2024, Tammi.*

YKI RÄIKKÄLÄ

Erityisen mielenkiintoiseksi kirjan *Kristillinen äärioikeisto ja TRUMP* tekee se, että Atte Korhola tunnustautuu heti kättelyssä olevansa tunnustava kristitty. Ei heti uskoisi, kun kirjassa kyytiä saavat USA:n evankelikaalit ja muu kristillinen oikeisto. Ympäristömuutoksen professori Atte Korhola ei meteliä tästä ole juuri pitänytään toisin kuin samoihin aikoihin Trumpin Amerikkaa toiselta kantilta ja myötäsukaisesti käsittelevän kirjan kirjoittanut dosentti **Markku Ruotsila**.

Tätä kirjoittaessa Trump on ollut vallassa nelisen viikkoa ja on sinä aikana paitsi pitänyt lupauksensa mennyt paljon pidemmällekin: Panaman kanava, Kanada, Grönlanti, globaali kauppasota, liittovaltion purku jne. Ensi töikseen hän armahti Capitolin rynnäköstä tuomitut ”marttyyrit”. Helmikuussa Trump ilmoitti erottavansa Capitolin rynnäköä eli vallankaappa-

usyritystä tutkineet FBI:n virkailijat. Ei olisi pitänyt olla yllätyksenä Venäjän, sotarikollisen hallinnon, kelkkaan lähteminen ja Ukrainan yli käveleminen.

Trump ei ainoastaan koettele lain rajoja, vaan kävelee sumeilematta kaiken laillisuuden ja oikeuden yli. Agendana on keskittää koko valtio presidentin määräysvallan alle. Project 2025 -hanke, josta Trump väitti olevansa tietämätön, on tietokartta liittovaltion hajottamiseen ja diktatuuriin. Rukousaamiaisella 6.2. Trump ilmoitti kristittyjen olevan USA:n syrjitty ryhmä. Pään nyökkäys evankelikaalien suuntaan. Rukousaamiainen on muuten erään kulisessa toimivan äärikristityn järjestön *The Fellowshipin* perustama.

Äärioikeistolaiset kristityt sekä evankelikaalit olivat merkittävässä osassa Trumpin voitossa, mikä kirjassakin esille tulee. Nämä taputtivat käsiään Trumpin ilmoitettua Gazan haltuun otamisesta ja palestiinalaisten pakkosiirrosta. Tämä on yksi niitä asioita, joita ajamaan USA:n äärioikeistouskovat Trumpin läpi ajoivat. Nämä ääriuskovat uskovat täysillä yhdysvaltalaisen olevan ainoa oikea Israel, kadonneen heimon jälkeläiskansa, jota häröinen ns. *angloisraelismioppi* julistaa.

Trump voi tehdä ja sanoa mitä vain, vaikka ampua jonkun kadulla, eikä se haittaa evankelikaaleja, koska he kaikki ovat ”valittuja”. Kuningas Daavid saattoi tehdä mitä vain, mutta ”valittuna” oli Jumalalle mieleen. Trump onkin jo esiintynyt eräässä kuvassa kruunu päässään.

Korholan kirja kertoo siitä, miten uskonnollinen ääriajattelu on tunkeutunut politiikkaan tarkoituksena saada USA:sta oikeasti sellainen *Gilead* (teokratia), josta **Margaret Atwood** jo vuonna 1985 varoitti kirjassaan *The Handmaid's Tale*.

Kirja ei käsittele niinkään Donald Trumpia, vaan on enemmänkin laaja kuvaus amerikkalaisesta ääriuskonnollisuudesta historiasta nykyaikaan.

Tarinaa mahtuu paitsi politiikkaan sotkeutumista, myös väkivaltaa ja joukkotsemurhia. Nämä ääri-ilmiöt saivat alkunsa 50-luvulla äärikarismaattisesta *Latter rain* -liikkeestä ja ovat jatkuneet nykyiseen dominionismiin, jolla pyritään saamaan koko yhteiskunta teokratiaan. Dominionismi sai alkunsa jo 1900-luvun alussa **John Alexander Dowien** helluntalais-karismaattisesta ja sairaalloisesta toiminnasta absurdeine *Zion Cityneen* kaikkineen.

Vaikka Korhola onkin ympäristötieteilijä, eikä yhteiskuntatieteilijä tai politiikan tutkija, on hänellä laaja harrastuneisuus Yhdysvaltain historiasta ja politiikasta. Hän ilmoittaakin, ettei kirja ole syvälinen tutkielma tai analyysi amerikkalaisesta kristillisestä äärioikeistosta. Mutta laaja analyysi kuitenkin, jopa turhankin laaja. Välikillä oli tulla ahky lukuisten häröisten megakirkkojen, uskolla miljardeja rahastaneiden megakirkkojen ja TV-pastoreiden esittelystä. Vähempikin olisi riittänyt. Häikäilemättömin ja vastenmielisin on **Kenneth Copeland**. Kerran tämä suutahti, kun haastattelija sanoi tätä miljonääriksi. Hän korjasi olevansa miljardööri. Jumalan armosta.

Evankelikaalien ja helluntailaisten nykyisen mielettömyyden takana on vuosikymmenten kehityskulku. Tätä historiaa Korhola selvittää varsin ansiokkaasti. Mutta näiden höyrähtäneiden äärikristittyjen vihan lietsontaa, muiden, jopa kansojen, dehumanisointia ja demonisointia ei ole helppo ymmärtää kirjan pohjaltakaan. Tuolla uskonnollisella pahuudella ja ahneudella ei ole rajoja. Paradoksaalisesti se, että USA:ssa valtio ja kirkko ovat irti toisistaan, on antanut tilaa kahjoille poliittista valtaa hamuaville uskonnollisille liikkeille. Trumpin myötä nämä sitä myös saavat, eikä uskontovaltaisesta gileadista sitten olla enää kaukana. Tätä vaarallista kehitystä kirja kuvaa erinomaisesti.

SAATANANPALVONNASTA RENNOLLA OTTEELLA

Katri Ylinen: Saatanallinen paniikki. Kosmos, 2024.

YKI RÄIKKÄLÄ

Saatananpaltvonta on hie-
man omituista toimintaa.
Ehkä siksikin tartuin
Katri Ylisen viime vuo-
den lopulla julkaistuun
kirjaan. Sen lähtökohta
on 90-luvulla esiintynyt paikoin lähes
hysterinen saatananpaltvontan pelko,
jota ruokki muutama selvittämättö-
mäksi jäänyt henkirikos. TV-ohjel-
missa ja lehdissä käsiteltiin ja kauhis-
teltiin ilmiötä. Raumalainen uskova
erityisopettaja **Jaakko Ahorinta** nousi
valtakunnan kuuluisuuteen ”asiantun-
tijana”. Hyvinkään paloittelusurma
vuonna 1998 uutisoitiin saatananpal-
vontaan kuuluvana rituaalimurhana.
Sitä se ei kyllä ollut, vaan tylsästi anka-
ran juopottelun ankea lopputulos.

Saatananpaltvontaa tosimelellä har-
rastettuna on ollutkin, mutta kuiten-
kin erittäin marginaalisena toimintana,
jota arjen ja olemisen sietämätöntä
keveyttä inhonneet lähinnä ovat har-
rastaneet, kai jonain kristinuskon ja

porvarillisuuden vastarintana. Nimi
saatana tarkoittaaakin heprean kielessä
vastustajaa. Toinen asia on sitten sata-
nismi, joka on eräänlainen humanisti-
nen filosofia, jossa luonnollisestikaan
ei uskota jonkun persoonallisen pahan
olemassaoloon, vaan siinä vastustetaan
väkivaltaa ja esim. äärioikeistolaisuutta,
ja jossa esim. veganismi on hyve.

Aikoinaan järjestettiin saatanan-
paltvontaa varoittava koulukampanja.
Jotkut haastateltavat kertoivat Yliselle
kiinnostuneensa saatananpaltvontas-
ta paradoksaalisesti juuri sen vuoksi.
Samaa teki kirkon vuonna 1994 tuotta-
ma opetusvideo *Saatana kutsuu minua*.
Muistan sen, mutta hällävälisinä itse
en ole nähnyt ko. tuotosta, eikä juuri
kiinnosta. Voin hyvin kuvitella sen pa-
teettisuuden.

Kirjassa käsitellään saatananpal-
vontaa ja satanismia kyllä varsin perus-
teellisesti, mutta silti tuntuu se olevan
enemmän kaunokirjallisuutta kuin
tietokirja. Tyyli on rentoa, toisinaan
liiankin rentoa, ja kerronta omakohta-
ista jopa niin, että kirjoittaja kertoo
preesensissä tuntemuksistaan haasta-
tellessaan eri henkilöitä, mikä välillä
tuntuu rasittavalta. Jokusen kirosan
käyttökään ei oikein toimi.

Omakohmainen lähtökohta kirjaan
on kyllä, kun juuri Ylisen isä Nokialla
90-luvulla löysi surmatun **Markku
Mallatin**, josta aikoinaan uutisoitiin.
Surmaa ei koskaan selvitetty. Nokialla
levisi heti disinformaatiota teon liittymis-
isestä saatananpaltvontaan. Ehkäpä
siksi, että Mallat oli seurakunnan nuori-
sotyöntekijä, ja saatananpaltvontapaniikki
oli siis ajan juttu.

Kirjan alussa on poikkeuksellinen
kirjassa esiintyvien henkilöiden esitte-
ly, mutta harmillisesti on jätetty luet-
telematta sivut, joissa he esiintyvät. Se
olisi ollut hyvä hakuteoslisä. Samoin
on harvinainen myös sisällysluettelo,
jossa jokainen luku on lyhyesti esitelty,
mikä kyllä auttaa kirjan käyttöä haku-
teoksena.

Mutta vaikka kirja onkin laaja kat-
saus saatananpaltvontaan ja asiaakin on,
en julkaisun tarpeellisuudesta itse aivan
varma ole. Sattumoisin tammikuussa
ilmestyi uskontotieteilijä **Tuomas
Äystön** *Paholaisen perilliset. Satanismi-
paniikin synkkä historia*. Mistähän
johtuneekin tämä samanaikaisuus? Ja
onhan näitä tehty aiemminkin. Ylisen
kirjassa on myös **Titus Hjelman** ajatuk-
sia tämän jo vuonna 2005 julkaistusta
väitöskirjasta *Saatananpaltvonta, media
ja suomalainen yhteiskunta*. Mutta on
kirja kuitenkin mielenkiintoinen kat-
saus sinänsä tympeään ilmiöön. Ja hyvin
kirjoitettu.

Oheislukemistoksi **Tuomas Äystön** kir-
jan lisäksi: *Ülo Valk, Perkele, johdatus
demonologiaan (Vastapaino)* ja *Kari
Kuula, Paholaisen biografia (Kirjapaja)*.

Vesi on kaksi osaa vetyä ja yksi osa happea.
Mitä, jos joku sanoisi, "No, tuo ei ole kuinka
minä ajattelen vedestä". Emme voi muuta
kuin vedota tieteellisiin arvoihin. Ja jos hän
ei jaa noita arvoja, keskustelu on ohi. Jos
joku ei usko todisteita, mitä todisteita voit
tarjota, että he vakuuttuisivat? Jos joku ei
arvosta logiikkaa, minkä loogisen argumentin
voisit esittää osoittamaan logiikan tärkei-
den?

- Sam Harris

ITSEVALTIUDEN JA RAHAN VALLAN KAVALKADI

Anne Applebaum *Autokratia Oy. Suomenenos: Markku Päkkinen. 2025, Siltala.*

IRMA PEIPONEN

Anne Applebaum kertoo niistä keinoista, joita meidän maailmassamme, ei muilla planeetoilla, vaan täällä, elävät autokratioiden itsevaltiat ovat valmiita käyttämään oman valtansa säilyttämiseksi ja varallisuutensa kasvattamiseksi. Sotia ja kansanmurhia koskevat säännökset eivät koske heitä, kansalaisvapaudet ja demokratia ovat länsimaista hapatusta. Vihollinen on demokraattinen maailma ja omien maiden toisinajattelijat. Oikeusvaltio on romutettu, vapaa lehdistö ja koulutus vaikeuksissa. He eivät välitä kotimaihinsa ja itseensä kohdistuneesta arvostelusta, sillä eihän heille kukaan mitään mahda.

Humanismi ei näissä maissa kuole. Että voisimme pitää kiinni arvoistamme, on meidän pidettävä huolta myös tästä maailmasta, jossa elämme.

Autokratiat käyvät keskenään kauppaa ja hyödyntävät myös hybridivaltioita, joilla on pääsy kansainväliseen rahoitusjärjestelmään. Ne auttavat toisiaan sotilaallisesti, valvonnan lisäämisessä ja uuden teknologian hyödyntämisessä. Tällaisia valtioita Applebaumin mukaan ovat Venäjä, Kiina, Iran, Pohjois-Korea, Venezuela, Nicaragua, Angola, Myanmar, Kuuba, Syyria, Zimbabwe, Mali, Valko-Venäjä, Sudan, Azerbaidžan. Nämä valtiot tukevat toisiaan myös YK:ssa.

Kiina on hyväksynyt Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan ja ostanut Venäjän öljyä, Iran on toimittanut Venäjälle drooneja, Pohjois-Korea ohjuksia, drooneja ja joukkoja. Valko-Venäjä on sallinut käyttää aluettaan hyökkäykseen, Turkki, Georgia, Kirgisia ja Kazakstan ovat auttaneet Venäjää kiertämään pakotteita. Presidentti Putin sanoo Venäjän olevan kristitty valkoinen valtio ja ortodoksinen kirkko tukenaan. Maassa on kuitenkin miljoonia musli-

meja eivätkä ystävöityneitä kovin kristityiltä ja valkoisilta näytä. Uskonto on tarkoitettu sisäpolitiikkaan.

Kirja on ilmestynyt 2024, suomen- ja ruotsalainen Applebaum ei selvästikään uskonut **Trumpin** mahdollisuuksiin presidentiksi eikä Yhdysvaltojen jyrkkään ulkopoliittiseen käännökseen ja Syyriassa oli vielä **Assad** vallassa. Se ei kuitenkaan kokonaisuutta pilaa.

Jo presidentti **Putinin** ensimmäisenä virkakausina 2000-2008 hän rakensi autoritaarista valtiota, joka pitäisi hänet vallassa ja tahkoaisi pienelle sisäpiirille rahaa. Juonet olivat monimutkaisia, eikä niihin osattu kiinnittää tarpeeksi huomiota: pöytälaatikkofirmoja, yhteisyrityksiä (mm. venäläis-suomalaisia, jotka Applebaum erityisesti mainitsee), pankkileijä monissa maissa. Kiinnostuksen kohteina olivat myös länsimaiset yritykset ja kiinteistöt. Jos kääntyi johtajaa vastaan, joutui sisäpiiristäkin vankileirille niin kuin **Hodorkovski** tai **Nemtsov**.

Applebaum sanoo, että 1980-2002 maailman globaali talousjärjestelmä mukautui kleptokratian rahan liikkeisiin. Veroparatiiseja on Euroopassakin ja joissakin Yhdysvaltojen osavaltioissa on samantapaisia rahoitusinstrumentteja. Varallisuuden kartoittamiseen tarvittiin länsimaista auttajia, valtioita joilla on pääsy kansainväliseen rahoitusjärjestelmään. Ne käyvät normaalia kauppaa demokraattisten valtioiden kanssa, mutta pesivät ja ottavat vastaan rikollista rahaa. Juristien ahneus ei katso tehtävän laatua.

Mielenkiintoista on, että toinen menestyskirjailija **Rutger Bregman** teoksessaan *Moraalinen kunnianhimo* pitää nimenomaan juristeja ammattina, missä liian monet käyttävät osamistaan moraalityttösti oman edun tavoitteluun. Ja niinhän me ”tavalliset ihmisetkin” iloitsemme, jos maahan tai asuinalueelle tulee uutta rahaa, miettimättä rahan alkuperää ja vaikutuksia.

Ahneudella on yhdistävä voima, niin kuin Applebaum sanoo. Epä-

määräisille pöytälaatikkoyrityksille ja pankkiyhteisöille ei ymmärretty tai osattu laittaa rajoja. Illiberaalien hallintokoneistot käyttivät hyväkseen monimutkaisia järjestelyjä, millä rahaa pestiin. Putinkin kahdella ensimmäisellä presidenttikaudellaan puhui demokratiasta, mutta rakensi jo diktatuuria.

Venäläinen tai venäläismielinen raha löysi tiensä myös Yhdysvaltojen ruostevoihyökkäykselle, kun globaalitalous siellä toi vaikeuksia. Kiinteistöihin ilmaantui uusia omistajia. Rahat tulivat epämääräisistä lähteistä. Oli ja on vaikea monesti saada selville, kuka on oikea omistaja. 2006-2016 välillä Donald Trumpin omistamissa asuintaloissa joka viidennessä asunnossa oli tuntematon asukas. Applebaum sanoo, että jää ikuisiksi arvoitukseksi, oliko sillä vaikutusta vaalirahoitukseen.

Kleptokratia ja autokratia kulkevat käsi kädessä toisiaan tukien ja rapauttavat kaikkia instituutioita, joiden kanssa ovat tekemisissä. Applebaum esittelee useita valtioita, joita hän nimittää kleptokratian etäpesäkkeiksi. Sellainen on esimerkiksi Venezuela, joka on aikanaan ollut demokratia ja vauras öljyn tuottaja. Presidentti ja hänelle uskolliset olivat alkaneet rikastua jo **Calderan** aikana. **Chavesin** ja **Maduron** aikana se on muuttunut köyhäksi omia kansalaisiaan vainoavaksi diktatuuriksi. Eliitti yrittää selvitä esimerkiksi valuuttakurssien manipuloinnilla, huumeiden salakuljetuksella, kiristyksillä ja sieppauksilla. Ne, jotka ovat pystyneet, ovat paenneet naapurimaihin, mutta osa myös Yhdysvaltoihin. Näitä Maduron vastustajia ja paremman elämän etsijöitä, Yhdysvallat nyt palauttaa. Maduro pysyy vallassa, koska Venäjä ja Kuuba auttavat ja Kiinasta saa valvontakalustoa.

Mycös Afrikan mantereella on samanlaisia valtioita, joissa on pieni hallitseva ja rikas eliitti, joka on valtansa säilyttämiseksi valmis käyttämään vaikka vieraita joukkoja, jotka palkansa saavat maan rikkaasta maaperästä ilmeisen alistetulla työvoimalla.

Zimbabwessa huono kehitys oli alkanut jo 1980-luvulla **Mugaben** aikana, mutta **Mnangagwan** aikana vuodesta 2017 jäljellä olevia oikeusvaltion osia lakkautettiin ja alkoi vaalien väärentäminen. Kiina on ollut tärkeä investoija, asekauppias ja valvontateknologian tuoja. Dubai esiintyy usein välietapina.

Uskonto on valjastettu reilusti rahastuksen käyttöön. Ensin helluntailainen pappi pyrki viattomuudessaan tuomaan esiin ongelmia. Hänet maalitettiin, vangittiin ja ajettiin maanpakoon. Sitten löytyi anglikaanipappi, jonka levittämään ilosanomaan kuuluu parannuksen tekeminen, jumalallinen ilmoitus ja talousneuvot. Hän pystyy myymään diplomaattista koskemattomuutta rahanpesuun ja kullan maasta vientiin al-Jazeeran tutkimusten mukaan.

On pelättävissä, että autokratoiden käyttämä valvonta leviää myös demokratioihin. Esimerkkejä täysin moraalittomasta käyttäytymisestä löytyy myös lännestä. **Snowden** paljasti Yhdysvaltojen käyttämiä tapoja 2013, sanomalehtien tutkivat journalistit ovat yhdistäneet voimiaan tutkiakseen veroparatiiseja. Israelilaisten kehittämää *Pegasus*-matkapuhelinten vakoiluohjelmaa käytetään toimittajien, aktivistien ja poliittisten vastustajien valvontaan ilmeisesti Unkarissa, Kazakstanissa, Meksikossa, Intiassa, Bahrainissa ja Kreikassa.

Mutta niin valvotussa maassa, kuten Kiina, kansalaiset keksivät keinoja. Pandemian loppuajoina kiinalaiset kokivat rajoitukset tukaliksi ja lähtivät kaduille spontaanisti laulamaan milloin mihinkin. Samaa taktiikkaa käyttivät Hongkongin demokratiaktivistit, kun vuoden 1997 jälkeen ”yksi maa, kaksi järjestelmää” pala palalta hävisi. Kiinan laatimat lait ja syyttäjälaitoksen sekä tuomioistuinten mukauttaminen Kiinan järjestelmään, murensi kuitenkin vastarinnan.

Autokratiat käyttävät pehmeää kulttuurivaikuttamista pitääkseen kansalaistensa ajatukset muualla, kuin politiikassa. Elokuvat on yksi hyvä keino passivoida ja kynnistä. Perinteisiin perhearvoihin vetoaminen näyttää toimivan monissa maissa, vaikka muunlaisen ajattelun kitkemiseksi tarvitaan myös lainsäädäntöä. Autokratiaa palveleva oikeuslaitoshan niissä jo on valmiina. Kansallisylpeys lisätynä negatiivisilla uutisilla (oikeita tai keksittyjä) toimii.

Samoja teemoja käyttää myös eurooppalainen laitoikeisto. Kiina tuottaa ammattitaidolla tehtyjä uutisia ja videoita. Ne saattavat löytää tiensä myös demokratioissa käyttöön, sillä ne ovat valtion tukien vuoksi halvempia, kuin kotimaiset. Vaihto-oppilaat vievät ajatuksia muihin maihin ja kiinalaisia instituutteja toimii esimerkiksi Keniassa, Nigeriassa, Egyptissä ja Somaliassa.

Venäjä käy kulttuuritaistelua ja sen narratiivia hyökkäyksestä Ukrainaan toistellaan Afrikassa, Latinalaisessa-Amerikassa ja osin Aasiassa. Muita sotia Applebaum ei tässä kirjassa käsittele, mutta Ukrainan sota antaa käsityksen autkatioiden yhteistyöstä.

Applebaum sanoo, että esimerkiksi afrikkalaisten passiivinen suhtautuminen Ukrainan sotaan ei niinkään johdu eurooppalaisesta kolonialismista, vaan Kiinan järjestelmällisestä pyrkimyksestä ostaa tiedotusvälineitä. Emme ilmeisesti täysin ymmärrä kiinalaisten somealustojen merkitystä, vaikka tiedämme, miten demokratioissakin ihmisten tiedonhankinta ja ajankäyttö on muuttunut ja miten paljon riippuvuutta sosiaalinen media voi aiheuttaa. Venäjän propagandaa tukee sekä eurooppalainen, että amerikkalainen äärioikeisto.

Demokratian vastainen retoriikka on globalisoitunut.

Sääntöpohjainen maailmanjärjestys syntyi toisen maailmansodan jälkeen. Syntyi YK ja sen yhdeksi peruspilariksi kansainvälinen ihmisoikeussopimus. Sen ovat allekirjoittaneet myös monet autokraattiset valtiot, vaikka nyt loukkaavat ihmisoikeuksia räikeästi. Sopimuksessa sanotaan, niin kuin Applebaum huomauttaa, miten pitäisi toimia, ei miten toimitaan. Se on katkerasti havaittu monta kertaa maailmassa.

Raha ja valta ajavat autkatioiden johtajia toimimaan tuhoisalla tavalla. Demokratiaan liittyviä sanoja käytetään uudella tavalla, missä sisältö täysin muuttuu. Nyt myös ihmisoikeus ja demokratian kieltä yritetään poistaa kansainvälisestä diplomatiasta. Kiinan ja Venäjän käyttämä suvereniteetti sana tarkoittaa heille, että jokainen maa voi säilyttää (keinoista ei puhuta) oman poliittisen järjestelmänsä muiden siihen puuttumatta. Näin valtaa pitävät saisivat sortaa omaa kansaansa, hyökätä muihin maihin eivätkä vastustajat ole turvassa edes maanpaossa. Moninapaisuus taas tarkoittaa Putinille sitä, että Venäjä taistelee Ukrainassa ei vain Venäjän, vaan koko maailman vapauden puolesta.

Kaikesta huolimatta Applebaum on optimisti ja ajattelee, että me ihmiset pystymme vielä kääntämään kehityksen kulun. Optimisteille hän myös omistaa kirjansa. Heräämistä ja työtä siihen kyllä tarvitaan.

Veroparatiisien näkyväksi tekemistä on jatkettava entistä ponnekkaammin, aggressiivinen verosuunnittelu on saatava kuriin, algoritmit on saatava läpinäkyviksi, somejättien toimintaa säädeltävä, yritysten vastuudirektiivi toimivaksi, ei vesitetyksi. Kaikki tämä edellyttää, että oikeusvaltion periaatteita ei murenneta, sananvapaus ja vastuu sanomisistaan, vapaa lehdistö ja vapaat vaalit toimivat niin, että instituutiot säilyvät terveisinä. Ja että kansalaisyhteiskunta kannattelee ja valvoo toimintaa.

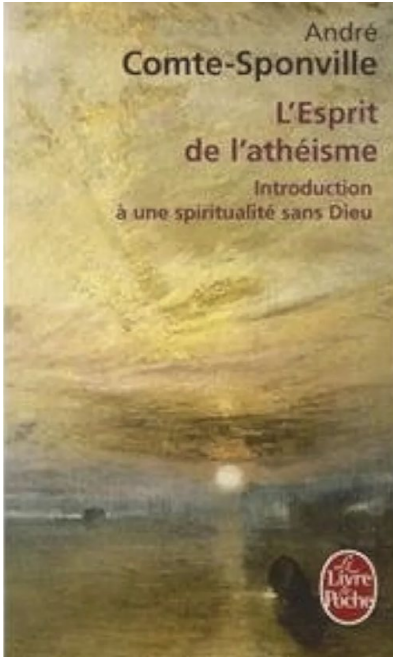
Anne Applebaum on puolalais-yhdysvaltalainen toimittaja ja kirjailija, joka on saanut Pulitzer-palkinnon kirjaan Gulag: Vankileirien saaristo.

Irma Peiponen on Suomen Humanistiliiton puheenjohtaja.

SPIRITUALISTINEN ATEISMI?

André Comte-Sponville: L'Esprit de Athéisme. Albin Michel, 2006.

JARI PAPUNEN

Mitä on spiritualistinen ateismi? Tätä hahmottelee ranskalainen filosofi André Comte-Sponville (s. 1952) teoksessaan ”Ateismin henki. Johdanto henkisytyteen ilman Jumalaa”. Hänelle ei uskonto kuten ei myöskään ateismi ole velvollisuus eikä välttämättömyys, vaan jokainen on vapaa valitsemaan sen, mikä hänelle parhaiten sopii. Valittuaan ateismin hänestä on tuntunut, että hän elää vapaammin, ajatuksiltaan kirkkaammin ja intensiivisemmin.

Älyllisesti hän sanoo olevansa lähempänä buddhalaisuutta ja taoa kuin kristillisyyttä, mutta hänelle ovat tärkeitä myös kristinuskon myötä saamamme arvot ja perinteemme alkaen **Sokrateesta, Epikuroksesta, Jeesuksesta, Spinozasta, Montaignesta ja Kantista**. Vaikka hän luopuukin jumaluskosta, hän ei siis luovu sivi-

lisaatiomme perustana olevista moraalisisista, kulttuurisista ja henkisistä kreikkalais-kristillisistä arvoista.

Hän kysyy, tarvitaanko siihen jumalaa, jos ajattelee, että vilpittömyys on parempi kuin valhe, rohkeus parempi kuin raukkamaisuus, anteliaisuus parempi kuin egoismi, pehmeys ja myötätunto parempi kuin väkivalta ja julmuus, oikeus parempi kuin oikeudettomuus, rakkaus parempi kuin viha. Ei tietenkään tarvita! Moraali luo uskonnon, eikä päinvastoin. Ei hyödytä keksiä ja kehitellä uusia arvoja, sillä nämä nykyiset arvot ovat meille välittäneet ns. suuret uskonnot ja antiikin viisaat sekä valistusajan ajattelijat. Niiden perustalle on luotu demokratia, maallikkous/tunnustuksettomuus/sekularismi ja ihmisoikeudet.

Comte-Sponville muistuttaa, että rakkaus on ylin arvo, olimmepa sitten uskovaisia tai emme. Se, mikä tekee ihmisen elämän arvon, ei ole usko, ei toivo, vaan se rakkauden, myötätunnon ja oikeudentunnon määrä, johon hän pystyy. Jos voikin tulla toimeen ilman uskontoa, ei voi tulla toimeen ilman yhteisöä ja rakkautta.

Hän ei väitä tietävänsä että jumalaa ei ole, vaan hän uskoo, että jumalaa ei ole useista syistä: todistusten heikkous (ontologiset, kosmologiset, teologiset), eikä kokemuksellisten todisteluidenkaan mukaan. Miksi jumala piiloutuisi sen verukkeella, että kunnioittaa kunkin vapautta? Jotkut yrittävät selittää sitä, mitä eivät ymmärrä eli maailmaa, elämää, tietoisuutta, jollakin vielä käsittämättömällä eli jumalalla. Mysteeri on osa ihmisen elämää, ei se ole vain uskonnoille varattua aluetta. Lopulta jää aina pahan ongelma: miksi hyvä jumala sallii kaikki nämä maailman kärsimykset ja julmuudet?

Comte-Sponville myöntää, että jumalan olemassaolo ja äärettömän rakkauden, oikeudenmukaisuuden ja totuuden lupaus ovat kiehtovia, sillä ne vastaavat hartaimpiin toiveisiimme. Yhtä paljon saa kuoleman pelko uskomaan jumalaa, sillä vaikka hy-

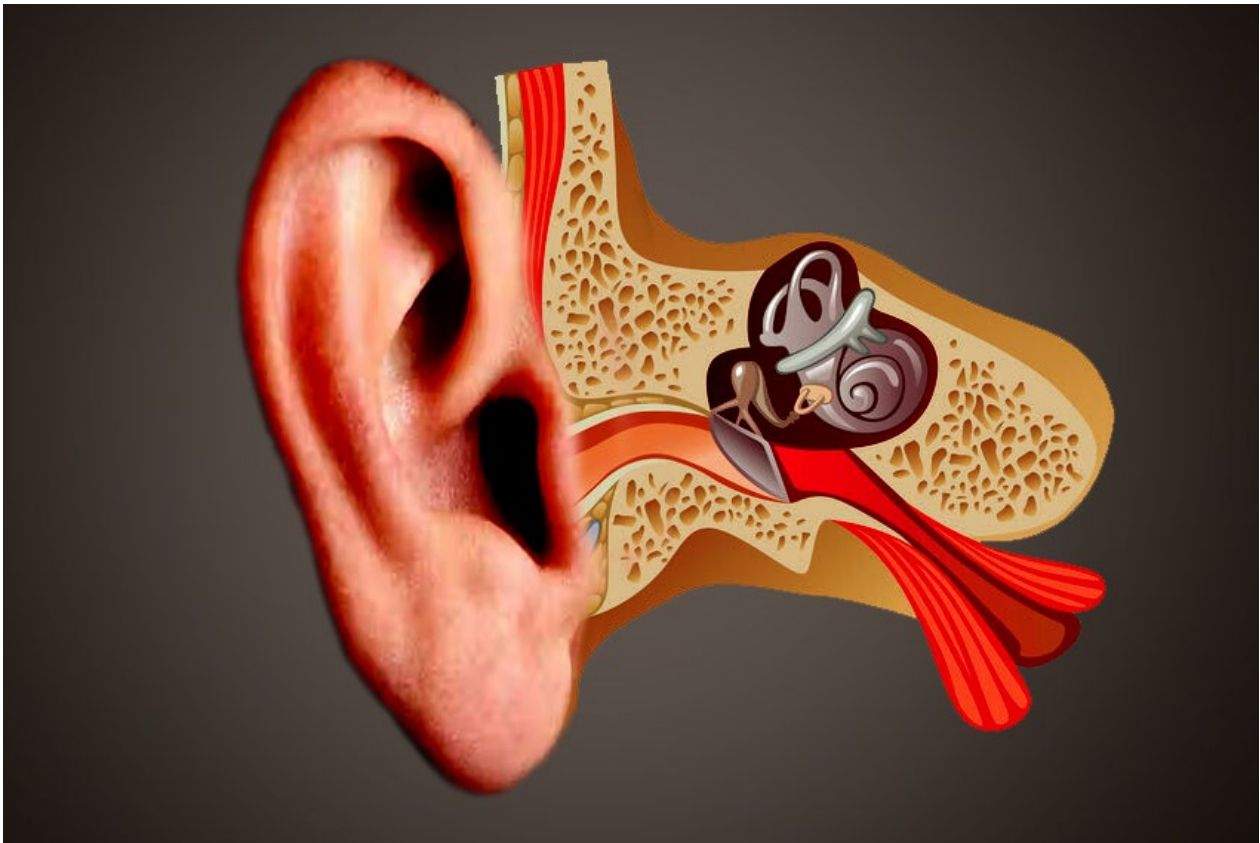
väksyisimme oman kuolevaisuutemme, niin läheisen kuoleman kohdalla olemme avuttomia.

Hänen mukaansa ateistien tulee kehittää spirituaalisuutta mieluummin kuin uskoa, toimintaa mieluummin kuin toivoa, rakkautta mieluummin kuin pelkoa ja alistumista. Henkinen elämä koskettaa mystisyyttä, siis olemisen mysteerin ja tuntemattomuuden kokemusta. Tämä mysteeri ilmenee hiljaisuuden aistimuksessa, kontemplaatiossa, ei puheessa. Ei ole kysymys transendentista, vaan immanentista, sillä olemme elämän sisällä ja läsnä.

Filosofille kokemus luonnosta kaikessa valtavuudessaan on pääasiassa spirituaalinen kokemus. Jokainen voi tuntea sen yöllä tähtiä katsellessaan. Tuntiessamme yhteyttä kaikkeen ja koko universumiin egomme häviää ja koemme sisäistä rauhaa. Ei ole tarvetta uskoa jumalaa kokiessaan tämän mystisen hetken, se ei ole minkään uskonnon tai filosofian omaisuutta. Se ei ole dogmi eikä uskontunnustus. Tällaisella hetkellä aikaa ei ole. Ajatukset ja järki vaikenevat, on vain tämä hetki tässä. Ei toivo enää mitään (on vain rakkaus), ei tee enää mitään, on vain täyteys. Ei ole kysymys ymmärtämisestä tai pohdinnasta, vaan kokemuksesta, jonka voi kokea myös rakastellessa, taideteosta ihaillessa tai mahtavaa maisemaa katsellessa.

Mystisessä ateismissa ei ole kysymys uskomuksesta, vaan itsestäänselvyydestä, täytydestä, yksinkertaisuudesta ja ikuisuudesta koostuvasta kokemuksesta, jolloin häviää kaikki ero itsen ja maailman, sisäisen ja ulkoisen, minän ja kaiken väliltä. Henkinen elämä on hengen elämää siitä hetkestä, kun onnistutaan vapautumaan minän (egon) illuusiosta, toteaa materialisti Comte-Sponville intialaisen viisaan **Swami Prajnanpadin** hengessä.

Ei-dogmaattisena ateistina filosofi tarjoaa aikamme viisaudeksi materialistista metafysiikkaa, humanistista etiikkaa ja henkisyttä (spirituaalisuutta) ilman jumalaa.

Yki Rökkälä

HENKIOLENNOILLE MAHDOTTOMAT TEHTÄVÄT

KARI RANTA

Modernin biologian, geologian ja tähtitieteen jättämä tila millekään henkiolentojen vaikutukselle pienentyi melko olemattomaksi, mutta ei kai täysin kieltänyt moista. Mutta klassisessa fysiikassa on muutama säilymislaki, jotka tiedetään yleispäteviksi periaatteiksi, tekevät sen kyllä. Kaksi niistä koskee aiheuttamme: energian säilymislaki ja liikemäärän säilymislaki. Fysiikka on perustavanlaatuisen tiede, johon muiden luonnontieteiden ”ydintietämys” pohjautuu.

Lukioiden fysiikan oppimäärä riittää todistamaan, että henkiolennot eivät voi ilmestyä ihmisille, jotka ovat siis fyysisiä olentoja. Ajatellaan ensin

äänien kuulemista. Henkiolentojen täytyisi pystyä aiheuttamaan paineaaltoja ilmassa tuottaakseen kuultavia ääniä. Siihen tarvittaisiin fyysisiä elimiä. Palava pensas räntisee, mutta henkiolento ei saa moduloitua rätinää ihmisen ymmärtämään muotoon mitenkään, paitsi tietysti unessa.

Voisiko henkiolento kommunikoida valon avulla? Eli sen tulisi pystyä toimimaan valolähteenä, jotta ihmisillä olisi näköhavaintoon mahdollisuus. Jotta voisi generoida valoa, tarvitaan atomien virittämistä, vaikka vain LED-puolijohteissa. Sähkötyt/morsetus olisi silloin mahdollista, jos henkiolento saisi sellaiset fyysiset ominaisuudet. Mutta ei se niitä tyhjästä voi saada, sanoo fysiikka.

Entä suora vaikuttaminen aivoihin radioaalloilla? Sekin valitettavasti vaatisi myös maallista energiaa. Videon tekeminen ei tietenkään onnistu edes

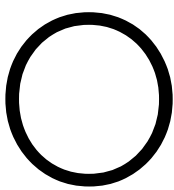
TikTok-aikana. Eli siihen loppuu tarina kommunikoivasta enkelistä.

Entä sitten toinen puoli ongelmasta, jos henkiolento on kasvattanut taivaassa itselleen äänielimen ja ryhtyy laskeutumaan maan päälle? No, äänielimen täytyy ensinnäkin kestää avaruuden olosuhteet, ellei sitten ole jotain laskeutumiskapselia. Mikään vapaa pudotus ei tule kysymykseen vapautuvan energian takia, tarvitaan jarruvarjoja liikkeen hidastamiseen. Lopuksi on kova tömähdyt ja varjojen keräily ja polttaminen yms.

Energiaa pitäisi olla nyt sen verran jäljellä, että löytäisi Mooseksen ja saisi kerrottua hänelle viestin. Mooseksen kommentteja ei jäädä odottamaan, koska Mooseksen puheen ääniaaltojen keruuseen ei ole mukana välineitä, eikä sen puoleen mitään paluumahdollisuuksiakaan.

MITÄ JÄBÄ DUUNAA?

RISTO K. JÄRVINEN

Olen nyt ollut kolme vuotta *Vapaa Ajattelijan* toimitussihteerinä. Koska edelleenkin aina silloin tällöin kuulen kysymyksen ”mitä toimitussihteeritekee”, koitan vastata siihen.

Kaikki alkaa neljä kertaa vuodessa päivänä, jolloin *Vapaa Ajattelijan* materiaalit on luvattu toimittaa lehden taittajalle. Siirrän artikkelit ja kuvat yksi kerrallaan toimituskunnan pilvipalvelu *Drivesta* omalle koneelleni, jossa oikoluen ne ”käsini” ja sen jälkeen vielä kerran oikolukuohjelman avulla. Korjaan lyönti-, kirjoitus- ja kielioppivirheet. Joitakin epävirallisempia tekstejä saatan tiivistää. Puutun joskus myös lauseenvastikkeisiin, kirjoitan vetävämpiä otsikoita ja lisään lukemaan vietteleviä ingressejä. Merkitseen taittajalle tiedoksi, mikä jutussa on leipätekstiä, mikä ingressiä ja missä ovat otsikot, alaotsikot ja väliotsikot, mitkä kohdat lihavoidaan, kursivoidaan tai jopa alleviivataan.

Lisäksi vastaan kuvituksesta: tarjottujen kuvien valitsemisesta, käsittelemisestä ja rajaamisesta sekä uusien kuvien hankkimisesta esimerkiksi *Lehtikuvasta* ostamalla tai ilmaisista kuvapankeista kuten *Pixabaysta* lataamalla. Olen myös sitoutunut tekemään henkilöhaastattelun jokaiseen lehteen.

Kun ensimmäinen taittovedos ilmestyy, alkaa tiivis yhteistyö taittajan kanssa. Aluksi valtava tekstimassa täytyy saada järjestykseen. Täytyy päättää, mille sivuille tulevat mitkä jutut ja mitä tehdään, kun täysisiä sivuja ja aukeamia ei synny automaattisesti, vaan suuri osa

niistä pitää rakentaa osasista. ”Tuohon tarvitaan kuva, tuohon tarvitaan täytejuttu, tuohon tarvitaan jotakin. Mutta mitä?” Tämän palapelin hallitseminen on koko toimitussihteerin työn vaativinta, joskus epätoivoiseltakin tuntuva puuhaa.

Kun lehti sitten alkaa olla suunnilleen kasassa, lähetän taiton toimituskunnan arvioitavaksi. Päätoimittaja **Ylikosken** olen tietysti yrittänyt pitää ajan tasalla ja hän on myös esittänyt sivujärjestykseen muutoksia, toimitannut omia tekstejään tarpeen mukaan ja kirjoittanut viime tingassa uusia, jos lehteen on uhanut jäädä tyhjää tilaa. Toimituskunnan tehtävä on tsekata omat ja vähän muidenkin jutut tarkalla silmällä virheitä etsien. Kun mitään korjattavaa ei enää tunnu löytyvän, välitän taittajalle päätoimittajan luvan lähettää lehti painoon.

Toimitussihteerin duuni on intensiivistä punnerrusta, en edes uskalla laskea, kuinka monta tuntia siihen kuluu. Työ on kuitenkin palkitsevaa. Kun kaikki palaset ovat viimein loksahtaneet paikoilleen, saatan selailta lehden sivuja kymmeniä minutteja päätteelläni ja nauttia siitä, miltä lopputulos näyttää. Ymmärrän, että lukijan silmiin lehti todennäköisesti näyttää... no, tavalliselta lehdeltä, mutta itse osaan arvostaa lopputulosta, kun tiedän, millaisesta kaaoksesta lähdeittiin liikkeelle.

Lehteä on minun aikakani taitettu edullisesti Tampereen seudun työllistämisyhdistys *Etapissa*. Maamme hallituksen säästöjen takia *Etappi* joutui ajamaan mediapajansa toiminnan viime vuoden lopussa alas. Minulle yllättäen eteen tullut tilanne tarkoitti helvettiä. Jouduin lehden teon aikana sairaalaan, jossa tarkastin ja kom-

mentoin taittoa hoitajilta salaa jopa keskiyöllä, jotta taittaja pääsisi seuraavana päivänä korjaamaan sivuja. Taitosta ei kuitenkaan kuulunut uutta versiota. Minulle ei oltu kerrottu, että taitosta vastaava henkilö oli päättänyt pitää vapaapäivän. Lehti oli jo muutenkin myöhässä, koska sitä taittoi vain yksi lyhyttä päivää kolmena päivänä viikossa tehnyt harjoittelija ilman minkäänlaista ohjausta.

Mutta siitäkin selvittiin. Nyt lehdellä on uusi, pätevä taittaja, **Joni Syvänen**. Tervetuloa remmiin!

Vuoden 2024 viimeisen *Vapaa Ajattelijan* sivuja tarkastettiin mm. Jorvin sairaalan potilashuoneessa.

HUMANISTI

Vapaa Ajattelijat

Sekulaarin kulttuurin, ihmisten yhdenvertaisuuden, ajatuksen ja vakaumuksen vapauden sekä tiedepohjaisen maailmankuvan, rationaalisen ajattelun ja humanismin äänenkannattaja.

Kulttuuri- ja mielipidelehden liitto Kultti ry:n jäsen.

Julkaisijat

Vapaa-ajattelijain liitto ry
Suomen Humanistiliitto ry

Vapaa-ajattelijain liitto on uskonnottomien edunvalvonta-, ihmisoikeus- ja kulttuurijärjestö.

Kirjoittajien mielipiteet eivät välttämättä vastaa lehden tai julkaisijan kantaa.

Lehden tiedot

Painopaikka Grano Oy
Lehti 1/2025
Painos 2300 kpl
ISSN 0355-8703
ISSN 2242-8992
Ilmestyy 4 numeroa vuodessa

TOIMITUS

Päätoimittaja

Arja Strid
Esa Ylikoski

Toimitussihteeri

Risto K. Järvinen

Riku Bähr
Markku Järvenpää
Lila Lähde
Jori Mäntysalo
Irma Peiponen
Yki Räikkälä.

Taitto

Joni Syvänen

Kirjoittajalle, lukijalle

Kirjoitukset, mielipiteet, aihetoivomukset ja kommentit toimituskunnalle alla olevaan osoitteeseen. Mahdollisista kirjoituspalkkioista sovittava ennakkolta.

Toimitus varaa oikeuden muokata ja lyhentää tekstejä.

Yhteydenotot

toimitus@vapaa-ajattelijat.fi
050 468 5332

TILAUKSET, ILMOITUKSET, OSOITTEENMUUTOKSET

Tilauhinta	30 €/vuosi	
Ilmoitukset	koko sivu	600 €
	1/2 sivua	300 €
	1/4 sivua	150 €
	1/8 sivua	85 €

Tilaukset, ilmoitukset ja tilaajien osoitteenmuutokset osoitteeseen:

Vapaa-ajattelijain Liitto ry
Neljäs linja 1
00530 Helsinki

val@vapaa-ajattelijat.fi
050 468 5332

Jäsenyhdistysten henkilöjäsenet ilmoittavat osoitteenmuutokset ja muut jäsenasiat omalle yhdistykselleen.

Suraava numero

ilmestyy kesäkuussa 2025 nettinumeroana. Aineisto 6.5.2025 mennessä osoitteeseen toimitus@vapaa-ajattelijat.fi

VAPAA AJATELIIJA

Nettilehti vapaa-ajattelijat.fi/va-lehti
Arkisto vapaa-ajattelijat.fi/lehden-arkisto

SUOMEN HUMANISTILIITTO RY FINLANDS HUMANISTFÖRBUND RF

Puheenjohtaja Irma Peiponen.
Viestit Humanistiliitolle:
irma.peiponen(a)arabianranta.com
Humanisti-lehdelle:
lehti(a)humanistiliitto.fi

VAPAA-AJATELIIJAIN LIITTO RY FRITÄNKARNAS FÖRBUND RF

Liittohallitus

Jori Mäntysalo, puheenjohtaja (Tampereen VA)
Tanja Laine, varapuheenjohtaja (Satakunnan VA)
Timo Karjalainen, pääsihteeri (Oulunseudun VA)
Ritva Ahonen (Turun VA)
Mila Palmia (Lahden VA)
Venla Parantaja (Pohjanmaan VA)
Risto Puumalainen (Keski-Suomen VA)
Liisa Taskinen (Kotkan VA)
Esa Ylikoski (Helsingin seudun VA)

Varajäseninä

1. Tomi Pinomäki (Etelä-Karjalan VA)
2. Jape Lovén (Helsingin VA)
3. Yki Räikkälä (Satakunnan VA)
4. Riku Bähr (Tampereen VA)

Liike- ja yhteisötunnus 0221208-2
Yhdistysrekisterinumero 38101

Tilinumero FI14 5542 2320 3638 64
BIC OKOYFIHH

Neljäs linja 1, 00530 HELSINKI
vapaa-ajattelijat.fi
val@vapaa-ajattelijat.fi
050 590 3763 (pääsihteeri)
050 413 4013 (puheenjohtaja)

LIITY JÄSENEKSI

Nettilomakkeen vapaa-ajattelijat.fi/liity-jaseneksi tiedot ohjautuvat valitsemaasi yhdistykseen. Jäsenhakemuksen voi lähettää myös yhdistyksen sähköpostiin tai toimihenkilöille.

LAHJOITUKSET LIITON TAI YHDISTYSTEN PANKKITILEILLE

VAPAA-AJATELIIJAIN LIITON TAVOITTEET JA STRATEGIA 2023-2026

on julkaistu liiton nettisivuilla
vapaa-ajattelijat.fi/blog/liiton-tavoitteet-ja-strategia-2023-26

Vapaa-ajattelijain liiton jäsenyhdistykset

FORSSAN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Juha Toivonen
Tölonkaari 4 A 8, 30420 FORSSA
puh. 044 592 0210
vapaa-ajattelijat.fi/forssa
forssa@vapaa-ajattelijat.fi

HELSINGIN SEUDUN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Esa Ylikoski
Neljäs linja 1, 00530 HELSINKI
puh. 050 468 5332
vapaa-ajattelijat.fi/helsinki
helsinki@vapaa-ajattelijat.fi

KAINUUN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Aki Räisänen
Sudenpolku 6 D 20, 87300 KAJAANI
puh. 050-5948501
kainuu@vapaa-ajattelijat.fi

KEMIN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Pertti Periniva
Leppälinnuntie 5, 94700 KEMI
puh. 040 5572215
keminvapaa-ajattelijat.blogspot.fi
kemi@vapaa-ajattelijat.fi

KESKI-SUOMEN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Päivi Kovanen
vapaa-ajattelijat.fi/ks
Facebook
ks@vapaa-ajattelijat.fi

KESKI-UUDENMAAN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Kari Ranta
Pietaryrtintie 8, 04300 TUUSULA
puh. 045 121 1717
vapaa-ajattelijat.fi/keski-uusimaa
keski-uusimaa@vapaa-ajattelijat.fi

KOTKAN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Ulla-Maija Eerola
Munsaarentie 70, 48300 KOTKA
Puh. 0440-183966
vapaa-ajattelijat.fi/kotka
kotka@vapaa-ajattelijat.fi

KOUVOLAN VAPAA-AJATELIIJAT RY

c/o Kotkan vapaa-ajattelijat
Ulla-Maija Eerola
Munsaarentie 70, 48300 KOTKA
Puh. 0440-183966
vapaa-ajattelijat.fi/kouvola
kouvola@vapaa-ajattelijat.fi

LAHDEN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Saimaankatu 3-5 B 34, 15140 LAHTI
vapaa-ajattelijat.fi/lahti
lahti@vapaa-ajattelijat.fi

LUOTEIS-LAPIN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Reijo Raappana
Raappanantie 7, 95830 VAATTOJÄRVI
puh. 040-823 6342
luoteis-lappi@vapaa-ajattelijat.fi

NOKIAN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Railla Ala-Kivimäki
Poutuntie 10 A 3, 37100 NOKIA
vapaa-ajattelijat.fi/nokia
nokia@vapaa-ajattelijat.fi

OULUN SEUDUN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Timo Karjalainen
tok@penguincave.org
050 590 3763
Kastellinkaari 22, 90230 OULU
vapaa-ajattelijat.fi/oulu
oulu@vapaa-ajattelijat.fi

POHJANMAAN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Venla Parantaja
Joupinkatu 7 G 27, 60320 SEINÄJOKI
pohjanmaa@vapaa-ajattelijat.fi
vapaa-ajattelijat.fi/pohjanmaa

SATAKUNNAN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Jukka Kim
Tarhatie 2 as. 6, 29250 NAKKILA
puh. 046 811 9074
vapaa-ajattelijat.fi/satakunta
satakunta@vapaa-ajattelijat.fi

TAMPEREEN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Yliopistonkatu 58 B (6. kerros), 33100 TAMPERE
vapaa-ajattelijat.fi/tampere
tampere@vapaa-ajattelijat.fi

TURUN VAPAA-AJATELIIJAT RY

Ritva Ahonen
Isometsäntie 73, 21570 SAUVO
puh. 045 133 6476
puheenjohtaja.turku@vapaa-ajattelijat.fi
vapaa-ajattelijat.fi/turku

AINA AJANKOHTAINEN
JULKAISU

USKONNOTON TAPAKULTTUURI SUOMESSA

Vuodenkierto ja
elämän käännekohtat

Vapaa-ajattelijain liitto on julkaissut 12-sivuisen oppimateriaalin.
Se kertoo:

1. vuodenvuorokierro juhlien vietosta; uskonnottomissa perheissä ilman uskonnollista sisältöä. Joulun ja pääsiäisen ajan lisäksi kerrotaan muistakin vuodenvuorokierro juhlista ja vapaapäivistä.

2. elämän käännekohtien juhlistamisesta; nimenantopuhlat eli nimiäiset, aikuistumisen juhlistaminen, seksi ja seurustelu, avoliiton ja yhteen muuttamisen juhlistaminen sekä häijuhlat. Iloisten juhlien lisäksi käsitellään saattohoitoa ja kuolemaa sekä varsin laajasti hautajaisten ja hautaamisen erilaisia toteuttamistapoja.

Aineisto on saatavissa painotuotteena oppilaitoksiin ja järjestöihin. Oppimateriaali on julkaistu myös netissä. Tätä oppimateriaalia voi tilata maksutta suoraan julkaisijalta. Opintoaineistoa voi luonnollisesti hyödyntää myös netissä tai omina tulosteina.

Tilaa maksutta käyttöön! Sähköpostilla: val@vapaa-ajattelijat.fi

- Nettiversio: vapaa-ajattelijat.fi/blog/uskonnoton-tapakulttuuri-suomessa-vuodenvuorokierro-ja-elaman-kaannekohdat/
- Tulostettava versio: vapaa-ajattelijat.fi/blog/uskonnoton-tapakulttuuri-suomessa-vuodenvuorokierro-ja-elaman-kaannekohdat/

Opintoaineiston tekstistä vastaa Vapaa-ajattelijain liiton työryhmä ja ulkoasusta Riku Bähr